

Antzutasuna: Teknika berriak haurdun geratu ezin direnentzat

ARGIA

ARGIA

Valentzia

Katalanismoak badu
bilgune berria

2007ko otsailaren 11 | LXX. urtea | 2.075 zenbakia | 3,60 euro

www.argia.com Euskal Herriko astekaria

Elkarrizketak

Jon Alonso

Asier Gozategi

Antton Egiguren

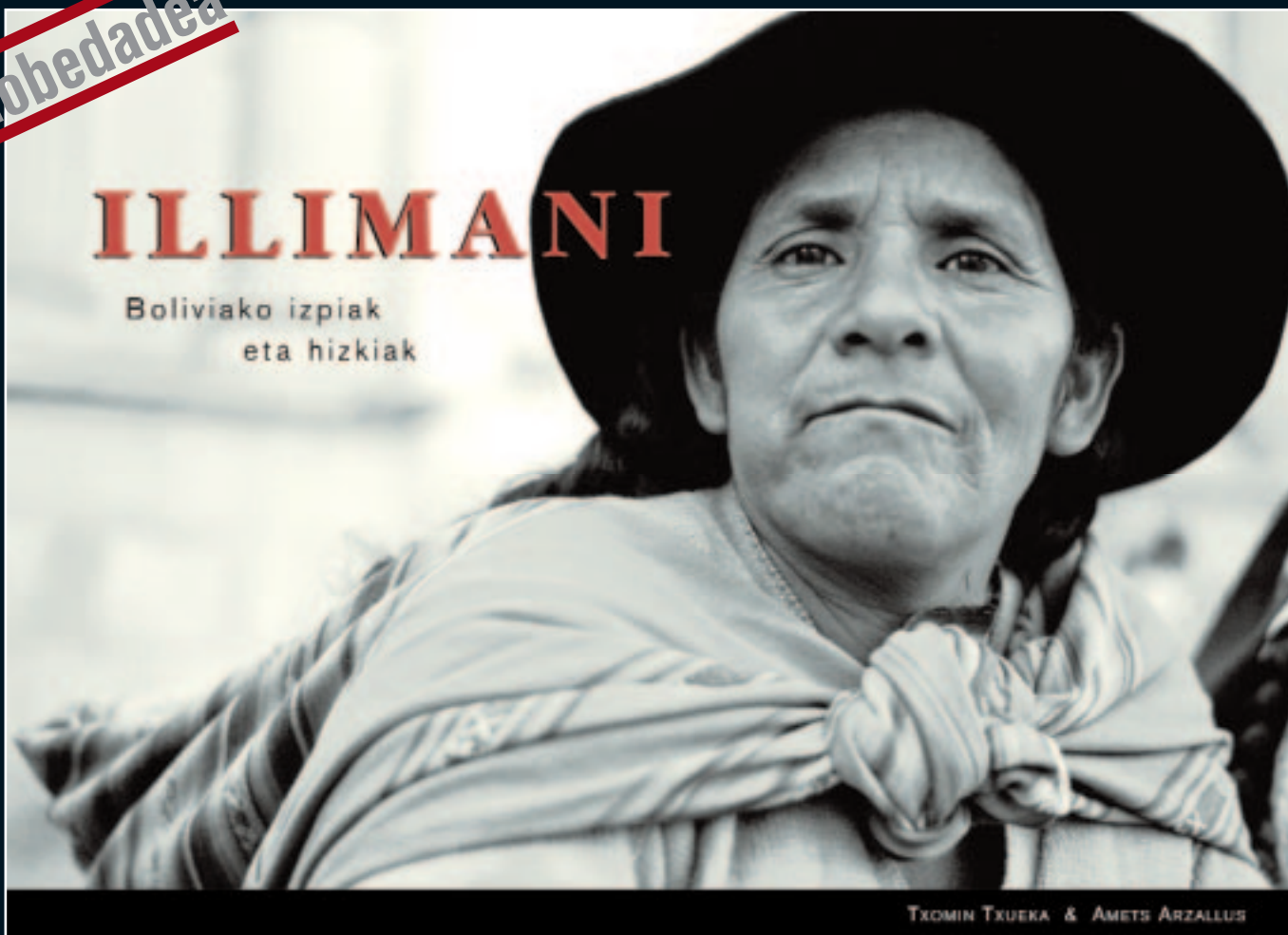
“Barajaskoak
geldialdia ekarri du,
ez apurketa”

Javier Madrazo

Eusko Jaurlaritzako sailburua

Nobedadea

Testuak gaztelerara, frantsesera eta ingelesera itzulita.

“Pausoa egiten da La Pazera aurrena. Hankak lurreraino iristen baitira han ere, baina oxigenoa ez da iristen bururaino. Arnasa ematen oso zuhurra da Boliviako atmosfera. Bestela hori ere lapurtua zuketzen honezkero kolonizatzaileek...”

ARGIAko
harpidedunek
-%15

25e

ESKAERAK | 943 37 15 45 | www.argia.com | denda@argia.com |

Pertsonaia

- 12 Antton Egiguren:** "Marxek arrazoi, erlijioa herriaren opioa da". Amets Arzallus.

Antton Egiguren.

Gaiak

- 18 Bizimodu modernoak antzutu gaitu.** Mayi Tolosa.
21 Gazteek ere badute zer kontatu. Aizpea Amas.

Asier Gozategi.

Iritziak

- 23 Asisko Urmeneta.** Gora Pro Nobis.
24 Inazio Mujika. Ttakun (h)errenka.
25 Juan Mari Arregi. Hazkunde ekonomikoaren onuradunak.
26 Xabier Oleaga. Zirt edo zart.
Castillo Suarez. Milakabilaka.
27 Bixente Serrano Izko. Noranahi den.
Joxe Mari Ostolaza. Baketik.
28 Jexux Mari Irazu. Bertso berriak otsaileko eskeari jarriak.

Jon Alonso.

Erdiko kaiera

- 35 Argitalpenak.** Iker Barandiaran eta Pilar Iparragirre.
38 Ezpalak. Jon Torner.
40 Denbora-pasak. Ana Zambrano.
42 Ihesi: Gipuzkoa Bizkaia muga (I). Gorka Azkarate.
46 Makina bat kontu. Jabier Agirre, Joxerra Aizpurua, Jakoba Errekondo eta Nagore Irazustabarrena.

Arnoko gurutzetik dagoen ikuspegia.

Termometroa

- 52 Getxoko Udalean bi trebatzaile euskara afinatzen.** Unai Brea.
54 Bero-beroan. Xabier Letona, Onintza Irureta eta Juan Mari Arregi.

4 | Valentzia

Octubre zentroa, Herrialde Katalanen ikur

Valentzia katalanistaren bilgune izan nahi duen eraikin estreinatuta berria ezagutzeko asmoz, Valentziara bertara joan gara, Octubre Centre de Cultura Contemporania bisitatzeraz. Bide batez, herri honetako hizkuntzan eta egoera politikokoan sakontzeko aukera izan dugu.

- 29 | Asier Gozategi** **33 | Jon Alonso**
Maidar Beldarrain **Gorka Bereziartua**

- 56 | Net Hurbil** **58 | Azkena**
Pello Zubiria **Aingeru Epaltza**

49 | Javier Madrazo (EB-Berdeak)

Ibarretxe lehendakaria EAEko Auzitegi Nagusian inputatuta gisa deklaratzera joan denean, ondo-ondoan ikusi dugu Eusko Jaurlaritzako Etxebizitza eta Gai Sozialetarako sailburu hau. Hiruko gobernuaren zentralitatea berebizikotzat jotzen du bake eta normalizazio politikoa lortzeko.

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendariaren albokoa: Pello Zubiria. Erredakzio-burua: Estibx Eizagirre. Erredakzioa: Urko Apaolaza, Jon Artano, Mikel Asurmendi, Gorka Bereziartua, Mikel Garcia eta Onintza Irureta. Argazkilaria: Dani Blanco. Produzioa: ANTZA, S.A.L. Sareko Argia: Lore Agirrezabal, Naiara Irureta, Eli Pombo eta Jon Torner.

Kudeatzailea: Berdaitz Goia. Salmenta Burua: Bego Zuza. Harpidetzak: Urtzi Azpiroz. Publizitatea: Igor Garmendia, Urko Vivar. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Sustapena: Esti Parada. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde, Aloña Sorraluze. Bezeroen harrera: Olatz Korta.

Argitalpenak: Arantza Egaña. Zerbitzuak: Joxe Mari Irazusta.

HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxes: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. Bizkaia: P.K. 140. 48.100 Mungia. POSTAELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Harpidetzak: harpide@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 130 euro. Ipar Euskal Herria: 160 euro. Espainia: 130 euro. Beste atzerriak: 165 euro. Airez: 260 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaila Taldeko partaidea da.

Azala: Antza. Azaleko argazkia: Judit Fernandez.

KULTURA SAILA
 Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak
 diruz lagundua

Gipuzkoako Foru Aldundia

kutxa

Valentzia

Octubre kultur gunea: oasia PPren desertuan

Azken urteetan Alderdi Popularrak nahi duena egin du Valentziako Erkidego Autonomoan. Gehiengo absolutuz agindu du, deskatalanizazio bortitza bultzatu du, hizkuntza propioaren inguruan liskar politiko absurdua piztu, kostaldea zementuz estali... Baina berriki argi bat piztu da Valentziako hiriburuaren bihotzean, edo hobe esanda, Valentzia katalanaren bihotzean. Octubre Centre de Cultura Contemporania eraikinaren fatxadako argia da. Eta Octubre fatxada baino gehiago da: eraikinak Herrialde Katalanaren hegoaldeko hizkuntza, kultura, historia, lurraldea defendatzen lanean ari direnak biltzen ditu. Gainera maiatzeko hauteskundeetan PPri gehiengoak kentzeko aukera txiki bat dago. Beharbada, Valentziako eskuin espainolak ez du nahi duena lortuko.

Testua eta argazkiak:

NAGORE IRAZUSTABARRENA

SAN FERRAN KALEKO 12.AREN parean bi emakume geratu dira neoizko argiz betetako eraikinari begira. Urre koloreko hizkietan “Octubre” dago idatzita, baina azpian oraindik “El Siglo Valenciano” irakur daiteke. “Zer da hau?”, galdetu du gazteak, eta zaharrenak ez dakiela erantzun dio, baina aspaldi “El Siglo” izeneko almatzen ezagunak bertan zeudela. Sartu-ez sartu ibili dira. Tentazioa izan dute behintzat.

Octubre duela aste gutxi zabaldu zituen atea eta Centre de Cultura Contemporania du abizena. Carles Dolç, Maurici Ginés, Claret Serrahima eta Francesc Pla arkitektoek berri dute Valentziako erdigunean dagoen eraikina. Patioaren inguruan bulego, ikasgela eta erakusketa, musika, zine eta antzerki areto mordoa atondu dituzte. Orotara, lau solairu eta

3.600 metro koadro Herrialde Katalanen kultura ikertu, bultzatu eta gizarteratzeari eskainiak. Bultzatzaileek garbi zuten horrelako proiektu batek Valentzian zuela zentzu gehien, Herrialde Katalanen barruan desnazionalizazio prozesurik gogorrena jasan duen zatia baita.

Eraikin berria, baina aspaldiko lana

Octubre berri usaina du oraindik, baina biltzen dituen jardunak ez dira gaur goizeko kontua. Besteak beste Tres i Cuatre liburudenda eta *El Temps* aldizkariako Valentziako erredakzioa bertara mugitu dituzte.

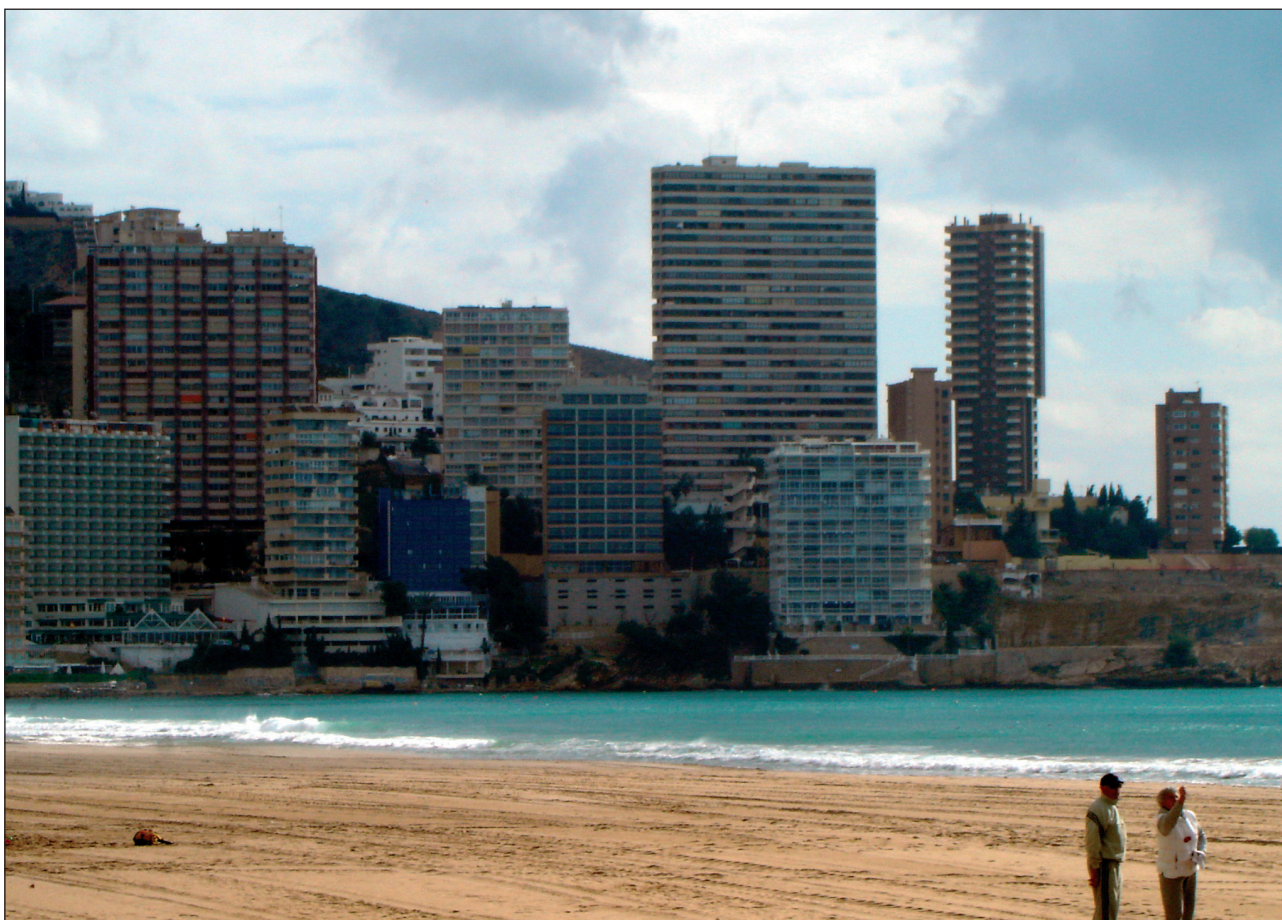
Acció Cultural del País Valencià (ACPV) elkarteak ere bertan du orain egoitza. 70eko hamarkadan sortu zen elkarte eta Valentziako ondare linguistikoa, kultural eta naturala defen-

Goian, Octubre Centre de Cultura Contemporaniaren fatxada. Lerro hauen ezkerrean, eraikinaren barruan kulturegunearen bulego eta aretoak artikulatzen dituen patioa. Honen azpian, harresi arabiarraren arrastoak agerian utzi dituzte bisitariak ikusi ahal ditzan. Eskuinean goian, Tres i Cuatre liburu denda. Eta honen azpian, erakusketa aretoa eraikinaren sotoan: egunotan Carles Santosen *Visca el piano* erakusketa bisita daiteke.

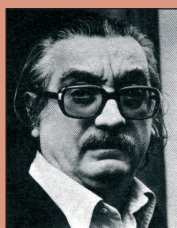

Benidormeko paisaia kostaldean egiten ari diren basakeriaren eredu garbienetakoa da. Octubreren barruan, lurraldeari eskainitako lan ildo bat ere jarri dute abian, euren identitatea defendatzeko orduan, lurraldea defendatzea funtsezko jotzen baitute.

datu eta bultzatzea du xede. Acció Culturalek, bere baitan, gazteriari, hezkuntzari eta beste hainbat esparruri eskainitako atalak ditu. Eta Casals Jaume I izeneko tabernak kudeatzen ditu. Assemblea de Regidors delakoa—Herrialde Katalanen Udalbiltza modukoa—Joan Fuster Institutuak kudeatzen du eta hau ere Octubren dago. Baita Carles Salvador Zentroa ere; aspaldiko urteetan katalaneko eskolak eskaini ditu erakunde honek, alfabetatze ikastaroak bereziki.

Baina ez da katalana izango gune berrian irakatsiko den hizkuntza bakarra; aurki txinerazko eskolak ere emango dituzte, arduradunen esanetan, txinera “etorkizuneko hizkuntza” baita.

Joan Fuster: identitate valentziarraren berpizkundea

Joan Fuster (1922-1992) idazleak hizkuntzalaritza, historia, turismoa eta filosofia landu zituen, besteak beste, bere obretan. Baina 1962an *Nosaltres els valencians* lana kaleratzeagatik egin zen ezagun. Liburua funtsezkoa da Valentziako historia, kultura eta identitate nazionalaren arazoak ezagutzeko. Fuster nazionalismo valentziar garaikidearen aita bilakatu zen, eta bere obra Herrialde Katalanen definizioan giltzarria da.

60ko hamarkadan Valentziako gizarte inmobilitista astindu zuen. 1963ko falletan bera irudikatzen zuen ninot bat erre zuten. Erasoan hasiera baino ez zen izan hura. Hainbat atentatu jasan zituen bizirik zela eta 1997an bere hilobia profanatu zuten. Baina gutxiengo batek, aurkako giroari muzin eginez, hark irekitako bideari jarraipena ematea erabaki zuen.

Josep Renau afitxa egile ezagunak bere obra ACPVri utzi zion eta hasiera batean margolariaren izena daraman fundazioarentzat egoitza berri bila zebiltzanean sortu zen El Sigloren eraikina erosteko aukera. Josep Renau Fundazioa bere obra bildu, gorde eta aztertzeaz arduratzen da eta eraikin berriaren egoitza egokia topatu du. Haren alboan beste fundazio bat dago Ausiàs March izena daramana: azken 35 urteetan hainbat topaketa eta Octubre sarien banaketa ekitaldia antolatu ditu.

Kultura zentzu zabalean

Octubren, kulturaz ari direnean, kultura zentzu zabalean ulertzen dute. Horregatik, hainbat diziplinatar bideratutako elkar-

Aragoiko erresuma zaharraren hizkuntza

Valentziako hizkuntza propioaz hitz egitean katalana edo valentziera hitza berdin erabil daitezke. Edo hobe esanda, biak berdin erabiliko lirateke, praktikan konnotazio berezirik ez balute. “Biak gauza bera dira” dio Vicent Pitarch filologoak, azalpen bera mila aldiz eman duenaren nekeaz, “hizkuntzalariok ez dugu inoiz zalantzan jarri valentziera katalana denik, Katalunian, Valentzian eta Balearietan hizkuntza bera hitz egiten dutenik. Valentzian ez dago eztabaida linguistikorik, ez du inolako zentzurik, eztabaida faltsua da, erabat politikoa, interesen arabera tartean behin pizten dena”.

Eta hala ere, katalan hitzak tabua dirudi, baita esparru akademiakoetan ere, instituzioekin zerikusia dutenetan behintzat. 1998an sortu zen Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL) eta 2003an hizkuntzaren izenak “inolako eztabaida kultural, sozial edo politikorik” ez lukeela sortu behar adierazi zuen erakundeak. Baina akademiak berak halaxe definitzen du hizkuntza: “Valentziera, Valentziako Erkidegoko hizkuntz historiko eta propioa da. Aragoiko Erresuma zena osatzen duten lurralde hispanikoetako Autonomia Estatutuek berezkotzat jotzen duten sistema linguistikoaren parte da”. Debe-katutako hitza saihesteko formula korapilatsu hau erabiltzea hobetsi du AVLk.

2005ean Generalitateak kaleratutako azterketa baten arabera, bitanleen 77,6k ezagutzen du hizkuntza eta erabili, aldiz, %52k. Erabileran, 2001eko azterketekin alderatuta (%58), sei puntuko galera eman da lau urtetan. Portzentaje altuenak Valentziako probintziarenak dira. Ondoren datoz Alcoi-Gandia zonaldea, Castelló eta Valentzia hiria, hurrenez hurren. Valentzieraren ezagutza eta erabilera kopuru txikiak, aldiz, Alacantekoak dira. Generalitateak azpimarratzen du 1984an alfabetatuak %4 besterik ez ziren bitartean, 2005ean %79ra iritsi zirela.

Josep J. Conill hizkuntzalariak, ordea, Generalitateak argitaratutako datu eta azterketekin kontuz ibiltzeko esan digu: “Administrazio autonomikoak triunfalismo hutsa egiten du” dio Conillek, “alfabetatze datuak behin eta berriro erakusten ditu, euren politika

Azterketa ez-instituzionalen arabera, Alacant eta Valentziako hiriburuetan belaunaldien arteko hizkuntz transmisioak behera egin du.

linguistikoaren arrakasta zalantzan jar ez dadin”. Horregatik, hizkuntzalari ez-instituzionalek (baliabide gutxirekin) egindako azterketen garrantzia azpimarratzen du, diagnosi erreala goa egiteaz gain, politika linguistiko egokiagoak bideratzeko ezinbestekoak direlako.

Azterketa hauen arabera, katalanak nabarmen egin du behera hirigune nagusietan, Alacanten eta Valentzian bereziki, eta Castellón neurri txikiagoan. Galera honen atzean, belaunaldien arteko transmisioaren etena legoke. Inmigratioak ere eragina du datu negatibo hauek.

Nekazal zonaldeetan aldiz mantendu egiten da katalanaren eza- gutza eta erabilera. Baina, oro har, Conillen arabera, ordezkapen linguistikoa, hots, gaztelaratzea, apurka baina etengabe aurrera ari da, eta politika linguistiko desegokiak ez diote Valentziako berezko hizkuntzari mesederik egiten.

teak ere bildu dituzte; Societat Valenciana de Ciències de la Salut Joan B. Peset-ek medikuntzako gaiak lantzen ditu eta Espai Ciència-n ikerketa zientifikoa bultzatzen da. Lurraldeari eskainitako bulego bat ere prestatzen ari dira, Valentzian egiten ari diren lurraldearen kudeaketa basatia zinez kezkatzekoa baita.

Ekonomiari ere garrantzia berezia ematen diote Institut Ignasi Villalonga d'Economia i Empresa-ren bidez. Institutu honen helburua arku mediterraneo (hau da, Herrialde Katalanak) artikulatzea da. Gai hau joera guztietako pertsona eta erakundeentzat garrantzitsua zela frogatu zuten azken kongresuan: Valen-

ATALAIA JATETXEA

Aritz Ondo, 69 • 20305 Irun • Tel: 943 635518 • Faxa: 943 638718
e-posta: info@hotelatalaia.com • web orria: www.hotelatalaia.com

Ezker nazionalistak aldaketarako zirrikitua zabal dezake

Altean gaude, Alacanteko kostaldean. Alteako hondartza harrizkoa da eta seguruenik horri esker, turismo masiboa eta zementuzko astakeriak ez dira bertara iritsi, alboan duen Benidormera bezala. Hondartza pareko jatetxe batean gaude. Hormak argazkiz beteta daude. Gure mahai pareko argazki batean hiru pertsona ageri dira. Erdikoa Miguel Ortiz Alteako alkatea dela esan didate (PPkoa), haren eskuinekoa jatetxeko nagusia omen da eta ezkerrekoak ez du aurkezpenik behar: Eduardo Zaplana da. Argazkiak inspiratuta-edo, Maica, Clara eta Carlota politikaz ari dira –katalanez; agian harrizko hondartzak horretan ere eragina izango du–.

Maicak ez du ia hitz egiten, “botoa PPri ematen diolako”, salatu du Clarak. Maicak, eta Valentziako Erkidegoko boto emaileen gehiangoak; 2003ko autonomikoetan popularrek botoen %47,9 jaso zuten eta maiatzaren 27an ere inkestek PP jotzen dute garaile. Batetik, aspaldian alderdia zatituta dago Valentzian, Zaplana zaleen eta Camps zaleen artean (Francisco Camps Valentziako Generalitateko presidentea da) eta CAM Caja de Ahorros del Mediterraneoko aferak bien arteko liskarra areagotu baino ez du egin. Bestetik, PPko karguen ustelkeria kasuak ugaltzen ari dira. Eta, hala ere, PPk mugiezina dirudi; boto intenzioan ez da popularrentzat galera nabarmenik aurreikusten.

“Ditxosozko %5a” du hizpide orain Alteako hirukoteak. Izan ere, Valentziako hauteskunde legearen arabera, hautagaitza batek botoen %5a lortu behar du gutxienez, Gorteetan ordezkari izateko. Ez Bloc Nacionalista Valencià, ez Valentziako Ezker Batua, ezta bestelako alderdi txikiak ere ez dira portzentaje horretara orain artean iritsi. Eta horrek esan nahi du hauteskundeak ira-

bazten dituen alderdiak –azken legegintzaldietan, PPk– gehiengo absolutuz agintzen duela.

Bloc Nacionalista Valencià 1998an sortu zen hainbat alderdi batu ondoren: Unitat del Poble Valencià, Partit Valencià Nacionalista eta Nacionalistes d’Alcoi. Parlamentuan eserlekurik ez izan arren, 122 udaletan du ordezkari eta 20 alkatetza alderdiaren eskutan daude.

Maiatzeko autonomikoetara, ordea, Bloc ez da bakarrik aurkeztuko. “Aldaketa nahi dugu”, dio Enric Morera Bloceko presidentea, “eta aldaketa nahi badugu indarrak batzea beste erremediorik ez dugu”. Esquerra Unidarekin eta Berdeekin (Els Verds del País Valencià eta Els Verds-Esquerra Ecologista) negoziaketa luzeak izan ondoren, guztiek hautagaitza bateratua aurkeztuko dute EU-Bloc-Verds: Compromís pel País Valencià izenarekin. Horrek %5a erraz gainditzea ekarriko die eta, hortaz, azkenean euren ordezkariak Gorteetan izango dira. Honek guztiak ez du PP Generalitateetik kentzea bermatzen, baina gutxienez horretarako aukera zabaltzen du, orain arte ezinezkoa zirudiena.

Talde horretan batzuek ERC faltan botatzen dute. Esquerraren inguruko hainbatek Valentziako Gorteetan ordezkari izateko aukera positibotzat joko luke. Baina alderdiak lerro independentista garbia markatu nahi izan du, koalizio horretan eskaera nazionalak diluituta geratzen direla argudiatuz.

Horren aurrean, Enric Morerak Blocen aukera defendatzen du: “Alderdia eta bere helburuak ez dira aldatu. Egoera politikoa interpretatu dugu eta horren arabera jarraitu beharreko taktika erabaki. Blocek alderdi nazionalista eta progresista izaten jarraitzen du. Baina PP gure demokrazia-erentzat, gure ekonomiarentzat, gure gizartearen-

Enric Morera Bloc-eko presidentea. Lehen aldiz, maiatzeko hauteskundeetan Blocek ordezkari izango du Valentziako Gorteetan.

tzia, Katalunia eta Balear Uharteetako hiru Ekonomia kontseilariak biltzea lortu zuten –kontuan hartu behar da Valentziako eta Balearretako kontseilariak PPkoak direla–.

Aurrera begira, baina iragana ahaztu gabe

Historiak ere toki garrantzitsua du kulturgunean. Ildo honetan, lana bi garai aztertzeraz bideratuko dute bereziki. Batetik, 36ko Gerra eta errepresio frankista aztertze, 10 historiagilez osatutako lan taldea dago. Egiaren Komisia antolatu dute eta otsailaren 10ean egingo dute aurkezpen ekitaldia. Hasiera batean Valentziako kasua aztertuko dute eredu moduan. Ez da ahaztu behar Valentzia gune errepublikarra izan zela amaiera arte eta errepresioa inon gogorra izan bazen bertan izan zela. Iaz, esate batera-

ko, 26.000 gorpu gordetzen dituen hobia aurkitu zuten. Baina aurrera begira, 36ko Gerra eta bere ondorioak beste lurralde batzuetan ere aztertze asmoa dute.

Aztertuko duten bigarren garaia duela 300 urteko Ondorengotza Gerra izango da, Herralde Katalane eta, bereziki, Valentziari hondamendia ekarri ziena. Octubretik, gainera, Elx-en dagoen Arxiu de la Memoria 300.000 dokumentuz osatutako agiritegia kudeatuko dute.

Bestalde, Institut Internacional d’Estudis Borgians delakoak ere bertan du egoitza. Izenak adierazten duen bezala, Borgia aita sainduen inguruko azterketak egiten ditu elkarte honek. Dagoeneko Vatikanotik Borgiatarren inguruko dokumentu guztien kopiak ekarri dituzte egoitza berrira, orotara 1.000 CD inguru.

Lau solairu eta 3.600 metro koadro
Herralde Katalanen kultura ikertu,
bultzatu eta gizarteratzeari eskainiak.
Bultzatzaileek garbi zuten horrelako
proiektu batek Valentzian zuela
zentzu gehien, desnazionalizazio
prozesurik gogorrena jasan duen
lurraldea baita

tzat eta herri bezala ditugun aukerentzat mehatxua da. Besterik gabe, maiatzetik aurrera eszenatoki berria bilatzen dugu”.

Orain funtsezko galdera ondorengoa da: PSPV-PSOE eta EU-Bloc-Verds-en eserlekuak batuta, PPK baino ordezkari gehiago izango al dituzte? Autonomia Estatutuaren erreformaren ondorioz Valentziako Gorteek 99 eserleku izango dituzte maiatzetik aurrera (lehen baino 10 gehiago), hots, 50 beharko dira gehiengo absolutua lortzeko.

Bozka intentzioaren inguruko inkestek emaitza ezberdinak eskaintzen dituzte inkesta egin duen alderdiaren arabera. Alde batetik, sozialistek egindako galdeketaaren arabera, PPK 47-48 eserleku lortuko lituzke (botoen %46,6), PSPVk 42 eta 44 artean (%40,5) eta EU-Bloc-Verds-ek 8 edo 9 (%8,6). Kopuru hauen arabera, PPK gehiengo absolutua galduko luke eta sozialistek hautagaitza bateratuko ordezkariekin koalizioan gobernua osatzeko aukera izango lukete.

PPk burututako inkestaren arabera aldiz, euren alderdiak botoen %50 inguru jasoko luke eta sozialistek %36 baino ez. EU-Bloc Verds-eri, berriz, antzeko emaitza aurreikusten diote, %9 ingurukoa. Hirugarren inkesta batek, Sigma-Dos enpresak egindakoak, PPri 48-50 eserleku ematen dizkio. Hots, inkestek ez dute ezertxo ere argitzen.

Nahiko garbi ikusten da EU-Bloc-Verds osatzen duten alderdiei batzeak mesede egingo diela, ez ordezkariak dagokionez soilik, baita boto kopuruari dagokionez ere. Baina ikusteko dago igoera hori abstentziotik etorriko den ala azken hauteskundeetan PSOEri emandako boto erabilgarriari kenduko dioten.

Altean eszeptiko samar ageri dira aldaketaren aukeraren aurrean. Carlotak

Publiko guztientzat

Eliseu Climent proiektuaren bultzatzaile nagusiarentzat, lan ildo hain anitzak lantzea ezin bestekoa da: “Ekonomia lantzeak, esaterako, soilik hizkuntza edo kultura landuta iritsiko ez ginatekeen publiko batera iristea ahalbidetzen digu”.

Eta publikoa beste gauza askotara hurbiltzen da OCCCr. Eraikin berriua espazio bizia izatea nahi dute eta gaur bizia ez zaio falta. Beheko solairuan jendea liburuen bila dabil liburu dendan, edo kafetegian berriketan. Lehen solairuan literaturari buruzko hitzaldia ematen ari dira eta aretoa beteta dago. Ganbarako aretoan ere ez dago ia aulki hutsik; Nobel sariei buruz hizketan ari dira bertan. Beste egun batean, musika esperimentalak, antzerkia edo zine emanaldiak egokituko dira. Bezperan, esaterako, Carles Santosen *Visca el Piano* erakusketa inauguratu

PPko Eduardo Zaplana (ezkerrean) eta Francisco Camps (eskuinean) liskarrean dabilta aspaldian, baina ez dirudi horrek popularrei kalte handirik egiten dienik hautesontzietan.

azaldu digu azken aurreko udal hauteskundeetan ondoren Bloc-ek eta PSOEk bat egin zutela alkatetza PPri kentzeko. “Eta zer egin zuten? Ezertxo ere ez, elkarri mokoka aritu ziren. Azken udal hauteskundeetan PPK inoizko emaitzarik onena lortu zuen Altean”.

Hala ere, PP oposizioa bidaltze hutsa positiboa da askorentzat. Gainera, gobernu anitza ere onuragarria izan daiteke. PSOEk ezingo du nahi duena egin, koaliziokideek lotuta, kontrolatuta egon liteke, nolabait. Baina horretarako, lehenago PPK 50 eserleku baino gutxiago lortu beharko ditu. Erantzuna maiatzaren 27an izango dugu.

Altean (Alacant) Bloc eta PSOEk bat egin zuten PPri alkatetza kentzeko. Baina bikoteak ez zuen funtzionatu. Hurrengo hauteskundeetan PPK inoizko emaitzarik onenak lortu zituen.

zuten eta 500 bat lagun hurbildu zen bertara. Eliseu Climent pertsona ezaguna da Valentzian baina, esan digunez, 15-20 bat lagun baino ez zituen agurtu atzo: “Seinale ona da hori. Pozgarria da, betikoez gain, jende berria, sentsibiltate guztietako jendea biltzen dela ikustea”.

Baina non dira proiektuaren aurkakoak? PP ingurukoek Octubre ez dute begi onez ikusten. Proiektua nola edo hala oztopatzen saiatu dira azken urteetan. Baina El Sigloren eraikin zaharrak bere aurpegi berria erakutsi duenetik isilik daude.

Seguruenik, hitzaldia entzutera, liburu baten bila edo erakusketa bisitatzerantz hurbildu denari, edo, besterik gabe, jakin-minez sartu denari, “gorri separatisten kontuak” baino ez direla esango baliete, ez lukete sinestuko. Gauzak ondo egiten ari dira Octubren, aurkako ahotsak isiltzeraino. ■

Eliseu Climent, Octubreko sustatzailea

«Valentziako kultura katalana da berriro»

Tres i Cuatre argitaletxea, Acció Cultural del País Valencià, Josep Renau fundazioa eta Octubre sarien sortzaile eta Ausiàs March fundazioko eta Institució Cívica de Pensament Joan Fuster-eko presidente da Eliseu Climent. Besteak beste. Bere lan guztia biltzeak luzeegi joko luke. Esan dezagun guriari tiraka bide malkartsuan gora egiten aditua dela, oztopoak gainditzen zaildua. Beste titulu bat ipintzearen, Valentziako PPkoentzat pertsonarik gorrotatuenetakoa da. Baina horrek ez du kezkatzen. Laudorioek ere ez. Gustura, egindako lanaz harro, erakutsi digu Octubre zabaldu berria.

Urte mordoia pasa da egoitza berri baten bila hasi zinetenetik. Nola hasi zen abentura?

Orain gure garairik onenean ikusten gaituzu, baina orain arte 70eko hamarkadako alokairuko pisu txiki batzuetan pilatuta egin dugu lan, klandestinitate garaian bezala. Josep Renau Fundazioarentzat toki egoki baten bila hasi ginen. Niri ahaztu egin zitzaidan hau hemen zegoenik ere, hainbeste urtetan itxita egonda. Baina salgai ipini zutenean, aurrera egitea erabaki genuen. Herriaren alde egin daitekeen zer edo zer ikusten badut, egin egiten dut. Arazo handitan sartzen naiz, baina konpondu egiten ditut. Nire adinagatik lagun asko ditut eta iraultza zerga eske joaten natzaie.

Diru asko zen guretzat, baina lagun batzuk konbentzitu genituen, Jordi Pujol tartean. Horrelako proiektu nazional bat Valentzian kokatuta egotea funtsezkoa zela esan genien. Katalanen laguntza jaso genuen. Hemengo instituzioek, noski, ez ziguten batere lagundu. Alderantziz, Josep Renau fundazioaren izenean egin behar genuen erosketa baina, fundazioa izaki, Generalitateak erosketa debekatzeko aukera du, eta hala egin zuen.

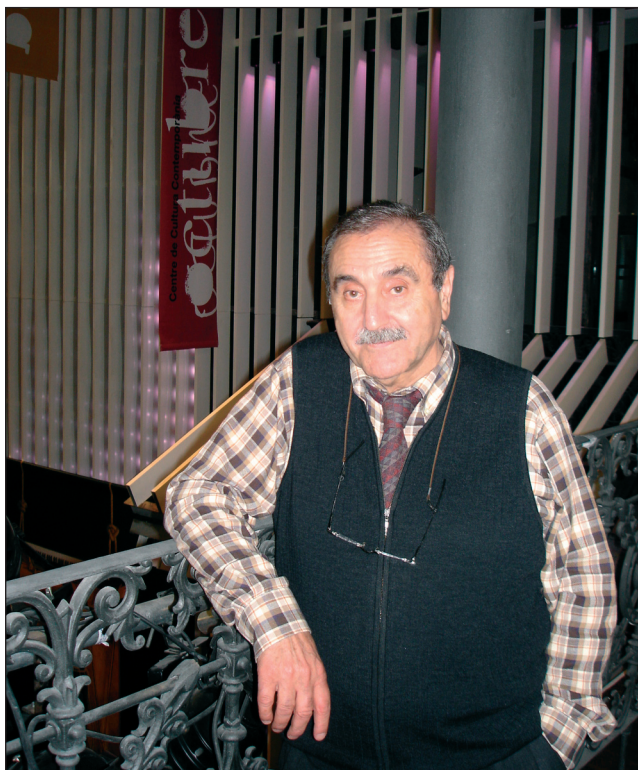
Zer egin zenuten orduan?

Eraikina kudeatzen zutenengana jo nuen zuzenean. Jakin nuen gaztetan konprometitutako jendea zela eta esan nien eraikina nahi nuela haiek gaztetan zituzten proiektuak bertan kokatzeko. Azkenik elkarre bezala erosi ahal izan genuen, horrela Generalitateak eskua sartzerik ez baitzuen izango. Hori bai, diferentzia 70 milioi pezetakoa zen. Zigorra izan zen.

Baina hor ez ziren arazoak amaitu...

Eraikina deseginda zegoen. Bartzelonako, Mallorcako eta Valentziako arkitektoak aukeratu genituen berritze proiekturako, sinbolikoki garrantzitsua zen Herrialde Katalanetako gune ezberdinetako jendea proiektuaren barruan egotea. Hiru urtetik gora aritu gara berritze lanean.

Gainera harresi arabearen arrastoak aurkitu genituen eta horrek arazo handiak ekarri zizkigun. Harresia azaldu eta ia egunero manifestazioak genituen hemen parean, eskuin espainoleko jendearenak. Gortetan ere PPko diputatu batek eskatu zuen eraikina berreskuratu behar zela, ondare historikoa ez zela galtzen utzi behar. Haiei

bost axola ondare historikoa, baina aitzakia bazuten gure lana oztopatzeko.

Eraikinak eta bere kokapenak garrantzi sinboliko handia omen du.

Hau Valentzia nazionalaren bihotzean kokatuta dago. Harresi arabearen gainean egoteaz gain, Merkatu Zentrala, Merkatarien Lonja, Micalet dorre ezaguna... Denak hemendik gertu daude eta denak katalanek eraiki zituzten.

Gainera El Siglo almagaren iragarkiak ere hala zioen garai batean: *“En el corazón de Valencia”*. Merkatal gune garrantzitsua izan zen 60ko eta 70eko hamarkada arte eta hori psikologikoki garrantzitsua da. Valentziako jendearentzat eraikin enblematikoa da eta jendeak pena hartzen zuen eraikina hain egoera tamalgarrian ikusita. Eta hain justu katalanista separatista gaiztook izan gara berreskuratu dugunak. Katalan inperialistek Valentzian dena lapurtzen dutela esaten duten haiek isilik geratu dira. Hau hemen gertatzen da, eta erortzeaz zena hiritarren zerbitzura ipini dugu.

Orduan, eskuin espainiarra, horrenbeste oztopo ipini ondoren, isilik geratu da azkenean?

Proiektuak beldur ematen zigun hemen eskuin espainiarraren nukleo oso gogorrek daudelako. Orain hemen behean dagoen Tres i Quatre liburu dendak bi atentatu jaso zituen iaz. Eta hemen denak espazio bakar batean biltzea bereziki arriskutsua izan zitekeen. Nik ez dakit hemendik aurrera zer gerta daitekeen, baina orain arte pintada bakar bat ere ez dute egin. Iruditzen zait hau handiegia dela haien zat. Eta jendeak oro har oso ondo hartu duela proiektua, onarpen zabalegia duela. Uste dut politikoki, afera nazionala deskriminalizatzeko oso garrantzitsua izan dela. Hala ere, insitutuzioek ez digute ezertan lagundu, guk formalki laguntza guztiak eskatuta ere, inauguraziora ere ez dira azaldu.

Baina Camps presidenteak zoriontzeko mezu bat bidali omen zizuen...

Prentsak puztu egin zuen hura. Ez gintuen zoriondu, mezu bat bidali zigun esanez hau zabaldu genuela aintzat hartzen zuela. Harengandik etorrita asko iruditzen zait, hala ere.

Azalaz ari gara, eraikinaz, baina barruan lan ildo ugari bildu duzue.

Garrantzitsuena edukia da, hemen landuko diren lan ildo nazionalak. Esparru asko dagoeneko martxan dira aspaldi. Octubre urte askotako lanaren oinordeko da. Baina lan esparru horiek zabaldu egingo ditugu. Nolabait, Herrialde Katalan guztien jardunak artikulatuko dituen gunea izatea nahi dugu, ikuspuntu kultural eta sozialetik begiraturik, ez ikuspuntu politiko edo instituzionaletik, horiek dagoeneko beste batzuek betetzen baitituzte.

Aitareneko negozioa utzita

“Aitak ardo negozioa zeukan eta nik, seme bakarra izaki, negozioarekin jarraituko nuela uste zuten denek. Baina herrigintzan arituko nintzela pentsatu nuen egun batean. 60ko hamarkadan erokeria zen hura. Gurditxo batekin hemendik gertu dagoen plaza batera joaten ginen katalanezko liburuak saltzera. Ez naiz damutzen, gustura nago egindako lanarekin. Noski, beti pentsatzen dut gehiago egin nezakeela, gauzak hobeto egin nitzakeela. Porrotak asko izan dira, baina merezi du”.

Valentzia bezalako hiri bat, 30 urtetako sarraski kulturalaren ondoren, abangoardiaren bitartez soilik errekuera dezakegula uste dugu. 60ko hamarkadan Fuster eta enparauek egindakoa errekuertzeko bidea hori da. PSOE eta ondoren PPrekin hainbeste urtetan egonda, abangoardia hori desartikulatuta baitzegoen.

PSOerekin ere bai?

Ez zen PP bezalakoa, hori garbi dago. Ez zuen hainbesteko oztoporik jartzen, baina laguntzarik ere ez zuen ematen.

Zergatik Valentzian eta ez, adibidez, Bartzelonan?

Atzo Carles Santosen erakusketa inauguratu zen; lehen aldiz Kataluniako Generalitateak erakusketa bat inauguratu du Valentzian, horrek esan nahi du batasun nazionala oztopatzen zuten horma batzuk erortzen hasi direla. Eta adibide bat baino ez da. Aste gutxitan osmosi ikaragarria sortzen ari da. Osmosi hori unibertsitate mailan bazegoen, baina orain gizarteratzen ari gara. Gurea birnazionalizazio proiektua da.

PPren deskatalanizazio, deskulturalizazio kanpaina etengabeak zein eragin izan du? 15 urteren ondoren baikor izateko arrazoiak ba al daude?

PP boterera iritsi zenean gure funtsezko egiturak antolatuta zeuden. 15 urte lehenago iritsi izan balira tragedia izango litzateke. Esaterako, katalanezko hezkuntza erabat egituratuta zegoen. Egitura horiei esker, PPrek erasoari aurre agin ahal izan diogu.

Hemen arazoa ez da PPrek jarrera edo errepresio frankista bakarrik. Hemen XV. mendean *Tirant Lo Blanc* argitaratu zenetik, kultura gaztelaz egin da. Herri hau desagertzera kondenatuta zegoen. Eta une honetan, Valentzian, kultura katalanek gaztelazko kulturak baino pisu handiagoa du. Herri honetako kultura katalana da berriro, kultura katalana da erreferentzia. Herrialde katalanetan kulturalki gehien hazi dena Valentzia da, erabat deseginda geundelako. Noski PPK kalte egin duela, baina herri honek etorkizuna du. Hizkuntza behintzat salbatua dago, hori ziur.

Duela urte batzuk politika beste batzuentzat uzten zenuela zenioen, zuk kultura egiten zenuela.

Ni politikoa naiz. Eta klandestinitatean politikan aritu nintzen. Baina zirkunstantziek kulturara eramanez ninduten. Herri honetan politika egiteko beharra zegoen, baina behar larriagoa zen jendea egituratzea, lan kultural eta soziala egitea. Behin hori egituratuta, gero etorriko zen politika, eta nolabait hori gertatu da. Aholku onak jaso nituen garai batean, Fusterrek, Pujolek, ez ninduten politika aktiboan sartzen utzi, eta segur aski arrazoi zuten esparru honetan emaitza hobeak emango nituela pentsatzen. ■

«Marxek arrazoi, erlijioa herriaren opioa da»

Esan liteke sortu, edo jaio, adibidez izotza *Bidanian jaio zen*. Baina kasu honetan egokiagoa da mundura etorri, bai, Antton izotzezko kaiola batean etorri zen mundura. Eta estalaktita artetik begira jartzen zenean, mendiak ikusten zituen, eta mendiak, eta mendiak... alde guztietan. "Hesituta bezala bizi ginen. Ernio ikusten nuen, eta pentsatzen nuen han bukatzen zela mundua. Noizbait ulertu nuen zerbait bazela mendi haren atzean, eta hesi hori gainditu egin behar nuela". Eta geroztik, egunero ari da kaiola urtzen, eta urtzen, eta ur...

AMETS ARZALLUS

Argazkiak: Dani Blanco

Zuri eskutik helduta galdu gabe ibili liteke mundu osoan barrena. Demagun munduko bolan sartu garela, eta ordu betean munduari buelta emango diogula. Nik herri baten izena esango dizut, eta horri lotutako galdera bat, edo bi. Zuk erantzun. Euskal Herritik abiatuko gara, prozesutik. Zer ekarpen egin dezakete eliz gizonak?

Guri jendearen arteko zubiak egitea tokatzen zaigu, gu zubi egileak gara, *pontifex*. Nik ez daukat zertan esanik, "Euskal Herriak nazio bat izan behar du, edo independentea izan behar du!" Eta arrazoi berarekin ez zaio kardinal bati tokatzen "España una santa apostólica y por la gracia de Dios" esatea, politikoen lana da hori esatea eta erabakitzea. Gobernuak eta estatuak mila eratakoak izan dira, Espainian bertan ere moroak egon ziren, gero erresumak, eta gogorkeriaren eta gerraren bidez batasun bat egin zen gero, bi errekonkista izan ziren, bat moroen kontra, eta beste bat erreinuen kontra. Beraz, ezin al ditza-kegu historian eta kondairan hainbeste aldaketa izan dituzten egiturak berriz ere aldatu? Gure lana da edozein aldaketa dela ere medio etikoe-kin egin izan dadila bermatzea, elkarren iritziak errespetatuz, eta guztien ona bilatuz. Hemen dauzkagun muga denak gezurrezkoak dira, gerraz eginak, biolentziarekin, estatu terrorismo-arekin, eta Erromako eliza katoliko apostolikoak bedekinkatuta, —hau suabe esan—, beraz, ezin al dira berriz ere aldatu? Hori da nire galdera.

Zure bulego berrian azaldu gara orain, Lovainako unibertsitate historikoan, Belgikan, talaia ona Europari begiratzeko. Zer ikusten da?

Hemendik ikusten dut alde batetik Europako gerlak sortu zituen estatuen nazionalismo inperialistak ez direla asetzen, eta hor ikusten ditut Frantzia, Ingalaterra, Espainia eta Polonia.

Beste alde batetik, gerra horien ondotik irten ziren Adenauer eta Schuman eta horien beste Europa baten pentsamoldea dago, herrien Europa. Bi proiektu horien inguruan zentratzen da borroka, eta beldur naiz ez ote den Adenauer eta Schumanen amets hura galtzen ari.

Belgika esan dut baina ez, Belgikakoa ez den bandera ageri da hemen, hau Flandria da. Bereiziko da waloniarrengandik?

Hori da waloniarrek duten beldurra, Flandriak independentzia ezeren kontsultarik gabe hartuko duela. Telebistan egin zen parodiak ere beldur horri erantzuten zion. Baina ez zait iruditzen hori gertatuko denik. Flandriako partidu gehienak monarkikoak dira, eta indar politikoen artean ez dago gehiengo independentistarik. Federalismoarekin *modus vivendi* batera iritsiak dira Belgikan. Hiru federazio daude, eta federazio bakoitzak bere eskumenak ditu, gobernu zentralaren gain daude nazioko segurtasuna, armada, eta kanpoko harremanak.

Lurpeko pasillo batean barrena sartu, eta hiri berri batean azaldu gara: Londres. Oroitzen zara nola ibili zinen han?

Nortasun agiria

Antton Egiguren Iraola Bidanian jaio zen 1953ko abenduaren 7an. Hamahiru anai-arrebetan zazpigarrena, Bidanian eskolan hasi eta Arantzazun segitu zituen ikasketak. Hizkuntzak, teologia, filosofia, bioetika, dituen lizentzia, master eta tesiak zerrendatuz gero sei orriak bete litezke. 1980an apaiztu eta Asiara joan zen. Hamarna urte egin zituen Korean eta Thailandian, eta Kanadan buelta hartuta Europara etorri zen, Lovainako unibertsitatara (Flandria) irakasle bezala. Erlijio arteko harremanak erakusten ditu.

A portrait of a middle-aged man with grey hair and glasses, wearing a black jacket over a white shirt. He is standing outdoors with trees and a street in the background. The text 'Antton Egiguren' is overlaid on the bottom right of the image.

Antton Egiguren

2007ko otsailaren 11

ARGIA

13

Nola ez. Diakonoa nintzen eta Koreara joan behar nuela erabakia zegoenez, ingelesa ikas-tera joan nintzen Ingalaterrara. Baina ez nuen komentuko lasaitasunean bizi nahi izan. Nire bizitzan beti izan dut pentsaera hori, nik ez dut sekula lasai eta eroso bizi nahi, besteen sufrimenduak izugarri eragiten dit. Eta Londresen ere nik komentutik eskolara eta eskola-tik komentura bidea erraz egiten nuen. Baina nire arreba gazteago bat joan zen hara, eta izugarritzko sufrimenduarekin ikusten nuen. Arrotz bezala bizi zen, garai hartan Espainia ez baitzegoen Europako Batasunean, eta bisatuarekin problemak izaten genituen sartzeko eta ateratzeko. Arreba hala ikusi eta pentsatzen nuen, “nik zergatik bizi behar dut nire arrebak baino hobeto?”. Beraz arrebarekin apartamentu bat hartu nuen, hogeit metro koadro ez zituen izango, sukalde txiki bat zuen, eta etxebizitza guztiak batera partekatzen genuen komun bat. Astean hogeita zortzi *pound* kostatzen zitzaigun errenta, eta biok lan egiten genuen, nik platerak garbitzen hotel batean, baina bion artean osatzen genuen soldatarentzat askotxo zen hori. Orduan Azpeitiko mutil gazte bati esan genion gurera etortzeko, etxe bila baitzebilan Londresen. Baginen hiru. Eta hark gero esan zuen bere andregai ere ekarriko zuela. Lau. Gero nire arrebak bere mutila ekarri zuen. Bost. Azkenean leku txiki hartan hamalau bizitzera ere iritsi ginen, eta bakoitzari astean bi *pound*eko gastua tokatzen zitzaigun. Txistea dirudi baina ni nintzen bakarrik lo egiten zuen bakarra, gainontzeko denek bikotean egiten zuten. Gainera izugarritzko zurrungak egiten omen nituen eta jendeak zapatak botatzen zizkidan.

Etorkinak bezala bizi zineten?

Bai, eta etorkinen tratua jaso genuen, ilegalak baikinen. Nik lan egiten nuen hotelean noiz-behinka ikuskapenak izaten ziren, inmigratio-koak etortzen ziren han ilegalik ba ote zen ikus-tera. Orduan, guk alde egin ahal izateko, sirena jotzen zuten hotelean, eta ilegal guztiak azkar-azkar kanpora atera behar izaten genuen. Eta pentsa, soldata ere hogeita hemezortzi *pound* baldin baziren, nire eskura sekula ez ziren hogeita hemezortzi iritsi, hogeita hamar bat hartzen nituen. Beste zortzi horiek nora joaten ziren? Dirua ematen zigun gizonaren patrikara. Gu ere, hori ikusirik, harrapaketan ibiltzen ginen, nik sukaldetik hozkailuetako sarrera neukan eta gure etxean erabiltzen genituen gurinak, olioak, eta txuletak handik hartzen nituen. Baina nik sekula ez nuen eduki lapurraren kontzientziako kargarik, ni tokatzen zitzaidana hartzen ari nintzen. Inmigranteak erabilia denean eta abusatua denean halako moral bat sortzen du, eta mendekua hartzen: “Hi niri adarra jotzen ari haiz? Bada, ni ere bai hiri!”.

Kardinalaren astakeria

“Buruan daukat orain dela hilabete pare bat Mexikoko kardinal batek esan zuena sexu bereko pertsonen ezkontzaz: ‘Sexu bereko pertsonen elkarrekin sexu jolasa egitea pertsona batek labezomorro batekin sexua egitea bezala da’. Jesusen dotrina jarraitzen duen batek nola esan dezake horrelako astakeria bat? Niri erakutsi zidaten besteak juzkatu gabe bizi behar dela, ‘hau txarra da, hau ezmorala da, honek ez luke hala behar’ esan gabe, niretzat galdera horiek ez dute existitzen, pertsona nola bizi den, halaxe onartu behar da”.

Europatik atera eta brinko batean Asiara joan gara. Korean hartu dugu lur. Zerk harritu zaitu?

Batez ere hango balore moralek, guretzako inportanteak diren balore batzuk haientzako ezberdinak direla ikusi nuen. Adibidez guretzat egia esatea eta zuzentasuna balore garrantzitsuak dira. Hara joan nintzenean jabetu nintzen balorerik inportanteena bakoitzak bere aurpegia salbatzea dela, eta nik nire aurpegia salbatzearen gezurra esan dezakedala. Zerbait gezurra edo egia den baino, hango kulturaren inportantea besteak nitaz zer pentsatzen duen da. Eta horrekin nik erlatibizatu egiten ditut hemen askotan botatzen ditugun baloreak, egia borobilak... Iruditzen zait gu ere alde horretatik asiartu egin garela. Hemen ere orain askoz inportanteagoa da zure fama beste baloreak baino, garrantzitsuena besteak nitaz zer pentsatzen duten da.

Pauso bat, eta Thailandia. Ospitale moduko batean gaude, HIESdunentzat sortutako zentro batean. Kontatu bere historia.

Erromatik boluntarioak galdetu zituzten Thailandiara joateko eta ni aurkeztu nintzen. Gure erantzukizuna nazio pobre bezala HIESAren arazoari erantzun bat ematea zen. Eta nik ikusi nuen jendea kalean hiltzen ari zela. Hango frantziskotarren burua izatea tokatu zitzaidanez, beste fraideei proposamen bat egin nien, “guk komentuko parte handiena ez dugu erabiltzen, zergatik ez dugu zati horrekin HIESAk jota hiltzen ari direnentzat egoitza bat egiten?”. Fraide batzuek onartu zuten, onartu ez zutenek alde egin zuten. Gure zerbitzua hiltzen ari ziren gaixoentzat zen, azkeneko momentuetarako, eta guk norbait hartzeko baldintza zehatzak genituen: pobrea izan behar zuen, diru iturririk gabea eta etxetik kanporatua. Benetako beharreen zeudenak aterpetuko genituen, eta gure etxea izango zen horien azkeneko egoitza. Saiatzen ginen gaixok bakarrik hil ez zitezen, beti alboan izan zezaten bat edo bat. Hogeita sei gela jarri genituen, baina ez genuen nazioko ospitaleetan eskaintzen zen zerbitzua baino arta hobia eskaini nahi, bestela nazioari burla egitea iruditzen zitzaidan. Hala, AEBetara, Kanadara, Holandara... diru bila bidaiak egiten hasi nintzen. Behin Italiatik hiru milioi AZT pastilla bildu nituen, Italiako Gobernuak eman zizkidan, eta pastilla horiek Osasun Ministerioari eman nizkion, “zuek hartu eta zabaldu itzazue” esanda, eta gure gaixoei ere heldu zitzairen zerbait, besteci bezala. Horrelaxe hasi ginen, eta sei urte egin nituen hango arduradun.

Heriorekin askotan gurutzatuko zinen pasilloan...

Astero hiru edo lau pertsona hiltzen zitzaizkigun, eta hil aurretik gaixok familiarekiko bakea lor zezaten saiatzzen ginen. Izan ere HIESAk jota hiltzen ziren gehienak drogazaleak ziren, eta

drogazalea mentalitatez lapurra da. Beharrak jota berak behar duen dosiaren bila hasten da eta lehendabizi etxean lapurtzen du; amaren eraztunak, bitxiak... eta horrek familiarekiko harremana hausten du. Hori askotan gertatzen denean familiak bota egiten du etxetik, eta horregatik zen guretzat garrantzitsua pertsona horiek hil aurretik familiarekin berriro lotzea. Lan horretan ibilita, oso konklusio berezia atera nuen heriotzari buruz. Konbentzituta nago pertsona bat berak nahi duenean hiltzen dela. Oso nabarmena zen, familia etortzen zen asteburu batean, eta han egon ondoren gaixoarekin, igande gauean joaten zen. Bada askotan, oraindik ondo zeuden gaixoak izanik ere, igande gauean bertan edo astelehen goizean hiltzen ziren. Zenbat aldiz ez ote zen hori gertatu! Txundituta gelditzen nintzen. Eta horregatik diot, eta ziur nago norberak aukeratzen duela noiz hil.

Infernurik ba al dago?

Nik uste ez dagoela infernurik. Tira, bai, egongo da, baina Bush-entzat, Tony Blair-entzat, eta Aznar bezalako jendearentzat. Horiek dira petrolio gehiago edukitzeagatik pertsonak hiltzeko prest daudenak. Baina gainontzean guk zer? Gure gurasoek zer infernu behar dute? Eta beldurra, infernuaren beldurra, gure gurasoek eduki dute! Akordatzen naiz, Teruelen, fraideek abitua hartu eta lehendabiziko promesak han egiten ditugu, eta meza hartan nire aitak ez zuen

Korearren zailtasunak

"Korearrekin izugarritzeko ezina daukate beste hizkuntzak ikasteko, beraiekin hizkuntzaren egitura besteengandik ezberdina delako; subjektua, osagarriak, eta azkenean aditza, euskaran bezala. Guk gaztelera edo frantsesa ikasi dugu txikitatik eta horregatik erraz egiten dugu trantsizioa. Bestela korearren zailtasun bera izango genuke, seguru".

jauna hartu. Meza bukatu zenean joan nintzen aitarengana, jarri nion bizkarrean eskua eta, "aita, baina zergatik ez duzu jauna hartu?" galdetu nion. "Ez bainauk konfesatu!" hark. "Baina zuk zer bekatu egin dituzu ba zure bizitzan? —nik—. Asto batek bezala lan egin duzu eta! Hainbeste ume ekarri dituzu eta!". Gure aita poztu egin zen momentu hartan, eta jendea ikusita aitarekin bezalaxe pentsatzen dut nik besteekin. Pertsona ona da, badago errespetua, eta errespetu hori gizatasunetik dator. Hemen kalteak egiten dituztenak beste horiek dira, handiki horiek, eta infernua horientzako egongo da. Eta paga dezatela gainera, mundu honetan ez baitute horiek pagatzen.

Asiatik bueltan Erroman atera gara. Erroma, San Pedro basilika, baina hutsik dago. Zer gertatzen da?

Gaur egunean elizak prestigioa galtzea ez da jendeak Jainkoarengan sinesten ez duelako, baizik eta guk abusatu egin dugulako. Eta gero sekularizazioaz hitz egiten dugu, "jendea sekularitu egin da!", bada halaxe da, eta Jainkoari eskerrak gainera halaxe dela! Horrek esan nahi du elizak erakusten ez duen ikuspegi bat izan dezakeela pertsona batek, eta hori gauza positiboa da. Bestela erlijioak taliban bihurtzen gaitu, Bin Laden batzuk. Gu engainatuta gaude, ezkondu beharko ez genukeen indar horiekin ezkondu gaude, boterearekin. Eta hortik

Arantzazu 1968

“Arantzazuko 1968ko H-aren inguruko eztabaida izan zenean, ni estudiante gazte, hantxe tokatu nintzen. Eta akordatzeko gogo-jardunen etxean, bilera batzuk publikoak izan baitziren, nola ikusi nituen Villasante alde batetik, gero Basarri, Iratzeder, Txillardegia, Gabriel Aresti... nik pertsona horiek ezagutu egin ditut, nire gaztaroan, hamabost urterekin”.

Konfuzio Jesukristo baino seiehun urte lehenago sortu zen eta gaurko Asian ere jende askok segitzen duen pentsamolde bat sortu zuen. Konfuzianismoaren ardatza begirunea da. Konfuziok esaten du, “zuk eta nik erlijio ideia ezberdinak izan ditzakegu, baina har ditzagun batuko gaituzten ereduak”. Eta Europan oso ezberdin egin da hori. Erromatarren inperioa apurtu zenetik hona, gurutzadak, konkistak, erreformak, Jainkoaren izenean gerra besterik ez da egin, eta musulmanek ere berdin. Beraz, ikusten da ezberdintasunak gainditzeko erlijioa hartu den tokietan gerrarik besterik ez dela egon. Ezberdintasuna kudeatzeko filosofia erabili den tokietan erlijioa gerrarik ez da izan. Konfuzianismoari zor zaio Txinaren batasuna, eta horrek esan nahi du guk Txinatik asko ikasi beharra daukagula.

askatzen ez garen bitartean guk esaten dugunak ez du mezurik, ez du arrakastarik eta erakargarritasunik izango. Beraz, niretzat fartsa batean bizi gara, teatro batean.

Elizako antzerkia da bat. Kongresu, parlamentu, eta auzitegiaren ere antzerkian ari dira?

Baita ere, demokraziaren fartsa baten barruan bizi gara, hau diktadura bat da, tirania bat. Guk aukeratzen ez ditugun pertsonak ari dira gu kontrolatzen. Militarrek ez ditugu aukeratzen hauteskundeetan, eta begira zer eragin daukaten euren ikuspegiak gure gizarterako. Ez ditugu aukeratzen enpresaburuak eta multinazionalak buruak, eta haiek ari dira gu kontrolatzen. Eta azkenik, ez ditugu aukeratzen komunikabideetako nagusiak baina begira horiek nola kontrolatzen gaituzten gu! Guk sekula hautatu ez ditugun erakundeak ari dira gure eguneroko bizitzan agintzen: militarrek, prentsa eta ekonomistak. Horiek, gainera, erlijioa zapuztu egiten dute, erlijioen buruzagiak domestikatu egin dituzte, eta jada erlijioa ez da kritika, ez da jendearen begiak irekitzeko tresna bat, baizik eta jendea ergeltzeko, hipnotizatzeke erabiltzen den zerbaite, arma bat. Marxek horretan arrazoia zuen, erlijioa herriaren opioa da.

Manamendu gehiegi urratu baino lehen goazen berriz Asia aldera, Txinara. Txinan Konfuzio da ezaguna, konfuzianismoa, erlijioa eta filosofia. Hori ez omen da herriaren opioa.

Thailandiako gotzainen idazkari

“Kasualitate batek eraginda Thailandiako gotzainen idazkari izan nintzen bi urtean. Lanak izugarri lagundu zidan, alde batetik, Thailandia bera nazio bezala ezagutzen, eta beste aldetik hizkuntza ongi ikasten. Mundu politikoa ere ezagutu nuen, goi instantzietara iritsi nintzen, erregea bi aldiz ikusi nuen, ministerioak sarri, eta aita santuarekin ere izan nintzen behin”.

Asko aipatzen da Txina datorrela eta Txina datorrela. Eskulan merkea, sekulako biztanleria, eta bandera komunista gain, zer da Txina?

Txina botere ekonomikoa eta botere militarra da. Hori dator, hori hor dago, eta nik beldurra diot. Horrelako estatu monolitiko eta kritikari entzungorria den baten botere militarra oso beldurgarria baita. Amerikako Estatu Batuak ere zulo horretara erori dira Bushen presidentzian, arbitrariotasunean amildu dira, batez ere Israelgo Estatuan, eta juduek kontrolatzen duten ekonomiari erantzuteko. Txinak hori bera egiten badu gaizki goaz. Eta Asian beldur handia zaio Txinari alde horretatik. Txinak dauzkan prententsio hegemonikoak problema dira. Demokraziarik gabeko armada eta demokraziarik gabeko ekonomia batek izugarritzko txikizioa egin dezake. Eta Txinak nazioarteko lidergoa hartu nahi baldin badu prententsio horietan amore ematen hasi beharko du.

Tunel batetik sartu eta Pentsagonoan azaldu gara. Txinatik pasa eta gero nola ulertzen dira pentagonoak azken urteetan egindako ekintzak? AEBek Txina kontrolatu nahi dutela garbi dago. Irak eta Iran hartuz bi gauza egin nahi ditu: batetik energiaren prezioa kontrolatu eta beste aldetik Israel defendatu. Baina adibidez Qatarren marineentzat AEBek egin duten aire-portu masibo handiarekin, hegoaldeko kontrolatu nahi dute Txina. Afganistango sikili-saltsa horren helburua Errusia eta Txina iparraldetik

AZKEN HITZA

Jainkoa non dago?

"Jainkoa exijentzia bat da, nik nire pertsonaren sena bilatzeko, eta bilakatzeko, indar bat, barne arnas bat bezala. Jainkoa nire odola bezala da, nire barruan dago, nire senean, nire odolean, nire zainetan dago, eta ni pertsona bezala ahalik eta alaien bizitzeko grina hori ematen dit. Konparazio baterako, budistentzat Jainkoa ama baten plazenta barruan dagoen likido amniotiko hori da. Baina esan dezadan, nik Jainkorik gabeko pertsonarik ez dut ezagutu oraindano arte".

kontrolatzea da. Eta gero Korean 40.000 soldadu dauzka, Japoniako beste irla batean ere bai, hortik Txina kontrolatzen du ekialdetik. Hori da amerikarren pentsamendu estrategikoa, eta Txina ere oso deseroso sentitzen da horren barruan. Txinaren erantzuna potentzia militar sendoa edukitzea da; hiru milioi soldaduko armada du Txinak, eta dakigunez, berriki, Txinak lehenengo aldiz misil bat egin du sateliteak desegiten dituen. Nola Txinak ezin duen lehiatu AEBekin edo Europarekin besteak espiatzeko sateliteak aineratzen, sateliteak desegiteko mekanismo bat sortu du, eta horrek izugarriko dardaran jarri ditu AEBak.

Mundu osoan ibili eta gero Babelgo dorrean gaude, hizkuntzak nahastu ziren lekuan. Zure buruan zenbat hizkuntza nahasten dira?

Hamar dakizkit. Txineraz, berriena delako, hizketaldi bat eramateko gai naiz, baina pentsamendu-

Antton Egiguren

ko gaitan sakontzeko ez. Korearrez eta thailandieraz konferentziak eman izan ditut. Gertukoe-tatik berriz, euskara, frantsesa, gaztelera, ingelesa, italiera eta portugesa dakizkit. Eta orain flamenkoa ere bai, Lovainan flamenkoz bizi bainaiz, eta flamenkoz ematen ditut eskolak. Horiek denak, latinera eta greziera sartu gabe, horiek ez baititut nik hizkuntza kontsideratzen.

Hamar hizkuntzarekin bizi denarentzat zer da euskara?

Zenbat eta mundukoagoa naizen orduan eta gehiago maite dut euskara, Euskal Herria, eta gure borroka. Hizkuntza berriak ikasten ditudan aldi oro euskararekin zer lotura daukaten bilatzen saiatzen naiz. Eta adibidez korearrak, egitura aldetik, sintaxia aldetik, konparaketak egiteko moduan, erlatiboan izugarriko antza du euskararekin. Gogoratzen naiz, korearra ikasten ari nintzenean, klasean, besteek ulertzeko bi aste behar zituzten gauzak, nik "tapa" kolpe batean harrapatzen nituen; berdin-berdinak dira. Hortik begiratuta euskara Ural Altaikoa izan daitekeela ikusten dut. Kultura korearra ere Ural Altaietatik abiatu zen, eta Txina gainera pasatuz, zubi eginenez, beste puntaraino joan zen. Pentsatzen jartzen naiz euskaldunak handik ez ote ginen etorri izango beste punta batera. Tira, ez dakit, baina bideak bilatzen ditut, hizkuntzak berak erakusten dizkidan bideak. ■

jaso astero
Argia etxean

Abantaila ugari izateaz gain, Harpidedunen Guneko kide ere izango zara

Urtebeteko harpidetza
2007ko prezioak
130€ Hego Euskal Herrian
160€ Ipar Euskal Herrian

harpidetza eskaera

Izen deiturak:
Helbidea: Posta kodea: Herria:
Herrialdea: Jaioteguna:
N.A./I.F.K.: Tel./Faxa: e-posta:

Ordainketa mota: ☐ Bankuz
☐ Taloiez
☐ Transferentziaz KOMUNIKAZIO BIZIAGO S.A.L.ren kontura (ARGIA): 3035 0036 14 0360048647

Bankuz ordaintzekoek betetzeko soilik

Banku edo aurrezki kutxa:
Titularra: N.A./I.F.K.:
Titularraren helbidea: Titularraren telefonoa:
Entitatea: Sukurtsala: K.D.: Kontu zenbakia:
Data: Sinadura:

aukeratu gure ongi etorri oparia

☐ "Garxot" komikia

☐ "Lauburua" mahai-jolasa

☐ "Txoriak txori" lamina

☐ %25eko beherapena
ikasle bazara*

Bete zure datuak eta bidali helbide honetara: 142 PK. - 20.160 Lasarte-Oria

Bizimodu modernoak antzutu gaitu

Bikote asko dira haurra izateko gogoz eta ezinean direnak. Gainera, gero eta beranduago izaten ditugu umeak, baina ikerketek bidea erraztu diete ahalegin horretan ari direnei, tratamenduak egunetik egunera eraginkorragoak baitira. Kaltetu eta adituekin hitz egin dugu.

MAYI TOLOSA

HAMAR BIKOTETIK BATEK ez du bere kabuz haurrik izatea lortzen eta horixe da Lehenengo Mundua deritzogun honetako arazo handietako bat. Batzuek epidemiaz hitz egiten dute. Beste hainbatek ikasketak amaitu beharra, lana lortzeko zailtasunak edota etxebizitza erosteko arazoak jartzen ditu aitzakiatzat. Jaio-tze tasa mantentzen den arren, etorkinei esker ikusten ari omen gara ume gehiago kalean. Zer ari da gertatzen?

Haurra nahi eta ezin

Haurrak izateko arazoez hitz egin dugunean, bi kasu ongi bereizi behar dira: esterilitatea edo antzutasuna eta ugalkortasun eza. Saiatu arren haurdun geratzea lortzen ez duena esterila da. Edo gizonezkoen kasuan, emakumea haurdun utzi ezin duena. Ugalkortasun eza

duenak aldiz, haurdun geratu bai, baina haurra behin eta berriro galtzen du.

Ohikoena antzutasuna da. European, haurrak izateko adinean dauden bikoteen %20k du arazo hori. Adibide bat jartze aldera, Gurutzetako Ospitalean (Bilbo aldean) urtero gai honi buruzko 12.000 kontsulta izaten dituzte.

Dena den, egun esterilitateak kasu gehienetan izaten du irtenbidea, ez ordea ugalkortasun ezak. Horregatik, adituen esanetan ugalkortasun eza larriagoa da, esterilitatearen

kasuan baino zailagoa delako diagnostikoa egitea. Donostiako Quirón klinikako Lagundutako Ugalketa zerbitzuko buru Koldo Carbonerok azaldu digunez, “emakume bat haurdun geratu arren beti umea galtzen duenean arrazoa zein den jakitea oso zaila izaten da eta horri aurre egitea

European, haurrak izateko adinean dauden bikoteen %20k esterilitate arazoak ditu. Gurutzetako Ospitalean, urtero gai honi buruzko 12.000 kontsulta izaten dituzte

Esterilitatea ugaritu izanaren arrazoi nagusia: haurrak gero eta beranduago izatea. Tabakoak, estresak eta arropa estuegiek ere eragiten dute

edo zein tratamendu ezarri jakitea askoz ere zailagoa”.

Guraso zaharrak gara

Esterilitate kasuak ugaritu izanaren arrazoi nagusia haurrak gero eta beranduago izaten ditugula da. Tabakoak eta estresak ere eragiten dute eta baita arropa estuegia erabiltzeak ere, baina larriena aipatutakoa da: adinak aurre hartzen digula, alegia. Emakumearen adina da kontuan hartu beharrekoa: 18 eta 30 urte artekoa dute adin egokiena. Gizonezkoek, normalean, luzaroago mantentzen dute haurrak izateko gaitasuna.

Euskal Herrian orain gutxi sortu da APRAE, lagundutako ugalketa behar dutenen elkartea. Arazo hau duten bikoteei informazioa eta laguntza eskaintzea du helburu. Bost kide hasi dira lanean, guztiak emakumeak. Isabel Corbacho elkarteko kide da eta arazoa pairatu du. Harrituta dagoela kontatu digu, gomendio eske emakumeek baino ez dietelako deitu orain arte, baina adin ugalkorrean dauden bikoteen kasuan, antzutasuna gero eta gutxiago izaten da emakumearena eta gero eta sarriago gertatzen da gizonezkoen semenaren kalitatea baxuegia izatea. Carboneroren hitzetan, horrek badu bere zergatia: “Lehen ohikoa zen faktore tubarikoa: sexu harremanetan preserbatiboa beharrean pilulak erabiltzen zirenean gertatzen zen, pilulekin ez baitziren tronpetan gertatu daitezkeen infekzioak saihesten. Orain, HIESAri aurre egiteko preserbatiboa erabiltzen denez, emakumeek gisa horretako arazo gutxiago izaten dute”.

Aldaketa teknologikoetatik genetikaren hieroglifikoak argitzera

Tratamenduak ere ezberdinak dira esterilitate eta ugalkortasun ezarentzat. Esterilitate kasu urri batzuetan, nahikoa izaten da hainbat botika hartu edota sexu harreman programatuak izatearekin. Kasu gehienetan, ordea, lagundutako ugalketa behar izaten da. Tratamendu hauetan ernalketa sexu harremanik izan gabe egiten da.

Orain 50 urte inguru hasi ziren alor honetan ikerketak eta frogak egiten. Lehendabizi, emaileen bidezko intseminazio artifiziala egiten hasi ziren, albutariet erabiltzen zuten teknika kopiatuz. Hurrengo pausoa “in vitro” ernalketa izan zen, laborategian. Azken urteetan, teknika hori gero eta mikroskopikoago bihurtzeko egin dute lan eta modu horretan, apurka-apurka ernalketa kopurua areagotzea lortu dute. Kasuan kasuan teknika bat edo beste erabiltzen da.

Hemendik aurrera, genetikak markatuko ditu pausoak. Gaixotasun batzuk saihestu ahal izango dira eta ugalkortasun ezeko hainbat kasutan lehen lortu ezin zena lortuko da

MATTEO JATETXEA

Ugaldetxo auzoa, 11
20180 Oiartzun

Tel. / Faxa: 943 49 11 94

e-posta: restaurantematteo@telefonica.net

web orria: www.restaurantematteo.com

Emaleak

Teknikek aurrera egin arren, horietako asko ezingo genituzke erabili emailerik ez balego. Kontu handiz eta ongi pentsatuta egin behar den zerbait da, baina beharra duten bikoteek asko eskertzen dute pertsona horien laguntza.

Emalearen anonimotasuna legez errespetatu behar da. Dirua jasotzen dute, baina eragindako kalteen ordainetan baino ez. Halaber, kontratu bat sinatu behar da dohaintza egin aurretik eta emaileri emaitzak izan ditzakeen ondorioen berri ematen zaio.

Gutxienez 18 urte baino gehiago izan behar dute eta gehienez 35 emakumeen kasuan eta 50 gizonezkoenean. Familian gaixotasun genetikorik edo herentziazkorik ez izatea ere eskatzen da.

Emakumeek 25 egunez hartu behar dituzte txertoak. Bitarte horretan, hiruzpalau aldiz joan behar dute sendagilearengana ekografiak egiteko. Azkenik, anestesia lokala behar duen ebakuntza txiki bat egiten zaie obuluak ateratzeko.

Gizonezkoen hazi-ematea errazago egiten da. Kalitate onekoa aurkitzea izaten da arazoa, izoztu egin behar denez, oso kalitate onekoa behar baitu. Gainera, emaila bakoitzaren semena, arrazoi etikoak direla medio, aldi gutxi batzuetan baino ezin da erabili.

Hemendik aurrera, genetikak markatuko ditu pausoak. Quirón klinikako arduradunaren arabera, teknika hau kualitatiboki oso ezberdina da, genetikari esker hainbat gaixotasun saihestea eta ugalkortasun ezeko kasu batzuetan lehen lortu ezin zitekeena lortu daitekeelako. Hots, lehen bazirela genetikoki bateraezinak izateagatik haurrak izan ezin zitzaizketen bikoteak, eta egun, genetikari oinarritutako teknikak erabiliz, bateraezintasun genetiko hori zuzentzea lor daitekeela. Hor ikusten du aurrerapen handiena Carbonerok.

Ez da erraza, ezta merkea ere

Tratamendu hauek guztiak klinika pribatuetan egiten dira batez ere. Osakidetza ere eskaintzen du zerbitzua, baina APRAEko idazkari Isabel Corbachok kontatu digunez, bikote asko ez daude prest itxaron zerrenda luzeak jasateko: “Askok berandu hartu dugu ama izateko erabakia eta arazoa duzula konturatzen zarenerako, gutxienez beste urtebete ere galdu duzu. Zerrenda itxaron, tratamendua ezarri eta haurdun geratzea lortzerako denbora gehiegi igaro da. Arrisku handia da”. Osakidetza 40 urtetik behera duten emakumeak artatzen ditu, urtebetez hainbat saiakera egin ostean haurdun geratzea lortu ez dutelako medikuaren gomendioa dutenak. Gainera, aurrez haurrak izan dituztenek ez dute adibidez “in vitro” ernalketa egiteko modurik izaten. Baldintza horiek dute nahi ez dituztenek edo zain egon nahi ez dutenak zuzenean klinika pribatuetara jotzen dute. Lehenago tratamendua jasotzen dute, baina oso garestia izan ohi da. Normalean, haurdun geratzeko saiakera batean 6.000 euro gastatzen ditu bikote batek eta lortu

Lege aurrerakoa

Espainiako Estatuak gai honi buruz duen legea European onartu zen lehendabizikoa izan zen. Garai hartan, uteroa alokatzea, umearen sexua erabakitzea eta gizakien klonazioa ez zituen onartzen. Ondoren, legeak aldaketa batzuk izan ditu eta egun, esaterako, umearen sexua erabaki daiteke, baldin eta haurrak gaixotasun genetikoren bat izateko arriskua badu.

ezean, beste saiakera bakoitzeko berriro ordaindu behar dute.

Isabel Corbachok bere kasua kontatu digu. Orain haurra izateko gertu da eta minez baina pozik hartu gaitu. Izugarri kostatu zaio puntu honetara heltzea, bai psikologikoki eta baita ekonomikoki ere. Horregatik, bi eskaera egiten dizkio Osasun Sailari: “Kataluniako eredua jarraitu beharko genuke. Han, nahiz eta tratamendua klinika pribatu batean jaso, sare publikoak ordaintzen dizkie botikak eta horrekin bikoteak 2.500 euro behintzat aurrezten ditu. Gainera, laguntza psikologikoa eskaintzea ere ezinbestekoa da, kasu hauetan frogatuta baitago oso lagungarria izaten dela”.

Denetariako eskatzaileak

Lagundutako ugalketa erabiltzen duten baurrak ez dira haurrak izateko arazo fisikoak dituzten pertsonak. Bikote homosexualek eta bikoterik gabe ama izan nahi duten emakumeek ere erabiltzen dituzte horrelako teknikak. Espainiako legedian onartua dago, baina nahiko emaila ez dagoela da arazoa. Kontuak kontu, emakumeak ez du dagoeneko gizonezko baten beharrik aurrera egiteko eta bizi itxaropena ere 80 urtetik gorakoa dute Euskal Herriko emakumeek. Hori bai, haurrak izateko adin bat markatzen du naturak eta horren aurka egitea ezinezkoa da. Beraz, borroka bere horretan mantenduko da: gizartearen ohiturek eta naturak eskatzen digutenaren artekoa, alegia. ■

Gazteek ere badute zer kontatu

Ikasleek idatzitako liburua da *Etik@ren harian: hiztegi bat*; gazteek ere zeresan ugari dutelako, gizartearen eztabaidatzen diren gai polemikoenei buruzko iritzia badutelako. Ikuspegi horiek zabaltzeko, Arrasateko institutuko ikasleek liburua kaleratu zuten duela hilabete batzuk, Xabier González irakaslearen gidaritzapean.

EGUNGO HEZKUNTZA SISTEMA pasiboari aurre egiteko, Xabier González Etika irakasleak metodologia dinamikoaren aldeko apustua egin du. Arrasate institutuko bere ikasleei etikarekin zerikusia duten gaien inguruko artikulua idaztea eta ondoren horiekin liburu bat egitea proposatu zien. Horrela hasi zen *Etik@ren harian: hiztegi bat* lanaren abentura. “Eskola gizartera ireki behar da”, dio berak. Garai batean, eskola eta gizartearen arteko harremana antzerkigintzaren edo ikasleek beraiek egindako egunkarien bidez indartzen zen, baina tradizio hau dagoeneko galdu egin da. Liburuarena bezalako ekimenei esker, harreman hori berreskuratzea izan da xede nagusia.

16 eta 17 urteko bere ikasleei gustatu zaie Gonzálezek Etikako klaseetan erabilitako metodologia. Hasieran, liburua egitea proposatu zienean, “erokeria” iruditu zitzaien eta gainditu beharreko beste ikaslan baten moduan hartu zuten. Egitasmoak aurrera egin ahala, ordea, oso lan probetxugarria zela konturatu ziren.

Eutanasia, abortua

Maite Isasak, esaterako, irakasleak emandako zerrendatik eutanasiaren gaia aukeratu zuen

AIZPEA AMAS

Gaur egungo heziketa sistemak gazteak pasibotasunera eramaten ditu: azterketan irakasleak nahi duena botatzen dute eta kito

bere artikulua egiteko; polemikoa, inondik inora. Gaia ezagutzen ez zuelako hautatu zuen, eta artikulurako informazioa biltzen joan zen heinean, guztiz harrapatu zuen eutanasiaren munduak. Kontatu digunez, *Mar adentro* filmak bultzatu zuen artikulua idaztera eta testuak pelikularen ildoan jarraitzen du. Gaixo terminalek beren bizitzarekin zer egin aukeratzeko eskubidearen beharraz hitz egin du, eztabaidaren bi alde aztertuz: Eliza eta eutanasiaren aldekoak.

Bere ustez, eutanasiaren kontrako argudioek ez dute funtsik eta DMD-DHE eutanasiaren aldeko erakundearen tesia defendatzen du: “Pertsona orok bere biziarekin bukatzeko borondate librearekiko errespetua defendatzea”. Eutanasiarekin “bizitza luzatu baino, heriotza luzatu nahi dela dirudi”,

dio Isasak. Azken finean, heriotza eta honen mugen gaineko eztabaida oso interesgarria iruditu zitzaion.

Onintza Langaranek berriz, abortua aukeratu zuen, “ilunpean dagoen gaia delako eta aukera ikusi nuelako horren inguruan zerbait argitaratzeko”. Langaranek, ordea, ez du iritzia zehatz baten alde egin: bakoitzak bere jarrera moralaren arabera erabaki behar duela dio eta abortua

Nola idatzi liburu bat ikasleekin?

Liburuaren ideia aspalditik zuen Xabier Gonzálezek, baina 2004-2005 ikasturtean, egokitu zitzaion taldea eta unea onak zirela ikusita, ekimena abiatzea erabaki zuen eta 2006ko ekainean *Etik@ren harian: hiztegi bat* argitaratu zuten denen artean.

Liburua idazteko, hiru lagunetako taldetan banatu ziren eta talde bakoitzak etikari lotutako hiru gai landu behar izan zituen. Lehenengo ebaluaketan, gaiak aukeratu eta artikulua- ren eskema bat egin zuten. Bigarrenean, liburu, artikulua, internet eta beste hainbat iturrietatik lortutako informazioa eskuratu, irakurri eta aurreko eskema aberastu zuten. Azkeneko ebaluaketan, informazio guztiarekin 4 eta 5 orri bitarteko artikulua idatzi zuten.

Ikasleek kazetari lana egin zuten: informazioa bildu, antolatu, aukeratu, jendeare-

kin harremanetan jarri eta artikulua idatzi. Finean, proiektuaren helburuetako bat gizarteko zenbait gaitan eragile edo aditu diren pertsonekin harremanetan jartzea zen. Jo zutenen artean daude, esaterako, Abdoulaye Guey (Donostiako Caritas), Arrazakeria, diskriminazioa eta legeak lane-rako; Aner Petralanda (Duina plataforma), *Etxebizitza duina eta herri ekimena* artikulurako; Koldo Etxabe (DMD DHE elkarte), *Eutanasia* testurako; eta Txente Rekondo (GAIN taldea), *Ura eta gatazkak* idazlanerako. Lau aditu horiek, gainera, hitzaldiak eman zituzten Arrasateko institutuan, ikasleek beraiek moderatutako mahaietan.

Xabier Gonzálezek ez zitzaion zaila egin liburu bat idazteko ikasleak konbentzitzea. Hasieran erokeria iruditu zitzaion arren, ilu-

sioz heldu zioten segituan. Gainera lana ez zen irakaslearentzat bakarrik izango, baita gizarte osoarentzako ere. Pixkanaka, ikasgaia gainditzeko helburu izateari utzi zion.

Behin liburua kaleratuta, aurkezpenak egin zituzten Arrasateko Udaletxean, Elkar liburu dendan, Euskadi Irratian eta beste hainbat tokitan. Liburua ezagutaraztea eta ikasleek publikoan hitz egiteari beldurra galtzea izan da horren xedea. Horretan, neskak mutilak baino ausartagoak iruditu zaizkiola dio Gonzálezek: "Mutilekin ere hitz egin nuen, jendaurrean aurkez zezaten, baina batzuek zioten lotsa zutela, besteek beldurra...". Kontuak kontu, gai gordinen inguruan hainbat gazteren iritziak ezagutze-ko aukera eskaintzen duen liburua eskura dugu jada.

zer den definitzera eta aldeko eta aurkako ikuspuntuak deskribatzera mugatu da.

Etxebizitza, adiskidetasuna, gosetxea

Aipatutakoez gain, asko dira liburuxkan agertzen diren gaiak; batzuk polemikoak, beste batzuk gaurkotasan handikoak, eta denak gazteentzako kezkarri eta interesgarriak: etxebizitza, lana, etorkizun hurbila, ura, terrorismoa, arrazakeria, anorexia eta bulimia, adiskidetasuna, bullying-a, drogak, hiesa, heriotza zigorra, gose- tea, haur pornografia, futbola... Guztira, 26 ego- era eta hizpide ezberdin.

Nolakoak dira gazteak?

Interes gabekoak, ameslariak, axolagabeak... Era guztietako adjektibo ezkorrak erantsi izan zaizkie gazteei, eta Arrasate institutukoek hala-koak ez direla frogatu dute. Hein handi batean telebistak sortutako irudi txar hori kontraesa- nean dagoela uste du Gonzálezek. Gazteak tele- bistan agertzen direnean, gai hutsalekin kezkatu- ta egon ohi dira, arazo sozialetatik urrun; eta iragarkietan berriz, drogen aurkakoak direnean lur jota azaltzen zaizkigu eta gainontzekoetan pozik, inongo arazorik gabe.

Karaokea nagusi

Hezkuntzak ere badu zeresanik horretan, kara- okea nagusitzen baita. Hau da, aditu batek idatzita- koa ikasleek azpimarratu, eskemak egin, buruz ikasi eta azterketan hustutzea. Horixe da urteetan eskolan edo unibertsitatean egin duguna, eta hurrengo egunerako ahaztu egin zaigu ikasitakoa. González nahiko kezkatuta agertu da sistema honekin, ikasleak gelan eta etxe barruan bakarrik geratzen baitira ikasten eta abstrakzio lan horrek ez die laguntzen auzo, hiri edo gizarte osoaren egoera errealean sakontzen, ez dago talde lanean egindako informazio eta ideia trukaketarik. Hala- ber, irakaslearen ustez, hainbat belaunaldietan zehar, bai hezkuntza sisteman eta baita beste

hainbat sektoretan ere, gazteen erresistentziarako joera galtzen joan da: "Ez dakit biguintzen ari garen, hutsaltzen joan garen edo buru garbiketa bat gertatu zaigun, baina Frankismoaren garaian genituen kultur erresistentziaren elementuak galdu ditugu". Errazkeria nagusi dela dio, eta gure konpromisoak alde batera utzi ditugula, eskolan, lanean nahiz beste zenbait eremutan. "Ikastetxe- tan 'buruz ikasi eta gainditzearekin nahikoa dut' dinamika indar handia hartu du". Hala, sistema honek gazteak pasibotasunera eramaten ditu, ez dutelako inolako motibaziorik, azterketan irakas- leak nahi duena kontatzen dute eta kito; gainon- tzeokok hausnartu dutena errepikatzen mugatzen dira, Arrasateko irakaslearen esanetan.

Hausnartzen irakasten

Baina gazteek helduek egindakoa irakurtzen badute, "zergatik ez helduek gazteek idatzita- koa?", dio irakasleak. Bere hitzetan, idaztea oso baliagarria da ikasteko, ikertzera, hausnartzera eta gure ideiak antolatzen behartzen baigaitu. Beraz, idazteak karaokearen kontrakoa esan nahi du: besteek guk egindakoa irakurtzen dute. Ildo horretan, gazteen jarrera pasiboarekin amaitzeko eskolak askoz gehiago egin dezakeela uste du Etika irakasleak. Azken finean, hausnartzen ere irakatsi egin behar da eta horretan ikastetxeek eta irakasleek zeresan handia dute. Gazteen errefe- rente nagusia eskoletan irakaslea da eta bere jarrerak eragina du ikasleengan. Gonzálezek esan- etan, irakasleak ez du apaizaren jarrera doktri- narioa izan behar, artisau edo ilusionista batena baizik. Errealitatetik haratago joan behar du, ikasleekin elkarlanean; hala, ikasgelako egunero- ko ohikeria aldatzeko aukera izango dute: "Harremana sortu behar duzu lantzen ari zarena- rekin, ikasgai, irakasle eta lan taldearekin". Pen- samolde horren guztiaren emaitza da kaleratuta- ko liburua, gazteak, eta zehazki ikasleak, elementu pasibo izatetik parte-hartzaile eta iritzi emaile aktibo izatera iritsi daitezela. ■

Arrasateko Udaren diru laguntzarekin argitaratu ahal izan da liburua.

ZER dioen Lehendakariaz
ESPAINIAKO OPOSIZIOAK :...

Guernica está destruida por el fuego y la gasolina. La han incendiado y convertido en ruinas las hordas rojas al servicio del perverso y criminal Aguirre [que] ha lanzado la mentira infame —porque es un delincuente común— de atribuir a la heroica y noble aviación de nuestro ejército nacional ese crimen .

... 33 TONa bomba
bota ONDOREN

1937 - 2007

GURE GAIN edo EUREN azpi

Porro unum est necessarium

Angel Erroren azken ttakuna irakurri dudanean, eta berak aipatzen duen Katuloren esaldiarekin “*Atque ero gaude*”, latin ikasle (txarrak) gineneko garaiak etorri zaizkit gogora. Bazen esaldi famatu bat denok barre algaraka jartzen gintuena, eta hasi-masietan irakasle guztiek errepikatzen zigutena, gogoratuko zarete: “*Mater tua mala burra es!*”. Adibide polita zen konturatzeko sarri begi-bistan zegoena ez zela beti horren ageriko, zeren hiztegia atera, deklinabidea eta konjugazioak zorroztu eta, hara miraria, “zure amak sagarak jaten ditu” esan nahi baitzuen.

Katulo zaharraren esaldi bitariko horrek ere badu funtsa, Iruña-Veleian aurkitua ez bada ere. *Carmina* baten azken ahapalditik aterata dago (“kantua” esan nahi du carminak, Katulo ez zen galiziarra). Sirmio izeneko lurmuturrari eskainia dago kantu hori, hantxe baitzuen, esaten zaigunez, atsedean hartzeko etxe bat, eta hara bildu zen batean idatzita dirudi, izan ere, halatsu dio: “zer une zoriontsuago dago kezak kanpoan utzi, bihotza gaineko zamaz libratzen delarik, eta lur arrotzean sufritzez nekatuta, etxera iritsi eta gure ohantzean etzaten garen unea baino?”.

Badu erotasunak bozkariozko egoerarekin parekotasunik. Maiz erotasun izpiak argitasun izpi dira. Erotasun damaren gorazarrez idatzitako liburu gogoangarri bat bada, zatika irakurtzen dudana aldi oro zoriontsu egiten nauena. Bazekien zerbait Rotterdameko naturak. Baina gu ez gara zoriontsu. “Kantu hau aditzen baduzue ere, ez esnatu ez urrikaldu, ez naiz, ez gara zoriontsu”, kantatuko zukeen, Mikel Arregiri hitza hartuta, Imanol lagunak bere zurezko bozaz.

Atque ero gaude. Eta poztu zaitez, Sirmio ederra, zure nagusiarekin batera. Eta ero gaude. Bozkariozko erotasun puntu bat

DANI BLANCO

Inazio Mujika

Borda

Errro

gorde nahi nuke, bai; gorde behar genuke, lur arrotzetan sufritzez nekatuta orain bezala etxeratu eta gure ohantzean erretiratzen garenerako. Nahiago denok ero bageunde, Angel. Erotasunez hordi. Kontua da erotasun gaizto batek erasanda bizi garela, pentsatuz eta Gure Kontu Santu hau dela munduak duen arazorik larriena, munduko

gosearen gainetik, Ekialde Hurbileko, Irakeko edo Afganistango egoeren gainetik. “Nartzisismoa” da baitezpada gure gaitzaren izenetako bat, aspalditik gure artean *inposatu* dena –barka, niri ere ez zait hitza gustatzen. Gustura irakurriko nuke, bide batez esanda, gure historia triste honetan maiz erabili diren eta erabiltzen diren hitzen azterketa serio bat–.

Bitartean, Juan Bautista Agirre Asteasuko erretore zaharrarekin gogoratu naiz. Ez zen eroa, ez zuen erotasuna maite, ez hitzez behintzat, baina perla bitxi bat eman zigun opari, Lukasen Ebanjeliotik hartua hori bai, bere sermoi baten buruan: “*Porro unum est necessarium*”. Demagun idazleak berak ematen duen itzulpena dela itzulpen leiala: “Egiteko bat bakarra da egiteko beharra”. Norberak ikusiko du, gure kontura ekarrita, zein den hain zuzen egiteko hori. Horretan ere ez bainkinateke ados jarriko. Baina demagun, hizkuntza ezkutu batez mintzatu

zitzaigula Agirre. Edo latina horren ahaztua dugun honetan, *mater tua mala burra es!* gure hasi-masietan bezala ulertuko bagenu Agirre-ren esaldia. Erotasun puntu baterako gonbita litzateke, erotasun pittin batek bozkarioa dakarrelako. Iheserako gonbita agian, *betea* ez bada ere, Sirmiorainokoa behintzat: nekatuta gaude eta ohantzea behar dugu. Bihar beste egun bat izango da, eta berritortik hasteko aukera izango dugu. Emoistazu bada... ■

«
Nahiago denok ero bageunde, Angel. Erotasunez hordi. Kontua da erotasun gaizto batek erasanda bizi garela, pentsatuz eta Gure Kontu Santu hau dela munduak duen arazorik larriena, munduko gosearen gainetik, Ekialde Hurbileko, Irakeko edo Afganistango egoeren gainetik. ‘Nartzisismoa’ da baitezpada gure gaitzaren izenetako bat, aspalditik gure artean *inposatu* dena
»

Juan Mari Arregi

ANALISTA SOZIOEKONOMIKOA

Hazkunde ekonomikoaren onuradunak

Estatuko enpresek eta enpresa euskaldunek iragan ekitaldiko etekinak eta dibidenduak plazaratu dituzte. 2006. urtean ere aurreko urteko errekorrak hautsi dituzte. Horren seinale, Estatu espainiarreko 35 enpresa garrantzitsuenetarikoez —tartean zenbait euskaldun— osatzen duten Burtsak negozioen marka hautsi du. 2000tik 2006ra bitartean akziodunei ordaindutako dibidenduak hirukoiztu egin ditu. 2000n 7.386,36 milioi euro zirenak 22.868,97 milioi euro dira 2006an. Zerbitzuak %28,62 hazi dira, bankuak %26,06, telekomunikazioak %23,57 eta Gas eta Elektrizitate enpresak %19,10.

Gorakadaren eragilea hazkunde ekonomikoa izan da, izan ere, hasierako aurreikuspen ofizialak ere gaingitu baititu. Horietako bi oso sektore errentagarriak izanagatik, elektrizitatearen eta banketxeen arloetako bilakaera gorakadaren adierazle nabarmena da. 2005eko etekinekin alderatuz gero, aurtengoek %20 gehiago jaso dute batez beste. Gauzak horrela, Endesak, Iberdrolak, Unión FENOSAK eta Red Eléctrica enpresa espainiarrek 1.100 milioi euro baino gehiago banatu dituzte euren akziodunen artean, 2006ko etekinaren ordain gisa. Egoitza nagusia Bilbon daukan Iberdrolak 405,6 milioi euro banatu ditu. Bilbon kokatuta dagoen BBVak ere 469 milioi euro banatu ditu.

Nork ateratzen dio etekina hain dibidendu onak sortzen dituen hazkunde ekonomiko

DANI BLANCO

horri? Langileriak eta herritar xumeek ez behintzat. Ezta aurreztaile txikiek ere. Betikoek, nork bestela? Enpresa handietako exekutiboek, Burtsan unerik egokienean egiten dituzten sartu-irtenei esker negozio borobila egiten dutenek. Izan ere, Burtsan, IBEX 35aren barruan dauden enpresetako buruek 2.585 milioi euro gastatu zituzten euren enpresetako tituluetan 2006an. Era berean, eraikuntzako enpresetako akziodun boteretsuek sekulako dirutzak irabazi dituzte Burtsan, 2006an eskuratutako akzio-multzo handiei esker. Besteak beste, Accionak 106 milioi euro jaso zituen dibidendutan Endes-
san daukan %20gatik; ACS taldeak 49 milioi euro FENOSAKo %40,5gatik eta 40,5 milioi euro Iberdrolako %10gatik. Bestalde, SACYR Vallehermosok 88 milioi euro kobratu zituen Repsol YPF enpresan daukan %20gatik.

Hala ere —nahiz eta Estatuak 800 euroko hobaria finko bihurtzen den aldi baterako kontratu bakoitzeko— hazkunde ekonomiko hori ez da enpleguaren kalitatean islatzen, lan-baldintzek hobera egin eta errekorrak hautsi diren arren, lan-baldintzak oso prekarioak dira oraindik. Hego Euskal Herriko lan-kontratazioen kopuruak markak hautsi zituen 2006an: 1.094.469 kontratu sinatu ziren. Horien %90,21, hots, 987.330, prekarioak izan ziren, eta gainerakoak, 107.139, mugagabeak izan dira eta finko bihurtu dira urtea amaitu aurretik. Bestela esanda, 2006an sinatutako kontratu finko bakoitzeko 10 prekario sinatu ziren. 25 urtetik beherrako pertsonak dira kontratu finko gutxien lortzen dituztenak.

Gauzak horrela, zer-nolako hazkunde ekonomikoa da gaur egungoa? Izaera neoliberalako, hots, kapitalistako hazkunde. Gero eta basatiagoa. Gutxi batzuk aberasten diren bitartean, milaka familiek lan-prekarietatea pairatzen dute eta hipotekatuta iristen dira hil bukaerara. ■

Hazkunde ekonomikoa ez da enpleguaren kalitatean islatzen, nahiz eta lan-baldintzek hobera egin eta errekorrak hautsi. Hala ere, oraindik oso prekarioak dira, 2006an sinatutako kontratu finko bakoitzeko 10 prekario sinatu baitziren

Xabier Oleaga

KAZETARIA

Zirt edo zart

Eszenategi politikoa aldatu eta Irlandaren batasuna lortzeko eragingarritasuna Sinn Feinn-ek sortu du” esan omen zuen Gerry Adamsek iragan igandean burututako kongresu nagusian, zeinetan ontzat eman baitzuen Ipar Irlandako polizia gorputz eraberritua. “Urrats historiko” gisa aurkeztu izan da Ipar Irlandako errepublikarren oraingo hau.

Lezio ederrak. Aspalditik ari gara hemen ere historikotzat jo daitezkeen urratsak ematen, baina politika arrunt eta kontsumo azkarreko produktu gisa bihurtzen, nolabaiteko abilezia faltaren batengatik. Eta tamalez izan ere, zeren eta garrantzi handia dauka, aldaketa politiko sakon eta zailek behar duten giro sozialerako, letra handiko historia egiten ari diren uneetako protagonistak eta lekukoak izatearen kontzientzia soziala hartzea. Alegia, suetena ematen bada, neurri historiko gisa egiteak garrantzi handia dauka, handik hilabete gutxira arrunkeria hutsa bihurtu gabe. Eta presoen inguruan zein indar politikoen legeztatze aldera erabaki garrantzitsuren bat hartzen bada, ezin dira badaezpadako neurri gisa aurkeztu. Alegia, neurriak hartu beharra dagoela ondorio guztiekin, konplexurik gabe, profil argiarekin, edota gizarteak ez du barneratuko eraldaketaren zantzurik eta ez zaio jarrera aktibo batez atxikiko.

Aurrekoa garrantzitsua izanik, are lezio garrantzitsuagoa Adamsek eta bere ingurukoek ongi barneratuta dutela euren dela eraldaketaren inizatiba, azken batean eurak direlako ira-

DANI BLANCO

bazteko gehien dutenak, Irlanda Batura iristeko aukerak alegia.

Hori hemen gertatuko balitz Ezker Abertzalearen aldetik, prozesuaren hiru laurdenak eginda leudeke. Madrilek eta Parisek Euskal Herria munduko herri aitortuen mapan sartzea eragotzi nahi izan dutelarik, urteetako erresistentziak, sufrikarioaren merkatuan prezio handia ordainduta, ezindu du ahalegin hori. Baina erresistentziak ere bere mugak ditu, eta azken urteetan korapilo egonkor eta ustelgarrian sartuta aurkitzen da, aitortzaren kausa bera *impasse* egoera batean sartuaz.

Egoera honen parekorik bilatzekotan, iragan mendeko hirurogeigarren hamarkadara jo beharko genuke. Francok eragindako gerraren gertuko ondorio garai haietan gertakari eraldagarria gauzatu zen, ETaren sorrera.

Gaur egun pareko zerbait abian jarri beharra dago. Argitasuna eta ausardia, ausardia handia, eskatzen duen erabakiak hartzea. Eta erabaki horiek Ezker Abertzaleak bakarrik hartu ditzake. Eta erabakitakoa, konplexurik gabe, zalantza arteko epelkeriarik gabe, Gerry Adamsek eta Ipar Irlandako errepublikarrek bezala, bestela, eraldaketarako eragingarritasuna galduko du.

Une zaila bizi dugu denok, zalantzarik gabe, noraezaren gatibu. Koiunturaren olatua profitatu nahi izango balitz, erlojuaren aurka ere ari gara. Ez dakit, ordea, denbora arazoa den, ala determinazio gabezia. Bigarrena egin behar duen lekuan badago, denboraren estua abantaila ere izan daiteke. Bertigo gaingiditzeko, zirt edo zart. ■

TXANDAN

Castillo Suarez

Milakabilaka

“*Itsasoan urak bandi dire, / murgildu nahi dutenentzat / gure herriko lanak bandi dire, / astun dire, gogor dire, / zaituturik gaudenontzat*” (Julen Lekuona).

Euskal herritarra bazara eta egun bizi dugun egoera politikoa hauskorra dela iruditzen bazaizu. Uste baldin baduzu ezinbestekoa dela, bakea lortuko bada, euskal herritar guztien eskubideak errespetatzea salbuespenik gabe; elkarrizketan sakontzeko biolentziarik gabeko egoera ezinbestekoa dela. Errespetuaren ideiarekin bat bazatoz; zehazkiago, errespetua Euskal Herriari eta euskal

herritarrek erabakitzen dutenari. Zure ekarpena egin nahi baduzu bake prozesuak aurrera

egin dezan, zure esparruan, zure eskualdean, lagunekin, lankideekin, bakarrik... Edo besterik gabe zure diru ekarpena egin nahi baduzu. Hamaika aldiz entzun baldin baduzu herritarren parte-hartzea funtsezkoa dela bake prozesua bizkortzeko, baina ez dakizu oso ongi zer egin zenezakeen. *Milakabilaka* da zure parte hartzea ahalbidetzeko formula. *Milakabilaka* ariketaren bidez olatua egiteko beste herritar batzuekin batera. Geldiezina izan den olatua. Atzeraezina izan den prozesua. ■

Bixente Serrano Izko

IDAZLEA

Noranahi den

Atzo A-ri luzatu zenion kritika, zorrotz ala kamutsagoa, eta berehala atera zitzaizkizun batzuk B-ren bidegabekeriez eta larderiaz ahaztu zinela. Gaur, ez A-ren aldeko erantzuna kontuan hartu duzulako, zure pentsamenaren erraietatik berdin etorri zaizulako baizik, B-ri egin diozu bertze kritika bat: zer erranik ez, A-ren astakeriak jarri dizkizute aurpegiaren aurrean, zurea entzun bezain fite. Bai A-ren aldekoek nola B-renek leporatu dizute nahita nahiez hor dagoen ezpataren aho gainean bizi nahi duzula, ez alde batera ez bertzera erori nahi ezean, eta errealitytetik kanpo bizitzea dela hori, guztien gainetik zeure burua kokatu nahi ezina dela: ongi eta gaizkiaren gainetik. Zeure buruari begiratu diozu eta ezpataren aho gainean ez, ezpataren bi ahoen azpian duzu ikusi, ongi eta gaizkiaren gainetik ez, batzuen eta bertzeen bidegabekeriek eta astakeriek zantaturik baizik.

Berriro ere ekin diezu kritikei. Orain bai, A-ri kritika luzatzean, gogora ekarri dituzu B-ren bidegabekeriak, baina ez A-ren jokamoldea “ulertze”/leuntze aldera, alderantziz, zure kritika zorrozte aldera, ageriagoan jartzeko A-ren jokamoldearen desgokitasuna B-ren bidegabekeriak geldiarazterakoan. Hurrengoan ere bai, B-ri kritika egitean, A-ren astake-

MIKEL SAINZ

Bizkarra altxatzearekin
batera nabaritu duzu gainean
bi ahotako ezpataren zama,
eta konturatu zure gerrakoa
ez dela baina zeu salbatzeko
jarri omen dizutela

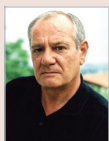
riak *barraratu* dituzu, haietaz justifikazio gisa baino ez dela B baliatzen, berez bere larru-poruetan izerditzten den autoritarismoa guk geuk geure egite aldera.

Alferrik ibili zara. A-ri kritikatzten badiozu, B-ri ere kritikatu behar —eta alderantziz, zeinen aldekoak dituzun aurrean— mintzo lerrokatze edo ahoskatze berean, justua izanen bazara; bertzela, badakizu, kritika jasotzailearen etsai eta, okerrago dena, biharko utzitakoaren lagun. Zeure buruari galdetu diozu: ez ote zaizkit biak ala biak eskatzen ari bidegabekeriak gaitzetsi ditzadan, guztiak, “nondik-nahi etortzen diren”, erramolde sagaratu horrekin alegia? Eta irudikatu duzu zer gaitzespen zaparrada eroriko litzaizukeen bi aldeetatik, erabileraren erabileraz eta higaduraren higaduraz mamiz husturiko topiko baldar horren pean “babestuko” bazenu zeure burua.

Etsirik gelditu zara lipar batez. Zurea ez den gerra batean ez ote zara sartu? Hor konpon gerlari horien artekoa! Alta, bizkarra altxatzearekin batera nabaritu duzu gainean bi ahotako ezpataren zama, eta konturatu zure gerrakoa ez dela baina zeu salbatzeko jarri omen dizutela, eta bertze gerra bat duzula zurea, gainean duzun bi ahotako ezpataren zamatik askatu beharrekoa. Hori bai, hitza zure ezpata, “noranahi joaten den”. ■

HIRUKO TXIKIAN

Joxemari Ostolaza

Goizero hartzen dut *Berria* eta irakurtzen. Ez da kontsumitzen dudak egunkari bakarra, baina bakarra naiz

Berria erosten dozena bat egunkari pila aurrean ditudala. Beti leku berean. Eta bakarra izateak egin nau berezia saltzaileak turnoka lanean ari diren denda horretan. Seitik batek soilik egiten dit *Buenos días*, bestiek *Egunon* eta bat saiatzen da euskaraz, dakien apurra erakustea maite du. Goizero, beraz, egiten dut Espainiara, Vocentora. Eta goizero geratzen naiz eskelak begiratzen. Berrogeita hamar inguru egunero. Euskaldun dezente, bestela *Berria*n agertzen ez direnak. Eta astero

Baketik

ezagun pare bat. Lehengo astean Esperanza Chaos Lloret ikusi dut bietan. Inakiren ama. Urte t'erdi omen zerman semea ikusi ezinik. Joan da

semearen aurretik, seguruenik semearen egoeraz etsita semea hiltzorian baina artean bizirik mundua utzi nahiko zukeena. *Berriak* ekarri dit Arantzazuko Bake zentroaren mezua. Hitz larriak larri dabiltzanetan etxetara. Kurtsoak iragartzten ditu, bake bila dabilzanentzat. Ez du preziorik ematen, bakeak preziorik ez balu bezala. Baina kurtso ordainduak izanen dira, agian debaldetan Inaki bezalako amen seme-alabentzat bederen, bakea hitz erabilien hori urrunegi dutenentzat. Esperanza zuen izena. ■

Otsaileko eskeari jarriak

I

Dioste salbe, ongi etorri,
otsaileko eskera
Santa Ageda hilabetea
udaberriko bezpera.

II

Sabin Etxean atea kax-kax
eta bi gizon atera:
ez bi gizon ez, nahastu egin naiz,
bi izen ta gizon bera.

III

Gorputz-arima merezi ditu
bakerantz abiatzeak
ta ez du balio bi dauzkanaren
bentaja baliatzeak.

IV

Ailegatu naiz ez etxerik ta
aterik ez den tokira
ta koplata txarrik ezin kantatu
txapeldunari begira.

V

Otsaila ta gero martxoa...
Hegazti denak kantuan
“erreflexio” horretan segi,
ahal dela ahots bajaran.

VI

Dioste salbe ate honetan
ere irudi bitxia:
larrosa zabal-zabala goian
behean ukabil itxia.

VII

DANI BLANCO

Lasatu eskua, lasatu lasai,
itxia zoko ospela.
Arantzak eta eskuak elkar
itoko dute bestela.

VIII

Beste ate hontan kantatu gabe
koplari hau nora doa?
Ez da etxea, ahotsik gehien
bildu dituen ahoa.

IX

Zeure aurpegia ipintzeko prest
zaplazteko ordainean...
Bestek bidea egin dezaten
zure sokaren gainean.

X

Burnizko ziega hotzen atea
eske koplaren eremu.
Zenbat denboran koplatu behar den
jakin ahalko bagenu!

XI

Santa eskeko koplata-ibiliak
ez al du ezer argitzen?
Emate ez duten tokian inor
ez da eskean aritzen.

XII

Dioste salbe, ongi etorri,
otsaileko eskera
neguan edo udaberrian
eskea beti bezpera.

Jon Alonso
Euskadi Sarien
inguruan idatzitakoaz

▣ *Ezpalak*
▣ *Argitalpenak*

▣ *Denbora-pasak*
▣ *Makina bat kontu*

Ihesi
Debatik
Eibarrera

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

Hasierako jarrerara itzuliz

Bosgarren diskoa kaleratu berri du Gozategi taldeak. Duela hamabi urte baldintza eta subjuntibo askorik gabe entzun genien, eta baldintzarekin eta hainbat muxurekin berriz entzuteko aukera dugu. Asier Gozategik gizartearekin kritiko izateko beharra sentitzen duela dio. Musikari dagokionez, sei urtez isilik egon arren, ezin esan geldirik egon direnik. Ametsak amets, euren ametsik politenean ere ez omen zen azaltzen bost disko plazaratuta izatea.

MAIDER BELDARRAIN
Argazkiak: Dani Blanco

2007ko otsailaren 11

ARGIA

29

«Nahiago dut ehun mila disko pirata saldu, bost mila original baino»

TRIKITIAK ALDAKETA asko jasan ditu azken urteotan. Asier Gozategik aldaketa horretan bere apurra jarri du. Tradizionaletik ikasi du dakien guztia, baina nortasuna eman dio instrumentuari. Ez da hausteagatik hautsi nahi duen horietakoa, ezta fotokopiatzea gustuko duenetakoa. Gizarteaz kezkatuta, kantuen bidez bizitzen ari garena erakutsi nahi du. Hemendik urte batzuetara *Goztegi.com* diskoa entzungo bagenu, bizi izan duguna etorriko zaigu burura.

1995an hasi zen Gozategi talde moduan jotzen. Noizbait pentsatu al zenuten, trikitiak hainbesteko zaletasuna zuenik Euskal Herrian?

Hasi ginenean ez dut uste hainbesteko zaletasuna zegoenik. Plazaratu genuen lehen diskoaren arrakasta harrigarria izan zen, eta ordura arte trikitia sekula entzun ez zen txokoetara iritsi zen. Adibidez, *40 Principales* irrati katean entzuteraino edota giro euskaldunekoak ez ziren tabernetan jendeak dantzatzeraino. Trikitiak nortasun handia du, eta estilo tradizionaletik haratago Kepa Junkerak eta Joseba Tapiak beste zentzu bat eman diote instrumentuari. Beti ere, aurrekoa baztertu gabe, baina pieza berriak sartuz. Agian, hasieran euskal entzuleak ez zuen ulertzen aldaketa hori, eta musikariok entzuleek bezala ikasten joan behar izan dugu.

1995ean, diskoa ateratzearekin batera bizi izan zen *triki-boom* horretan, trikitiak bere benetako identitatea berreskuratu zuela uste dut.

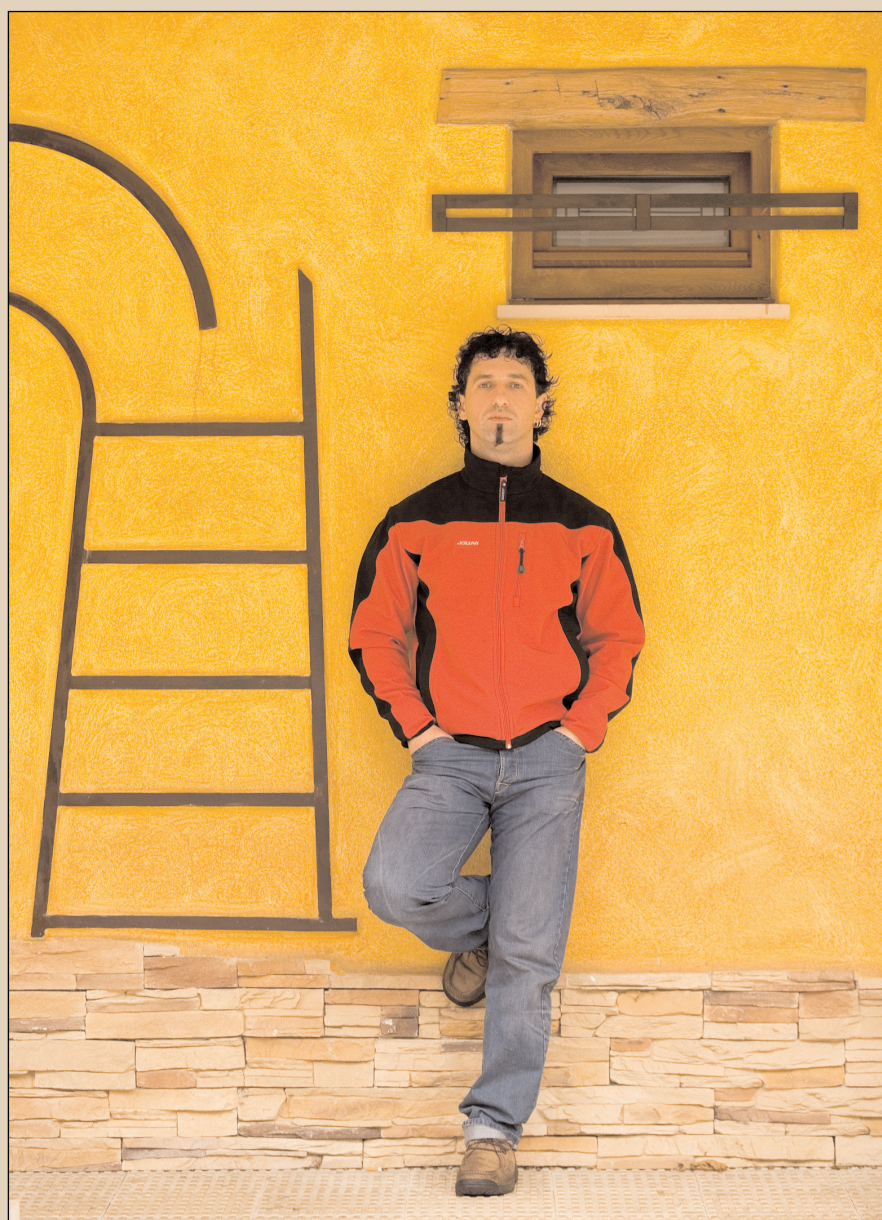
Bost urtetan lau disko kaleratu zenituzten, aldiz azkenekoa ateratzeko sei urtez isilik egon zarete. Zer egin duzue urte hauetan guztietan?

Bizitza aurrera atera ahal izateko, musikaren aldeko apustua egitea oso arriskutsua da Euskal Herrian. Egia esan, musika egiten jarraitzeko bestelako sostengu batzuk izatea beharrezkoa da. Diru-iturri bakarra musika izanik bizitzea, oso zaila baita. Sei urte hauetan arre-bak (Ainhua Gozategi) eta nik ostatua ireki dugu Orion, eta Iñigo Goikoetxeak ere negozio bat ireki du. Halere, bestelako lanak egitea-

ren arrazoia beti izango da musika egiten jarraitu nahi izatea.

Elkar disketxeak ekoitzi ditu aurreko lau diskoak, oraingoan, ordea, Babelmusik disketxe berriagatik egin duzue apustu. Zer dela-eta aldaketa hori?

Elkar disketxearekin 2000n atera genuen azken diskoa, eta ondorengo 2-3 urteetan gure lehen-tasuna ez zen disko bat ateratzea izan, talde bezala bestelako nahi batzuk genituen. Geure burua diskoa ateratzeko prest ikusi genuenean

Asierren laneko armak

Musikarien lana ez da indibidualki egin daitekeen zerbait, eta Asier Gozategik ondotxo daki hori. Iñaki Gurrutxaga oriotar bertsolariak Gozategi taldearen *Kalanbrea*, *Egunon* eta *Goztgi.kom* diskoetan letrak idatzi izan ditu. Berarekin lan egiteaz gain, lagun onak dira. Hainbat ordu igaro izan dituzte hizketan, musika dela eta ez dela. Gurrutxagaren irudiko Gozategi "nahikoa zorrotza da azken emaitzarekin, ez du onartzen edozein letra, beraz berarekin ezin da errazkerietan ibili". Letra, melodia eta musika bat joan behar dira, nahiz eta, sarritan oso zaila izaten den hori lortzea, eta honakoa gehitzen du Gurrutxagak: "Asierrek berak ere zeresan handia izaten du gure lanean, bere eskutik pasa arte ezer ez baita definiti-

boa. Dena den, sekula ez du esango 'hau ez jarri', 'nik horrela jarriko nuke' baizik".

Iñaki Gurrutxagaren begirada apur bat pentsamenduetan galdu da, Gozategi eta berak igarotako momentu horietaz oroitu balitz bezala. Orduan, hitza berreskuratu eta berriz ere berriketan hasi da: "Uste dut anekdotarik handiena bera dela. Asier oso gaueko pertsona da, eta ni berriz oso egunekoa. Biorritmo oso desberdinak ditugu, eta bera inspiratzen hasten denerako ni itzaltzen hasten naiz!". Argi dago, euren arteko oreka bilatzen jakin dutela, eta Gurrutxagak dioen lez "behin hori aurkituta, letrak ia-ia bere kasa sortzen dira".

ordea, konturatu ginen gu ez ginela sartzen Elkarren planetan. Sarritan disketxearen interesak eta musikarionak ez datoz bat, diskoetxeen lana estrategia kontuak baitira, eta horiek musikarion bizitza erabat baldintzatzen baitute. Gogorra izan zen, azken batean, guk Elkarrekin 100.000 disko baino gehiago saldu genituen, eta ez genuen horrelako jarrerarik espero. Elkarrek produktuari eta salmentari begiratzen dio, ez musikariari. Babelmusik disketxeak, eskaintza bat egin zigun. Disketxe berria da, eta egun disketxe txiki asko desagertzen ari diren momentuan, Babelmusik sortzea asko gustatu zait. Nolabait, horrek erakusten baitu korrontearen aurka doala, eta nik hori atsegin dut. Gainera, ona da gauza berriak probatzea, jakiteko aurrez probatuta zenuena ona ala txarra zen. Aldaketak geuregan ilusioa piztu du.

Batzuek diote azken disko honekin "hasierako jarrerara" itzuli zaretela.

Niretza hori *piropoa* da. Kontutan hartu behar da, hasierako diskoa oso naturala eta espontaneo izan zela. Lehenengo diskoa entzuten dudanean konturatzen naiz, ingenuitatez beterik dagoela, nahiz eta, oraindik ere gure barruak esan nahi duena adierazten jarraitzen dugun.

Gustura al zaudete *Goztgi.kom* diskoaren emaitzarekin?

Oso, oso gustura. Lana egiteko modua ere oso desberdina izan da. Guk orain arte Elkarreko estudioa bakarrik ezagutzen genuen, baina oraingoa ezberdina izan da. Aldaketak egoiteak, aurretik izan duzuna apreziatzeko aukera ematen dizu, eta konturatu gara aurretik izan ditugun teknikari, musikari, produktore eta abarrek maila altua zutela.

Disko bakoitzak bere identitatea duela dirudi, zein da *Goztgi.kom* diskoaren identitatea? Zer esan nahi izan duzue?

2000az geroztik hainbat gertakari izan dira, eta *Goztgi.kom* diskoan hori guztia islatzen saiatu

gara. Pezetetan saldu genuen aurreko diskoa... Sei urte hauetan behi eroak, ilegalizazioa, irailak 11, *Egunkariaren* itxiera, etorkinen etorrera... gertatu dira. Ez dugu gaiak bilatzen ibili beharrik izan, gaiak mahai gainean baitzeuden. Guk disko hau, bizi dugun gizartean erreferente izatea nahi dugu, nolabait hemendik hamar urtetara norbaitek diskoa entzungo balu, jakitea zer gertatu zen hamar urte lehenago. Nik musikaren bidez aldarrikatzeko beharra sentitzen dut eta horixe egiten dut.

Musikari bat musika egitetik bakarrik bizi al daiteke Euskal Herrian?

Zuzeneko musikari bezala bizitzea oso zaila da. Urte batzuetan bizi daiteke, eta gutxi batzuk bizi dira, baina oro har, musikariak lan egin behar du jendeak bera kontratatzeke. Errazagoa da tabernan zortzi ordu sartu eta etxera joatea.

Kanpotik badirudi musikariok nahi duzuen esan eta egiten duzuela, autonomia handia duzuela lanerako. Ideia zuzena al da?

Ahal duguna egiten saiatzen gara, eta nahi duguna ahal dugunarekin bat datorenean, hori lortzen dugu. Ederra izaten da.

Kanten letrak zuk zeuk idazten dituzu, kolaboratzaile batzuek gain. Azken disko honetan atzerritar batzuk ere parte hartu dute?

Letrak gehienak nik neuk idazten ditut, eta kantuen esanahiak katalanera eta galizierara itzuli dira. "Extranjeroek" itzuli dute. Ez ditugu orain arte bezala gaztelaniara eta frantsesera itzuli eta kantua hitzez hitz itzuli beharrean, kantuen nondik-norakoa bakarrik azaldu dugu. Honez gain, *Ijituak* kantuan Julian Cobzaru akordeoi jolearen laguntza izan nuen. Errumaniarra da eta egunero Donostiako Boulevarrean jotzen aritzen da. Bion artean, oilar jokoa egiten dugu kantu horretan, bera akordeoiarekin eta ni trikitiarekin.

Azken urteotan asko hitz egin da *top-manta*

edota Internet bidez musika doan jaisteari buruz. Zenbateko eragina dute musikariongan horrelako jarduerak?

Gehienbat disketxeei eragiten die, baina beraiei eragiten dien momentutik geuregan ere badu zeresana. Egia da, Euskal Herrian mugitzen diren kopuruak ez direla handiak, baina, internazionalki mugitzen diren taldeetan erreparatuko bagenu diru askoz ari gara hitz egiten, eta galera ere horrelakoa izango da. Halere, nik nahiago dut ehun mila disko pirata saldu, bost mila original baino. Horrek esan nahiko baitu gure musika hedatzen ari dela. Gainera, guk etekina zuzeneko musikatik ateratzen dugu.

Internetek ikaragarritzko aldaketa ekarri du, eta badirudi etorkizun hurbilean diskoak produktu bezala desagertu egingo direla. Musika beste modu batean hasi beharko da saltzen. Tomateak Internet bidez jaitsi ahaliko balira, nork erosiko lituzke dendan? Musika-rekin berdina gertatzen da.

Musikarion lanak oso ezegonkorra dirudi. Ez da egunean zortzi orduko lana. Zer iruditzen zaizu?

Musikariak berak jartzen ditu arauak, ordutegiak edota funtzionatzeko moduak, beti kontutan izanda bizitza aurrera ateratzeko norberak estrategia batzuk izan behar dituela. Seguru nago gazte batek bere gurasoei musika-ria izan nahi duela esaten dienean, gurasoak ez direla poztuko. Inork gutxik sinisten baitu zuzeneko musikatik bizi daitekeenik. Musikatik bizitzea apustu handia da, arrisku handia dakar, eta egiten ari zarenean sinistea ezinbestekoa da.

Zein da gogoan duzun momentu profesionalik onena?

“Konturatu ginen gu ez
ginela sartzen
Elkarren planetan.
Gogorra izan zen, azken
batean, guk Elkarrekin
100.000 disko baino
gehiago saldu genituen eta
ez genuen horrelako
jarrerarik espero”

96an Bilboko jaietan izan zen. Bertan musika jo behar genuen, baina iritsi ginenean eta tabloia hutsik ikusi genuenean, hura sustua! Segituan managerrari deitu genion, eta berak jaietako antolatzaileari. Dagoeneko berandu zela-eta, ezin izan zuten musika ekiporik lortu. Zerbait lortu zuten, eta hiru kanta besterik ez genituen jo, bat *Emoixtaxux muxutxuek* izan zen. Entzuleak ez ziren haserretu, eta ikaragarria izan zen hura. Egia esan, haserretuta geundenak gu ginen, antolatzailearen hanka sartzeagatik. Hiru kanta jo ondoren, ordu eta erdiz egon ginen sinadurak ematen. Izugarria izan zen...

Bestalde, lanbide honek eman digun gauzarik onena, hainbat leku ezagutze-ko aukera izan da, besteak beste; Argetin-nan hiru aldiz, Uruguayn, Finlandian, Katalunian, Madrilan eta abar egon gara. Eta jakina, Euskal Herriko txoko asko ezagutu ditugu. Honek guztiak jende asko ezagutzeko aukera eman digu eta horrek ez du preziorik.

Nolakoa da Asier Gozategiren egun arrunt bat?

Niretzat, egun denak desberdinak dira. Egunero, arratsaldean hasi eta itxi arte tabernan aritzen naiz lanean, astean bitan trikiti klaseak ematen ditut Orion. Goizetan ahal badut lo egiten dut, nahiz eta, beti egoten den zerbait egiteko.

Gustura al zaude lortu duzunarekin?

Bai, baina kontziente naiz egindakoarekin ez zoazela inora, eta egiteko duzuna dela bidea. Ez dut nahi egindakoaren kezka eduki: egingo dudaren kezka izan behar dut. Gainera, beste disko bat kaleratzeko asmoa dut, datorren urtera begira, eta horretarako jada lanean hasi behar gara. ■

«Sarietan baztertuak asko dira, eta ez irizpide literarioengatik»

Harpidedunek aste honetan jasoko duzue ARGIAko Urtekaria. Bertan plazaratutako iritzi artikuluaen kariatara elkarrizketatu dugu Jon Alonso. Iruñeko idazleak Euskadi Sarien inguruan adierazitakoek ziurrenik zeresana emango dute datozen asteetan: planto egiteko ordua dela adierazi eta sari horietan literaturaren aitzakian “beste zerbaite” epaitzen dela salatu du, duela hiru urte epaimahaikide izan zenean bozketa prozesuan ikusitako zenbait irregulartasun ezagutzera ematearekin batera.

GORKA BEREZIARTUA

Argazkia: Mikel Saiz

Instituzioek eta sariak pisu berezia dute gurea bezalako literatur sisteman. Publikoarengana iristeko bide nagusienetakoa izaten jarraitzen dute Euskadi Sariak eta antzekoek. Zer dago jokoan idazleentzat horrelako sarietan?

Idazlearentzat, publikoarengana iristeko bidea, ekonomiako ito-kin batzuk estaltzeko diru-poltsa, itzulua izateko aukera, prestigioa... Argitaletxearentzat, liburu bat errentagarri bihurtzeko modua, idazleei argitaletxea bera erakargarria egiteko amua... Institutu-

Jon Alonso

zioentzat, bere burua zuritzeko era, kulturaren arloan ongi ari direla erakusteko leihoa...

Hainbesteko pisua izatea ona da edo beste bide batzuk indartzea komeni da?

Bistan da sariaren kontua ‘ogia gaurko, gosea biharko’ dela. Baina zoritxarrez, dagoena dago, eta gauzak dauden bezala daude.

Koldo Izagirre eta Euskadi Sarien afera 2003an azaldu zen prentsan. Izagirre itzulpen alorreko finalista zen baina onespén-agiria sinatzeari uko egin zion eta finaletik kanpo geratu zen. Jarrera horrek eraginik izan al du zure ustez aurten saria ez emateko?

Ez dakit. Nabarmendu nahi dut, ordea, bi urte geroago alde guztiak —epaimahaikideak, Lakua, EIE, EIZIE...— bat etorri zirela, eta onespén-agiria ez zela egokia onartu zutela. Eta kendu egin zuten arauetatik. Beraz, arrazoiak aitortu zioten. Onespén-agiria izenpetu behar izateak ez zuen bururik, ez hankarik. Eta ez zen idazlearen edo itzultzailearen interesen aldekoa. Dakidanez, inork ez du txintik esan aldaketa horri buruz.

Planto egiteko ordua dela adierazi duzu ARGIAko Urtekarian: zer esan nahi duzu horrekin?

Planto egitea da adieraztea ez garela joko horretan gehiagotan arituko. Ikusiko dugu.

Idazle eta erakundeek zuk aipatzen duzun “baraja zaharra” puskatuko dutela uste duzu?

Ez dut esperantza handirik, ez idazle gehien aldetik, are gutxiago erakundeetatik.

Aurten Izagirreri saria eman ez izanaren atzean literaturaz aparteko irizpideak daukela iradoki duzu, ez zaiola “ofizioa barkatzen” alegia. Zer da ofizioa ez barkatzea?

Objektiboki esanda, nork erakuts dezake, azken hogeita hamar urteak kontuan harturik, Izagirreren bezalako curriculumik eskal literaturan? Oso-oso gutxi. Baina ez omen du inoiz Euskadi Saria irabazteko beste meriturik egin. Bitartean, beste askok jaso du sari hori. Beraz, ondorio lojiko da pentsatzea ez diotela saria ematen idazle saiatua delako. Ofizioa ez diotela barkatzen, alegia.

Eta gainera, ez gaitezen hainbeste zentratu Izagirreren kasuan. Askari litzateke sariaren historia arretaz begiratzea –irabazleen, finalisten, epaimahaikideen, argitaletxeen izenak–, hainbat ondoriotara iristeko; esaterako, bada ia urtero finalista izaten den idazle bat, sekula irabaz-

ten ez duena. Normala da?; esaterako, posible litzateke idazle atzerriar batek inoiz irabaztea?; esaterako, posible litzateke, demagun, ohiko zirkuluetatik eta gezurmen-dietatik kanpo ibiltzen den idazle batek –zer esanik ez poeta edo saiogilea bada, zer esanik ez gaztea ez bada– aukerarik izatea? Askok dira baztertuta daudenak. Eta ez irizpide literarioengatik.

Zu Euskadi Sarietako epaimahaiko kide izana zara. Zein neurritan eragiten dute erakunde publikoek azken erabakian? Epaimahaikideek ere, idazle eta literatur munduko jendea izanda, zenbateko ardura dute?

Nik ezagutzen dudak kasuan, erakunde publikoaren iritzia pisu ikaragarria dauka. Inor ez da ausartzen erakunde publikoari aurka egiten, eta erakundeak mila bide ditu zer ez duen nahi, gutxienez, aditzera emateko. Baita zer nahi duen, zehatz esateko ere, batzuetan.

Orain dela hiru urte Itzulpengintza alorreko Euskadi Sarietako epaimahaiko partaide zine-la, irregulartasun batzuk ikusi zenituen bozketa

‘Euskadi Sariak’ artikuluko zenbait pasarte

Erakundeek itzulpenak esleitzeko Euskadi Sariak irizpide modura erabiltzeaz: “Esaten ari al zaigu, ausaz, Euskadi Saria irabaztea lehiaketa publikorik gabe banatzen diren hainbat lan eskuratu ahal izateko baldintza dela? (...) Itzultzaile profesionalen elkarte baten bidez salatze-ko moduko arazo larria litzateke, inondik ere. Baina noren bidez salatu, Euskal Herriko itzultzaileen eskubideak defendatzeko sortu omen zen EIZIE izan bazen, hain zuzen, Pio Barojaren kasuan, lanak banatzeko modua ontzat eman zuena?”

Xabier Olarrari emandako sariaren inguruan: “Ez dut uste inor ausartuko denik ezbaian jartzen Xabier Olarraren sariaren justizia; eta egia esan, inor ausartuko balitz, gorriak ikusiko litzuke bere argudioetan sen txarra ez den beste zerbait dagoela demostratzeko (...) Nik bi ‘baina’ ikusten ditut bakarrik, ikustekotan: bat, Xabier Olarrak aspaldi merezi zuela bere lanaren aitortpena. Eta bi: Olarrak Euskadi Saria merezi duela garbi egonik, zalantza-koagoo dela Euskadi Sariak Olarra bezalako irabazle bat merezi ote duen”

Itzulpen alorrean saritzen diren liburu- en argitaletxeak: “Mundu guztiak dakielako argitaletxe pribatu batek ez duela inoiz Euskadi Saria irabazten, itzulpen alorrean, saria Jaurilaritzak berak diruz hornitzen duen *Literatura Unibertsala* bildumako batentzat izan ohi delako”.

Koldo Izagirreren kasuaz: “Eta txarren-txarrena da egilea bera, eta horrekin batera denok, ateratzen garela galtzaile, gauzen egoera honek ezinezko bihurtzen duelako *Sua nahi, Mr. Churchill* liburua- ren egiazko kritika literario bat –zer kritikatu baduelako, noski–; egileari berari, eta horrekin batera irakurle eta literatur- zale guztiei, gure unibertso literario txiki eta hala ere eder hau osatuago, aberatsago eta ederrago egiten lagunduko ligu- keen kritika literario baten posibilitatea ebasten zaigulako. Euskadi merezi zuen. Euskadi merezi genuen”.

www.argia.com/fitx/bestelakoak/26961Jon%20Alonso.pdf helbidean irakur dezakezue ARGIAko Urtekarian kaleratutako artikulua osorik.

prozesuan. Orain erabaki duzu gaia publiko egitea. Zergatik orain eta ez lehenago?

Denbora tarte horretan konbentzitu naizela- ko isilik egonda ez diogula batere laguntzen gure literaturari. Alderantziz.

“Ez gaitzaten tronparazi beren baraja marka- tuekin, uneko egokieraren arabera aldatzen dituzten arautegiekin, botoak kon- tatzean egiten dituzten hutsekin”. Zertan oinarrituko litzateke zuk eskatzen duzun “baraja berria”?

Ez dakit, ez daukat ezer pentsatu- ta. Injustizia eta partzialkeria gure-gureak dira, pertsonaren atributoak dira. Baina gauzak urrutiegi joaten direnean alto jar- tzen saiatu behar da. Ustelkeria neurri bat onartu beharra dago, ezinbestez; neurriz gainekoa eta inoren lotsa emateko modukoa denean, lehoak ireki behar dira, gutxienez, itoko ez bagara.

Gaur egun Euskadi Sariak prestigiorik badute zure ustez?

Nire jarrera zein den garbi dago. Bestela ikusi artikulua. ■

Argitalpenak

Diskoteka

IKER BARANDIARAN

Stoner-rocketik beste soinu batzuetara zabalduz

Gasteizko laukotea Sorkunen taldea ere badelako ezaguna da, baina izaera eta ibilbide propioa du. Hala erakutsi dute, beste behin ere, bigarren disko honekin. Orain beste talde batzuk bezala etiketa horretatik aldentzen saiatzen diren arren, stonerra egiten ezagutu ditugu eta oraindik ere beraien ezaugarri nagusienetakoa da: erritmo astunak eta sonoritate bereziko gitarrak; Black Sabbathen oinordekoa den 70eko hamarkadako soinu pisutsu eta indartsua. Hala ere, egia da Liberen teklatuak garrantzi handia hartu duela eta beste eremuetan ere barneratu direla: rocka zentzu zabalagoan, psikodelia, Purpleren zipriztinak... Eta melodia askoz presentago dago. Egiten duten lanean sinesten dutenaren erakusle, zuzeneko piztia hauek autoekoizpenaren aldeko apustu sendoa egin dute aurrera egiteko.

Stereosaurus

Neubat

MATASELLOS

Iraupena: 56'00"
10,95 euro

NEUBAT

«Gu ez gara stonerrak. Rock dentso eta bortitzaren zaleak gara»

Erraldoiak, piztiak, igel-ahoak, txakur-mingaina, *chupacabras*... Hitzetan piztia ugari ageri dira...

Metaforak dira, pertsonaia horiek erabiltzen ditugu gure soinuaren eta musikaren interpretazio gisa. Zerbait handia, agresiboa... Hitzak idazterakoan, saiatzen gara buelta bat ematen, edukia bezain garrantzitsua da nola kontatzen den.

Orain talde askok diote ez direla stonerrak.

Guk ere bai. Gu rock dentsoaren eta bortitzaren zaleak gara, eta stonerraren eragina izango dugu... baina stoner izateko desertuan bizi behar zara gutxienez.

Teklatuak eta Liberen ahotsak protagonismo handia hartu dute.

Bai, Libe aurreko diskoa grabatu baino apur bat lehenago batu zitzaigun, abestiak eginda zeudenean. Disko honetan konposizioan parte hartu du. Lehen teklatuak apaindurak egiten zituen; baina *Stereosaurus*en teklatua funtsezkoa da.

Saurioak soinu bortitz eta astunekin lotzen ditut, baina oraingoan bestelako sonoritateak ere landu dituzue, ez hain gogorrak.

Aurreko diskoa astunagoa zen eta melodia gutxiago zeukan, baina ilunagoa zen; eta *Stereosaurus* zuzenagoa,

koherenteagoa eta borobilagoa da. Hobeto islatzen du zuzeneko. Dinosaurioa handia da, baina jantzi polita dauka: tratamendu melodikoa eta distira.

Metaken itxiera kolpe latza izan zen, baina orain zer balorazio egiten duzue autoekoizpenaren apustuaz?

Diskoa ateratzeko zigilu bila hasi ginenean argi ikusi genuen gu argitaratzea ez dela diskoetxeentzako errentagarria; ezta guretzat ere masterra oparitzea eta epe jakinetara egokitzea. Gaur egun diskoak ez dira saltzen, baina autoekoizpenarekin eta lan askorekin inbertsioa ia berreskura daiteke. Diskoetxeari Matasellos izena jarri diogu, zigiluen figura hilda dagoela irudikatzeko. Agian talde handiak argitaratzeko beharko dira, baina talde txikientzako hilda dago. Bizirik dagoena taldeen grina eta sormen maila da.

Liburutegia

PILAR IPARRAGIRRE

Amaia

**Iñaki Azkune,
Jesus Mª Arrieta**

GERO
170 orrialde
18 euro

'Amaia' gazteentzat moldatua

Navarro Villosladaren *Amaia* eleberri ospetsua laburtu eta moldatu egin dute Iñaki Azkunek eta Jesus Mari Arrietak euskaraz, gaurko irakurle gaztetxoenei begira. VIII. mendeko euskaldunek godoen zein arabiarren aurka izan zituzten liskar eta gudaldiak daude iruditaturik idazlanean. Erlijioak ere berebiziko garrantzia du *Amaian*, nobelako protagonistetatik batzuk azken euskal jentilak direlako, eta beste zenbait gure herrian eliza katolikoko kide izatea deliberatu zuten lehendabizikoak. Esate baterako, horietakoa dugu Goñiko Teodosio, Aita Santuak penitentzia gisa gerrian zeraman katea

eten arte barau eta otoiitz egiten mendian bizitzeko agindu ziona. Eta haren bizitzaren kontakizunarekin batera gartzen da eleberriko beste pertsonaiaena. **I**

Lopez Aranaren artikuluak

Hartzea Lopez Aranek Gatzuzainen bidez plazaratutako liburu jostalari bezain sakonean azken bi urteetan *Le Journal du Pays Basque* egunkariaren azken orrialdean lau astero argitaratzen zituen bere gogoeten bilduma eskaintzen digu. Iparraldean argitaratzen den kazeta horretako erredaktore buru Hur Gorostiagak liburuaren hitzaurrean aitortzen duenez, *Le Journal du Pays Basque* beti nahi izan diote leku egin gure hizkuntzari, baina Ipar Euskal Herrian euskarari egunero lekutxo bat egin dion lehendabiziko kazeta izanik ere, gauza da azken orrialdeko zutabea bakarrik agertzen zela euskaraz, hain zuzen Hartzea Lopez Aranaren bizipenak, ametsak eta gogoetak betetzen zuten horixe. Makina bat konturi egin dio kritika egileak bere zutabeetan, eta egiteagatik, baita bere buruari ere, *100% mingarria* ei den liburuan. **I**

Ez ireki. Panfleto kontzentratua

Hartzea Lopez Arana
GATUZAIN
104 orrialde
6 euro

Euskalgintza sindikalgintzan txertatzen (III)

Batzuen artean
MANU ROBLES-ARANGIZ INSTITUTUA
78 orrialde

Euskararen egoera, bertsolaritza eta komunikabideak hizpide

Manu Robles-Arangiz Institutuak plazaratu dituen *Euskalgintza sindikalgintzan txertatzen* deitu dokumentuen hirugarren zenbakian honako lan hauek aurki daitezke: Iñigo Aranbarrik komunikabideek albisteak nola helarazten dizkiguten aztertuz idatzi duen *Hitzaren zarata*; Jakes Bortayrouk euskarak Ipar Euskal Herrian "atzeritarrak" izatetik, herri ekimenei esker, poliki bada ere, nola presentzia bat lortzen ari den agertuz osatutako *Errepublikaren hizkuntza frantsesa da*; Andoni Egañak bertsolaritzak inprobisazio eta komunikazio bezala dituen gaitasunen gainean eginiko lana; eta Roldan Jimeno Arangurenak Nafarroan euskarak jasaten duen egoera tamalgarriaz idatzi duen *Gaztelera Nafarroako hizkuntza ofiziala da*. **I**

Kauldi Gallastegi zenaren bertsoak

Euskal Herriko Karmeldarrek plazaratu ohi duten hiruhilabete-karian Kauldi Gallastegi abade eta bertsolaria omendu nahi izan dute, bere jaiotzaren mendeurrenean haren bizitzaren nondik norakoak eta euskarari, Jaungoikoari, gurutzean dagoen Jesusi zein neska eta mutil euskaldunei eskaini zizkien bertsoak argitaratuz. Era berean, beste omenaldi baten berri ere ematen dute, Agustin Zubikarai idazlea gogotan Ondarroan ospatu ziren XXI. mendeko lehenengo lore-jokoak agertuz. Badira kontu gehiago aldizkarian, jakina: adibidez, Juan Luis Goikoetxeak landutako *Bizkaierako hiztuna*; Jenaro Garateren *Andra eta gizon. Gizaki bakar, sexu bikoitza*, edota Berrizko Merzedaria Misiolarien Institutuaren fundatzailea izan genuen Margarita Maria López de Maturanaren beatifikazioari buruzko idazlana, besteak beste. **I**

Karmel

Batzuen artean
EUSKAL HERRIKO
KARMELDARRAK
160 orrialde
12 euro urteko harpidetza

Larrialdietarako irteera

Txuma Murugarren

PAPER HOTSAK

118 orrialde

14 euro

Abestiak kontakizunekin lotzen dituen liburua

Ibilbide musikal zabala egin du dagoeneko Oreretan jaio eta Bizkaia aldean errotuta dagoen Txuma Murugarrenek. Haatik, literatura ere gertutik jarraitu du, eta bere bi zaletasun horiek uztartuz osatua dago *Larrialdietarako irteera* izenburuko liburua. Bere buruari gertatu edo gerta zekizkiokeen jazoerak agertzen ditu bertan, beti ere abeslari edo musika talde baten kanturen baten aipamena egin eta gero. Horrela azaldu zituen *Berria* egunkarian *Kantu kontari* deitu zutabean istorio horietatik asko. Dena den, badira bilduman geroztik sortutako kontakizunak ere. Egunerokotasunari, iragari,

itxaropen zapuztuei, gaixotasunei eta are heriotzari begira jartzen da idazlea, bere gogoetak egiteko orduan. **I**

Euskara bizi eta aberatsez Juan Manuel Etxebarriak idatzia

Gorbeia aldean kokaturik dago Juan Manuel Etxebarria Ayestaren *Perutxu eta jentila*, bere zuhurtasunari esker artalde lapurtu zien jentil gaiztoa garaitzea lortu zuen artzain txikiaren istorioa, eta paraje horretan erabiltzen den euskararen hitz eta egitura zenbait agertzen dira testuan. Nola nahi ere, euskal mitologiako kontuen berri izatea gustuko duen edonork irakur dezake, Perutxuren azkartasuna age-

rian uzten duen ipuinaren bukarran, testuan txertatutako hitz eta egitura berezien adibideak azaltzen direlako. **I**

Perutxu eta jentila

J. M. Etxebarria

IBAIZABAL

64 orrialde/ 9,40 euro

KIRMEN URIBE

«Bila ibiltzea. Ez al da hori arrantzalearen izaera, bizitza bera?»

Has gaitezen titulutik. Zergatik *Portukoplak*?

Izen hori jarri diot liburuari Koldo Izagirre-ren poema aintzat hartuta. Kopla hitzak bertso neurri bat esan nahi du, batetik; baina, bestetik, badu bigarren adiera bat. Kopla, gurean, olgeta ere bada, planta, broma. “Kopla gutxiago” esaten denean, planta gutxiago ibiltzeko esan nahi da, lanari serio ekiteko. Nik bigarren adiera hori ere kontuan hartu dut liburua moldatzeko orduan, eta poemen eta kanten komentarioak idazteko orduan.

Melville eta haren *Moby Dick* nobela dakartzazu gogora liburuko sarreran. Arrazoa?

Herman Melvilleren meritua ez delako soilik itsas giroa paperera ekartzea. Gizakiaz ari da *Moby Dick*-en. Izan ere, den-denok ari gara geure bizitzan balea zuriaren atzetik amore eman gabe eta ondoko-i sinetsi gabe; eta azkenean, aurkitzen dugunean, berarekin batera eramaten gaitu hondora. Bila ibiltzea. Ez al da hori arrantzalearen izaera definitzen duena? Ez al da hori bizitza bera?

Itsas kanta eta poema antologia honen zergatia?

Francisque Michel kexu zen XVIII. mendean, esanez ez zegoela itsasoarekiko lotutako kantarik gure tradizioan, oso gutxi geratzen zirela. Julio Caro Baroja ere iritzi berekoa da haren *Los vascos y el mar* saio bilduman. Beranduegi bildu omen zen kostaldeko altxor hori guztia, eta bildu orduko olatuek eramana zuten ia dena. Ba omen dira kanta eta ipuin batzuk, baina oso bakarrak. Hiru olatuen ipuina, esate baterako. Baina gutxi hala ere. Nire antologiaren asmoa ahozko tradizioan dagoen gutxi hori jaso eta euskal idazleen idatziekin elkarriketan jartzea da.

AMALIA SAGASTI

Uriberen itsas kanta eta poemen antologia

Modu erabat pertsonalean eginiko antologia da Kirmen Uribek *Portukoplak*. *Itsas kantak*

eta *poemak* izenburuko liburuan agertzen duena. XIX. mendean sortua bezala kokatzen duen *Boga-boga* abesti ospetsutik hasita Koldo Izagirrrek *Non dago Basques' Harbour* liburuan sartu zituen *Portukoplak*-etaraino, itsasoa eta harekin lotutako bizitzaren gainean euskaraz sortu diren hamaika kantu zahar eta berri, poema eta bertsori buruz egin du gogoeta Kirmen Uribek lan honetan. Nola nahi ere, portua hartu du ondarrutarrak ardatz, *Atako bandan* (Itsasorantz), *Herriko bandan* (Porturantz), *Atako bandan* (berriz ere), *Portukoplak* eta *Irla bakarti baterako liburuak* deitu atalak dauzkan bilduman. Askotara dirak Kirmen Uribek jasotako piezak, eta ezin hemen denak aipatu, baina adibide moduan

Portukoplak. Itsas kantak eta poemak

Kirmen Uribe

ELKAR

250 orrialde

17,50 euro

hor aurkituko ditu irakurleak, besteak beste, *Neska ontziratua*, *1921eko galerna*, *Manual Devotionezkoa*, *Ilbeltzaren zortziko biakia*, *Ondarritar oriek*, *Hendaia*ko gaztelua, *Itsasoa laño dago*, *Ana Juanita*, *Txakur arrantzaleak*, *Andrake*, *Gabriel Aresti Ean*, Xabier Leteren *Habanera*, *Joxe Mielen bate-la*, *Beti eskamak kentzen* eta Jon Maiak idatzi eta Benito Lertxundik kantatutako *Itsasoa irrailean*. ■

egileari galdezka

Ezpalak

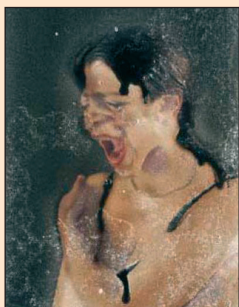
JON TORNER

Kanpingags antzerki taldeak *Lapurren kobazuloa* komediaren euskarazko bertsioa estreinatuko du otsailaren 9tik 11ra bitartean Donostiako Antzoki Zaharrean. Stephen Adly Guirgis estatubatuarren *Den of Thieves* tes-tuan oinarrituta dago obra hau.

Jesús Jara eta Alfredo Montovani antzerki pedagogo, egile, aktore eta zuzendariak *El actor creativo-La actriz creativa* liburua kaleratu dute. Pentsamendu tradizionalaren legeei izkin egin ez antzerkiaren munduan murgildu nahi duten pertsonen zuzendatuta dago liburua. Artezblai argitaletxeak arte eszenikoen inguruan abian jarritako bildumako lehen alea da.

Ramón Siscart argazkilaria espainiarrak Iruñeko Contraluz galerian jarri ditu ikusgai bere irudiak, *Entropías* izenburupean. Erakusketa otsailaren 28a arte izango da zabalik.

Jose Ricardo Lozanok irabazi du ipuin ataleko euskarazko Donostia Hiria Kutxa literatur saria, *Hasperenka* lanarekin. Antzerki atalekoa berriz, Luis Haranburu Altunak eskuratu du *Josafat* obrarekin. Gaztelaniazko atalean Marcelo Lujan eta Francisco Romero saritu dituzte.

Euskal kulturgintzaren transmisioa gradu-ondokoa sortu dute

ARTEOLA ELKARTEAK eta Mondragon Unibertsitateko Humanitate eta Hezkuntza Zientzietako fakultateak *Euskal kulturgintzaren transmisioa* gradu-ondokoa sortu dute. Aurrekaririk gabeko mintegi-esperientzia berri horretako irakasleak Xabier Lete, Benito Lertxundi, Bernardo Atxaga, Andoni Egaña, Jon Sarasua, Anjel Lertxundi, Jose Mari Sors, Juan Antonio Urbeltz, Rupert Ordorika, eta Fermin Muguruza izango dira, besteak beste. Izen ematea apirilaren 30a baino lehen egin behar da eta matrikula, maiatzaren 1etik 15era. Plaza librerik geldituz gero, uztailaren beste epealdi bat zabalduko da matrikulaziorako. Matrikulak 1.900 euro balio du. Informazio gehiagorako 943714157 telefono zenbakira hots egin edo kulturgintza@huhezi.edu helbidera mezua bidali dezakezue.

9.000 agiri berri jaso zituen iaz Eresbilek

EUSKAL MUSIKA ondarearen bilduma, kontserbazioa eta hedapena xede duen Eresbil Musikaren Euskal Artxiboak 9.000 agiri berri jaso zituen 2006an. Horietatik 930 euskal konpositoreen partiturak ziren. Dagoeneko 26.000 partitura bildu ditu Eresbilek. Partiturez gain, liburuak, aldizkariak eta bestelako materiala ere gordetzen du Errenterriko zentroak. Hala 2006ko amaieran 67.000 erregistro zituen Eresbilek. Aurten Bidebarrietako liburutegiko Arriaga funtsa digitalizatuko dute. Euskararen erabilera sustatzeko planarekin ere jarraituko dute eta Juan Zelaia Letamendia musika beka emango dute.

Dora Salazarrek *Frida* aldizkarian: «Museoetan dauden emakumezkoak margotuta daude; asko daude, baina irudietan (...) Emakumeek haurrak izan behar dituzte eta abar. Zailtasunak sortzen dituzten gauza asko daude, genetikoki maila ematen ez dugunik ez baitut uste. Hala ere, amore ematen goaz, edo ateak ixten zaizkigu, ez dakit zer den».

Hasier Etxeberriak *Alua Munda*/blogean: «Gaur bertan esan dit editore batek, zaila dela 1.000 ale saltzea, egilea edozein izanik ere. Irakurle gazte asko Interneteko zatikako irakurketaz asetzen dela, edota ez duela astirik bere belaunaldiko gazteen lanez interesatzeko baino. Zenbat ditugu, orduan, irakurle potentzialak? Eta erosleak?, galdetu diot. Ez ditu bereiztu, 3.000 inguru, zorte on-onarekin, erantzun dit. Bistan da 3.000

irakurle ez dezaketela aitzina-tu liburugintzaren industriarik, baina aitzina al daiteke ia irakurlerik gabeko gurealako literaturarik?».

Iker Ortiz de Zaratek *Garan*: «Antzerkia gutxi baloratzen den artea dela uste dut, irizpide artistiko serioirik ez duten erakunde batzuetatik hasita (...) Burokrazia, bestalde, izugarria da. Erakunde horietan antzerkia babestu nahi duen norbait balego ere, gauza guztiek aurreikusitako epeak bete behar dituzte, eta epeak eta artea ez dira oso bateragarriak».

Xabier Arakistainek *Berrian*: «Artean ez zait elitismoa batere interesatzen, eta asko kezkatzen nau, gainera. Artearen sektore baten jarrerak kezkatzen nau, pertsona jakin batzuentzako alorra dela diotenena, gizonezkoena gehienetan».

Otsailaren 17an jarriko da abian Dantza Zirkuitua

Eusko Jaurlaritzaren Kultura Sailak antolatu ohi duen Dantza Zirkuituak sei areto bisitatuko ditu maiatza bitartean: Barakaldo antzokia, Elorrioko Arriola Antzokia, Kultur Leioa, Gasteizko Jesus Ibañez de Matauko zentroa eta Lasarte Oriako Manuel Lekuona eta Donostiako Gaztezena kultur etxeak. Lau dantza talderen koreografia garaikideez gozatzeko aukera izango da. Dantza Zirkuitoaren hirugarren edizioa Ertza konpainiaren *Look*

ikuskizunak zabalduko du, hilaren 17an, Barakaldo Antzokian. Damián Muñoz konpainiak iazko maiatzean Bartzelonan estreinatu zuen *Staff* obra eskainiko du, Filipa de Francisco eta Idoia Zabaletak *Dueto* koreografia eta Marco Vargas eta Chloé Brûlé dantzariak flamenkoa eta dantza garaikidea uztartzen dituen *Cuando uno quiere y el otro no* ikuskizuna.

Switch on the power! erakusketak artea eta musika uztartuko ditu Gasteizen

GASTEIZKO Montehermoso kulturunean artea eta musika uztartzen dituen *Switch on the power! Zarata eta politika* erakusketa paratu dute. 60ko hamarkadatik gaur arte 30 artistek egindako lanak bildu dituzte bertan. Artearen eta musikaren arteko interakzioa bilatzen duten obra horietako gehienak bideoak dira. Besteak beste, Yoko Ono, Chicks on speed, Pam Hogg, Begoña Muñoz, Diamanda Galas eta Alaskaren sormen lanak ikus daitezke. Erakusketa maiatzaren 4a arte izango da zabalik.

Baionan bizi obra estreinatu du Hiru Punttut

ANTTON LUKUREN obra berria estreinatu zuen hilaren 4an Donazaharren Hiru Punttu antzerki taldeak. *Baionan bizi* izeneko obrak Ipar Euskal Herri barnealdean etxebizitza bat alokatzen duten hiru gazteren eta etxearen jabeen gorabeherak kontatzen ditu. Ekaina bitartean beste hainbat herritan ere eskainiko dute antzezlan. Otsailaren 11n Larzabalen izango da ikusgai.

Euskarazko Wikipedia sustatzeko bloga.

Euskarazko Wikipedia hobetu eta hedatzen jarraitzeko asmoz Wikipediako hainbat lankidek bloga (<http://wikipedia.zabaldu.com>) sortu dute.

Entziklopedia aske hori hobetzeko sortutako proiektuen eta ideien berri emango dute blogean.

Zientziari buruzko web gune berriak.

Iragan astean zientziari eta naturari buruzko euskarazko bi web gune aurkeztu zituzten. Gazte-Zientzia.com web gunea gazteentzat sortutako zientziari eta teknologiari buruzko ataria da. EHUKo hainbat ikaslek berriz, EuskalNatura.net web gunea zabaldu dute. Euskal Herriko natura eta zientziaren gaineko informazioa bilduko dute bertan.

GAO, soilik Interneten.

Gipuzkoako Aldizkari Ofiziala (<https://ssl4.gipuzkoa.net/boletín/asp/index.asp>) formatu elektronikoa soilik argitaratzea arautuko duen arau proiektua onartu du Foru Aldundiak. Arau hori indarrean sartzean (ziurrenik martxoan onartuko dute Batzar Nagusiek), GAO ez da gehiago paperean argitaratuko.

gure!
arteak
euskaraz

Denbora-pasak

ANA ZAMBRANO

Hitz gezidunak

HILITZAILE Jo, JIPOITU		OSTIKOA IRUDIKO HERRIA		GORPUTZ ATALA		LOKARRI SENDOA		...ERE, BATIK BAT HUTSUNEAK		AZANTZ, HOTS	
DENBORA, BETA						KATU AR UGAZTUN KARRASKARI					
HITZALDI POLITIKO											
						ERABAT BETE		LEIHOKO SAREA			
						SABELA		AFRIKAKO ESTATUA			
ITSASKORRA								NORENTZAT ATZIZKIA			
BELARRA EBAKITZEKO LANABESA								IZAN EZIK, SALBU			
						MUSIKA ESTILO				AZKENA ETA LEHENA	
						ERROTA				GARRAIO PUBLIKOAK	
GARAITZA	BEGIRUNE EKINTZA					GORETSI, TXALOTU					GARRASIA
						ANTZA, FORMA					
								HAUTSAREN ARAKNIDO			
								BEHAR DEN BEZALA			
KRIPTONA			HARRO						12 ZENBAKI ERROMATA- RREZ		
ZUBEROAKO HERRIXKA			MEDEBAL- DEAN, ZEN						AREAGO		
						MAKILA LODIXKA				HIDROGE- NOA	
						LAWREN- TZIOA				UGARITASUN ATZIZKIA	
IGARTZEN DUENA								GELDITU			
JOATERA BEHARTU								AZKEN LETRA			
									EGUZKIA		

Sudokuak

Hutsik dauden gelaxkak bete 1etik 9ra bitarteko zenbakiekin. Kontuan izan ezin dela zenbakirik errepikatu ez errenkada ez zutabe berean, ezta dagokion 3x3-ko laukian ere.

5					2		
2			9	4	6	1	
		6	5	2	8		7
			1	9			2
	1		8		5		9
	9			6	2		
	8		7	5	4	3	
	6	5		3	1		9
		3					7

Hiruzakia

9		2			5		
5	7			3			8
	6			7		1	
		9	2		8		6
			3	6			
8		6		4	1		
	4		5			8	
2				6		5	1
			1		9		3

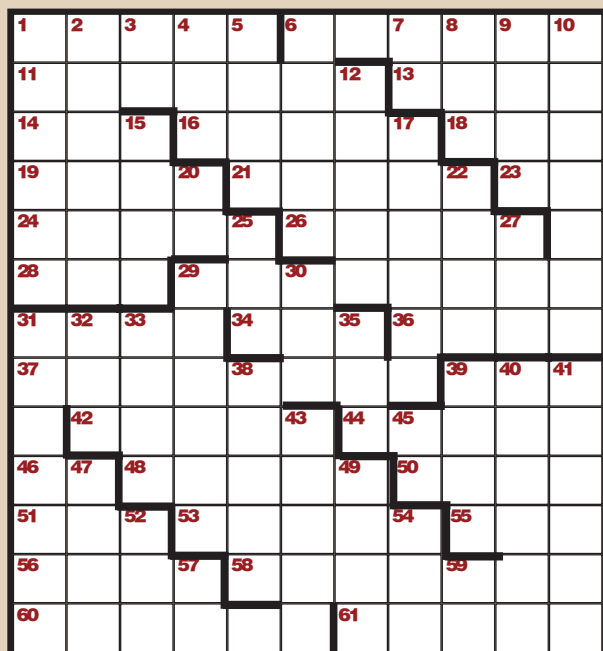
Zatila

Dedukzioa

Aurki ezazu hitz ezkutua, zenbakiak hitz bakoitzeko zenbat hizki daukan adierazten duela kontuan izanik.

M	A	L	K	O	0
S	A	T	O	R	2
M	O	Z	L	E	1
G	A	Z	U	R	3
L	E	M	O	A	1
K	L	A	S	E	1

Kike Amonarizen umorea

1.- Arrantzarako tresna. 6.- Ikasten duena. 11.- Urtearen laugarren hila. 13.- Seinale, marka. 14.- Arriske. 16.- Atarte, atalase. 18.- Sortu zintuena. 19.- Nafarroako harana. 21.- Iskanbila. 23.- Ustekabea, harridura. 24.- Alfonbra. 26.- Zigortzeko tresna. 28.- Maiz, sarritan. 29.- Kimikan aditua. 31.- Äisatu aditzaren infinitiboa. 34.- Bizi garen planeta. 36.- Trendu dena. 37.- Sinpletasun. 39.- Dimako auzoa. 42.- Bizkaiko hondartza. 44.- Zabalera txikia duena, estu. 46.- Zilarraren sinboloa. 48.- Elementu kimiko. 50.- Mila kilo. 51.- Nondar atzizkia. 53.- Gipuzkoako ibaia. 55.- Sindikatu abertzalea. 56.- Prezipitazio. 58.- Onura, irabazia. 60.- Atzerritar. 61.- Gizona emaztearekiko.

1.- Ahalegindu. 2.- Nekez. 3.- Nöri atzizkia. 4.- Abagune, aukera. 5.- Ar sortzailea. 6.- Errenkada, lerro. 7.- Nagi. 8.- Jamaikan sortutako musika estiloa. 9.- Gernikako auzoa. 10.- Eraikuntza-obra. 12.- Eragin esangura duen partikula. 15.- Pozoi. 17.- Arrain izena. 20.- Omen. 22.- Ote-mota gogor. 25.- Sabeleko orbin. 27.- Gehitzeko erabiltzen den partikula. 29.- Esnea edateko ontzia. 30.- Karta joko. 31.- Udal bateko burua. 32.- Erdi aroko poema epikoa (alderantziz). 33.- Lamak. 35.- Rona. 38.- Kemen, balore. 39.- Taula. 40.- Fruitu mota. 41.- Arabako herritar. 43.- Zura lantzen duen pertsona, zurgin. 45.- Zinemako estralurtar famatua. 47.- Uneko egunean. 49.- ... egin, agurtu. 52.- Kontonante errepikatuta. 54.- Arabako Kontsumitzaileen Elkarte. 57.- Jainko grekoa. 59.- Indioaren sinboloa.

Modaz pasatako dotoreziaz jantzitako bi emakume jantzi dendara sartu dira. Zuzenean salmahaira joan dira, erakusleihoan eta denda barruan ikusgai dauden arropoi erreparatu gabe:

- Egun on! Izan nahi al duzu Jehovahren lekukoa?
– Sentitzen dut, baina ez dut istripua ikusi.

Azken urteotan ohitura bihurtu da familia eta lagunartean opariak "lagun ikusezina"k egitea. Hori dela eta, honako hauxe entzun nion lagun bati duela gutxi:

Zergatik da horren zaila ordaindu duzun dirua balio dutela diruditen opariak aurkitzea?

Soluzioak

SARAIKASLE
 APIRIAIKUR
 IETARIMA
 ANUEAZOI
 TAPIAZOTEK
 UUSUKIMKARI
 AISALURITEN
 LAUTASUNOBA
 KLAIIDAMEHAR
 AGKOROTONA
 TATUROLALAB
 EURITEKENA
 RROTZENAR

	E	O		S	B	Z
	ERASO			BOTAKA		
	ASTI			KATAR		
MITIN		A	SARETA			
LIKATSUA		TZATA				
SEGA		REGAEZA				
ADEIAUPATU						
GARAIPENAKARO						
KRAHAI	DORXI					
OZAZE	TANTAI	H				
IGARLEGERATU						
JOANRAZI	EKI					

DEDUKZIOA:

5	7	9	3	1	6	2	8	4
2	3	8	9	4	7	6	1	5
1	4	6	5	2	8	9	7	3
6	5	4	1	9	3	2	7	8
3	1	2	8	7	5	4	9	6
8	9	7	4	6	2	5	3	1
9	8	1	7	5	4	3	6	2
7	6	5	2	3	1	8	4	9
4	2	3	6	8	9	1	5	7

kutxa

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

ARGAZKIAK ETA TESTUA:
GORKA AZKARATE

Gipuzkoa-Bizkaia muga (I)

Itsasotik

barrualdera

Goian, Arnoko gurutzetik ikuspegia: Mutriku eta Deba. Behean, Urkarregitik gertu, Markinako ibarra. Urregarai eta Bedartzandi atzean.

Gipuzkoa-Bizkaia mugan barrena zeharkaldia egiteko aurreneko etapa da hau. Deba du abiapuntu eta Eibar helmuga. Kilometro dezente daude bi herri garrantzitsu hauen artean. Eta kosta egingo zaigu, neurri batean, ibilbidea osatzea. Baina kilometro dezentetan gora eta behera ibiliagatik tristura sentituko dugu barrenean Urkoko gailurretik Ego ibarra hautematean. Mugako lehenengo etapa ederra amaitzera doala somatuko baitugu...

Gipuzkoako kostaldeko Deba herrian hasiko dugu txangoa, bertan itsasoratzen den izen bereko ibaia gurutzatzen duen zubia zeharkatuz. Lasaitu ederra hartu du zubi zahar honek Mutrikurako trafikoa saihesbide berritik desbideratu dutenetik. Atzean geratu dira garai batean zubi honetan gertatu ohi ziren auto pilaketak.

Urasandi izeneko auzunera heldu bezain laster eraikinen atzealdetik mendi aldera jotzen duen pistan gora abiatuko gara. Kalbario, edo *Galbaixo*, ermitara eramango gaituzte Santiago Bideko gezi horiek eta Mutrikura doazen GR-121 (Gipuzkoako Bira) ibilbideko margo ikur zuri gorriek. Jarraitu beharreko bideak ez du galtzeko arriskurik, bidegurutze garrantzitsuetan egurrezko zutoin adierazleak baitaude. Ez da, beraz, galdu beldurrik Debatik Ermuaraino, zutoin horiei erreparatuz gero behintzat.

Kalbarioko ermitara heldu baino lehen Mutrikurazko margo ikur zuri gorriak utzi eta kostaldeko Santiago Bideko gezi horiak jarraituz osatuko dugu azken txanpa. Kalbarioko ermitatik Mutriku eta inguruko kostaldearen gaineko ikuspegi paregabeaz gozatu ahal izango dugu. Antzina Urkamendi zeritzon tokian kokatzen da Kalbarioko ermita (250m); diotenez, pertsona batzuei aitortza hartu zitzaizen inguruko Arategi baserrian, ermita dagoen lekura igo eta bertan exekutatu aurretik. Mutrikuarrek, arrantzaleek batez ere, debozio handia diote Kristo Kalbariokoari eta bere eguna, irailaren 14a, jai egun handia izan ohi da urtero.

Arnoko artadia

Kalbarioko ermita dagoen gain-txotik Arno mendigunea parez pare ikusiko dugu ibilaldian estreinakoz. Kare harrizko Arno mendia artadi ederrez inguratua dago; hain dira aberatsak mendi multzoa inguratzen duten artadiak, ezen, Europako Batasunak, Kantauri isurialdeko oparoena delako, natura interesdun guneen Natura 2000 zerrendan sarturik baitaizka. Arnoko gailurretarantz zuzenduko ditugu, beraz, ondorengo urratsak.

Gailur nagusi bi dauzka Arnok: Arnoko gurutzea dagoen gailurra (601m), kostaldeko ikuspegi ederrenaz gozatzeko aukera ematen duena, eta Bandera deritzona (618m), aurrekoa baino garaixeagoa baina ikuspegi murriztagokoa. Mendizale petoak izaki, biak igoko ditugu, gailur bildumatxo pertsonala loditze aldera. Egia esan, oso gertu dago bata bestearengandik, eta ez digu aparteko ahaleginik eskatuko biak igotzeak. Malda gogo-

rrenak aurretik igo behar dira gailurren sartzeko... Bidean goazela Apaingo Ama Birjinaren iruditxo batekin egingo dugu topo, "Apaingo Ama - Zaindu mendizaleak" dio idatzirik irudia gordetzen duen kutxa gardenak. Hausnarketarako tartetxo bat hartu ondotik aurrera egingo dugu Arnoko eremu garaienara heldu asmoz. Luze baino lehen Arnoko gurutzea kokaturik dagoen muinora helduko gara eta, eguraldia lagun, Bizkaia eta Gipuzkoa-

ko kostaldeko ikuspegi paregabeaz gozatuko dugu merezitako atsedena hartzen dugun bitartean.

Harri pila txiki edo *kairnak* jarraituz Arno mendiguneko Bandera deritzon gailurrera igo ostean Arnoate lepora eramango gaituen bidexka nagusira itzuliko gara kontu handiz; margo ikur zuri gorriak gidari. Poliki-poliki atzean utziko dugu Arnoko artadi berezia; aurrerantzean pinua bidelagun. Edozein kasutan, gustura egingo dugu bidean aurrera, jende gehiegi ibiltzen ez den paraje haue-tan barrena. Gure lasaitasunerako egurrezko zutoin batek Arnoatetik gertu gaudela iragarriko digu halako batean, eta ustekaberik gabe ailegatu-ko gara bidegurutze garrantzitsu honetara. Leku honetan Olatzeko bailaratik igo diren Santiago Bideko gezi horiekin egingo dugu topo; las-ter Markinarantz desbideratuko dira geziak. Urkarregiko mendateko erre-pidea da gure hurrengo mugarrria eta bertara abiatuko gara Arnoateko baserri ondoan dagoen ikuzleku ede-

Kalbarioko ermita.

rrari argazki bat edo beste atera ondoren.

Bide zabala jarraituz Urkarregiko mendatera inguratuz goazen heinean, Markinako ibarreko ikuspegi paregabeaz gozatu ahal izango dugu; Urregarai, Bedartzandi eta Iluntzar gailurrak erraz ezagutuko ditugu, baita, nola ez, Oiz konfundiezina ere. Konturatu orduko, Urkarregi lepora helduko gara, Gipuzkoako Elgoibar eta Bizkai-ko Markina lotzen dituen errepidera, hain zuzen. Une honetan, garrantzi-sua eta komenigarria da gure indarra-

ren diagnosi koxkor bat egitea; hau baita ibilaldia modu errazean eteteko puntu egokiena –San Migel auzora eta, hemendik, bospasei kilometro behera-go dagoen Elgoibarrera jaisteko auke-ra–. Kontuan hartu behar da, jarraian egin beharko diegula aurre eguneko malda gogorrenei –Kalamua eta Urko-ko igoerak, besteak beste–.

Kalamua-Akondia mendigunea

GR-121 eta GR-123 ibilbideetako margo ikur zuri gorriak jarraituz, Kalamua mendiko maldari aurre

Armagintza Eibarren

ARMAGINTZAREN bihotza osatzen duten herriak lau dira: Ermua, Eibar, Elgoibar eta Soraluze. Azkena izan zen ardatza –hortik gaztelerazko izena: Placencia de las Armas– bertan jarri baitzen Errege Arma Fabrika.

1482koa da Eibarko arma ekoizpenaren berri ematen duen aurreneko agiria; Eibarren egin ziren lonbarda biren aipamena dakarrena, alegia. XVII. mendean asko hazi zen armagintza gerrateek eta nobleziaren eskaerek bultzatuta. 1735ean, *Real Compañía Guipuzcoana de Caracas* elkarteak bere gain hartu zuen armagintzaren erantzukizuna. Kaxaginak, txispaginak, kanoiginak eta aparejeroak ziren armagintzaren gremio nagusiak. Gremioak, orduz geroztik, elkartearen babespean geratu ziren eta horrela jarraitu zuten 1865ean betiko galdu eta armaginak sistema kapitalistara makurtu ziren arte.

Teknika berriak sortu ziren –pistoia txisparen orde-zerik gabeko sutautsa, tiro egiteko sistema automatiko-ak...– eta honek tailerren garapena ekarri zuen. XX. mende hasieran sekulako gorakada izan zuen armagintzak Eibarren: urteko ia milioi erdi arma ekoizten zituzten armagintzan aritzen ziren mila eta gehiago beharginek. Lehen Mundu Gerrak eskaera puztu zuen, baita gerraosteak behe-rakada nabarmena ekarri ere; ekoizle asko beste alor batzuk jorratzen hasi ziren –josteko makinak Alfak, eta bizikletak Orbeak, esaterako–.

Gerora gorakada eta krisialdiak izan ditu armagintzak baina sekula ez du lurrik jo. Gaur egun oso gutxi dira arma-gintzan dihardutenak. Eta luxuzko ehiza eskopetagintza da

lantzen den alor bakanetakoa; ekoizpen txikia eta kalitate bikainekoa.

Aipagarria da, halaber, armak eskuz egiten zirela dakigunetik bost mende igaro badira ere, armak egiteko sistema bera ez dela ia ezertan aldatu. Aldaketa bakarra mekaniza-zioarena izan da. Gainerako guztia eskuz egiten da eta behargin bakoitzak bere zereginari eutsi dio mendeen joa-nean: kanoiginak kanoia egiten jarraitzen du, kaxaginak kaxa eta baskulaginak baskula. Ondoren muntatzaileak batuko ditu osagai guztiak eskopetari amaierako forma emanaz.

Ibilaldiaren ostean, trenet Debara itzuli aurretik, berriki zabaldu duten Eibarko Armagintzaren Museoa bisitatzea aukera ona da. Museoa Eibarko erdigunean dago, San Andres elizatik gertu, Portalea Kultur Etxearen 5. solairuan.

✓ Orduategia: Asteartetik igandera 16:00etatik 20:00etara.

✓ Tarifak: Ostegunetan doan, osterantzean helduek: 3,00 euro; erretiratuek, ikasleek eta 16 urtetik beherakoak: 1,50 euro.

Urko Arrateko ibarretik; eskuinean Arnoate baserri galanta

egingo diogu, larre eder bat zeharkatu ondoren. Izerdi pixka bat isuriz erraz irabaziko ditugu metroak harik eta bidegurutze garrantzitsu batean egurrezko zutoin adierazle batekin topo egin arte. Kalamuako gailurra sailhesten dute berez, ezkerretik zein eskumatik, GR-121 eta GR-123 ibilbideek baina guk, Kalamuako azken maldari zuzen-zuzenean egingo diogu eraso, parean dugun erdiko bidexkan gora, ikuspegi ederra eskainiko digun gailur magiko honetara igo asmoz.

Basotik irten eta azken ahale-gintxo baten ondoren jende ugari bitatu ohi duen Kalamuako gailurrera helduko gara (771m). Ton-torretik txangoaren azken txanpa beha daiteke parez pare: Garagoitxi, Akondia eta, atzean, Urko. Eguraldia lagun, Gipuzkoa eta Bizkaiko mendi gehienak ezagutuko ditugu mugako gailur honetatik, bereziki: Arno, Andutz, Agido, Sesiarte, Erlo, Kakuta, Atxolin, Karakate, Irimo, Aizkorri, Udalaiz, Anboto, Oiz, Iluntzar, Urregarai eta Bedartzandi. Markinako ibarra eta Elgoibarko San Pedro auzoko bailaraxoa ere, esku eskura ditugula dirudi Kalamuako dorretik.

Zelai goxo batean behera egingo dugu jarraian Kalamuako leporaino; une honetan aukera bi: Garagoitxi (723m) eta Akondia (749m) gailurrak igo eta zuzen zuzenean, Usartzako atsedeen lekutik, Ixuako mendatara jaistea, edo, ibilaldia pixka bat luzatuz, Arrateko Amari bisitatxoa egitea. Bigarren aukera honek, ibilbidea hiruzpalau kilometro luzatzea eskatuko digu. Edozein kasutan Urkoko gailurra eta txangoaren amaiera gertu suma daitezke dagoeneko.

Akondia baserria eta San Pedro baseliza inguruan 1936ko gerrako frontea egon zen, eta gaur egun oraindik lubakiak ikusgai daude

Arrateko santutegia Euskal Herri osoan da ezaguna; horren erakusgarri irailaren 8an ospatu ohi den erromeriara hurbiltzen den jendetza. Arrateko Amaren XIV. mendeko irudia gordezten du elizak, Ignazio Zuloaga margolari eibartarraren zenbait lan ere badira han hormetan eskegita, baita itsasontzia ere sabaitik zintzilik.

Aurrera eginaz Akondia mendia magalean kokaturiko Akondia baserria

eta San Pedro baselizaren albotik igaroko gara; 1936 eta 1937 urteetan gerrako frontea egon zen inguru honetan. 70 urte beranduago trintxerak dira orduko orbainak. Lehenago, XIV. mendean, Ahaide Nagusien arteko guduan banderizoen borroka gertatu omen zen hemen. Eta San Pedro egunean (ekainaren 29a) meza eman eta soroak bedeinkatzeko ohitura bizi-rik dago oraindik.

Urko eta behera

Gutxi falta da zeharkaldi zoragarri hau amaierara hel dadin; bidexka nabarmena jarraituz Ixuako mendatetik Urkoko gailurrera igoko gara (795m). Hemendik jaitsiko gara Eibarrera. Egia esan behin Urkoko gailurrean egonda antzera kostako zaigu Eibar edo Ermuara jaistea. Batera zein bestera jo, Ego ibaiaren arroara jaitsiko gara. Eibar pasa eta gero, Maltzaga parean, isurtzen da Deba ibaia Ego. Garaiera pixka bat galdu ahala, eta batik bat Elorreta baserrira heltzearekin batera, mendi bideak ugaltu egingo dira nora-bide guztietan eta erraza izango da herri batera edo bestera jaistea. Gure proposamena ibilbidea Eibarko Amaña auzoan amaitzea da. ■

BENTAZAR

LANDETXEA

Ollerias Auzoa • 01170 **ELOSU** (Araba)
Tel.: 945 455 888 / Faxa: 945 455 888
bentazar@hotmail.com • www.bentazar.com

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

EKOLOGIA

Itsas dortoken iparrorratza

DORTOKEK milaka kilometro egiten dituzte itsasoan zehar arrautzak jartzeko lekura ailegatu ahal izateko. Europako hainbat herritako ikerlariek dortokek nabigatzeko duten sistema aztertu dute eta adierazi dutenez, Lurraren eremu magnetikoa erabiltzen dute gidari gisa.

Saiakuntzan *Chelonia Mydas* espezieko hainbat dortoken segimendua egin dute. Horretarako aleetako batzuk itsasoaren erdian utzi zituzten arrautzen jarlekuetatik urrun samar eta emaitza interesgarriak eskuratu zituzten. Horien artean itsas korronteen eragina ere neurtu zuten eta horrela ikusi zuten korronte batzuek, batez ere dortoken norabide gurutzatuetatik etortzen zirenek,

bere bideetatik ateratzen zituztela dortokak; askotan ehunka kilometrora zegoen hondartzara ailegatzeko milaka kilometro egiten zituztela ohartu ziren. Beraz, alboko korron-

Korronteekeuren norabideetatik ateratzen dituzte.

O sasuna

JABIER AGIRRE

Otordu arinak egiten ikastea komeni zaigu

MENDEBALDEKOOK ikaragarriko eskaintza daukagu janari-edarrietan. Baina, aldi berean, gure eguneroko jan-neurrian gero eta kaloria gutxiago behar ditugu gure bizimodua asko aldatu delako –jarduera fisiko gutxiago, ohitura sedentarioagoak, erosotasuna...–. Denetik jan behar da baina ahoratzen

dugun energia mugatzea komeni da, obesitatean ez erortzeko. Horixe da "light" esaten zaien janariak arrakasta izatearen arrazoi nagusia.

Printzipioz, filosofia egokia da: koipe eta azukretan urriagoak diren elikagaiez osatutako jan-neurria egitea. Baina horretarako ez ditugu zertan "light" produktuak kontsumitu. Bestalde, produktu horiek garestiagoak izan ohi dira eta neurririk gabe har ditzakegu. Horrek kontrako eragina ekar dezake: produktua "light" izan arren, gehiegi kontsumituz gero energiaren ekarpena normaletik gora igo daitekeelako. Hona hemen aholku batzuk, otordu arinagoak egiteko:

✓ Saihestu aurrez prestatutako saltsak eta ongarriak. Joka ezazu irudimen pixka batekin, funtsezko osagaiak

baliatuz (olioa, ospina...). Zaindu olioaren kopurua –ahal izanez gero oliba-olioa edo soja-olioa erabili–, eta kontuz irinekin eta osagai kalorikoekin.

✓ Erabili zereal integralak, eta egunero berdura arrazio bat edo bi sartu zure otorduetan. Astean bizpahiru aldiz leakeak izan beharko luke plater nagusi.

✓ Koipe gehiegi ez erabili, eta berdurekin konbinatu: espagetiak perretxikoekin, garbantzuak espinakekin...

✓ Esnekiak hobe gaingabetuak izatea: esneak, jogurtak eta gazta freskoak kaltzio eta proteina gehiago ekarriko dizute, apenas koiPERIK gabe.

✓ Kendu koiPEA eta azala oilaskoari, arkumeari edo txahalari prestatu aurretik. Aukeratu gantz gutxiago duten haragi-produktuak (urdaiazpiko ondua, solomoa, hegazti-kiak) eta haragi zuriak (oilaskoa, indioilarra, untxia), haragi gorrien gainetik.

✓ Hobetsi arraina, mariskoa edo arrautzak (frijituak ez, ezta patata-tortillan ere), eta kontsumitu astean 4-5 aldiz.

✓ Baztertu frijituak eta ogi-irinetan edo arrautzetan pasatuak. Hobe janariak plantxan erreta, edo lurrinetan, edo mikrouhin-labean eginda.

✓ Postre arinak: mazedonia, sagar bizkotxoa, sorbe-teak...

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Zekaleria

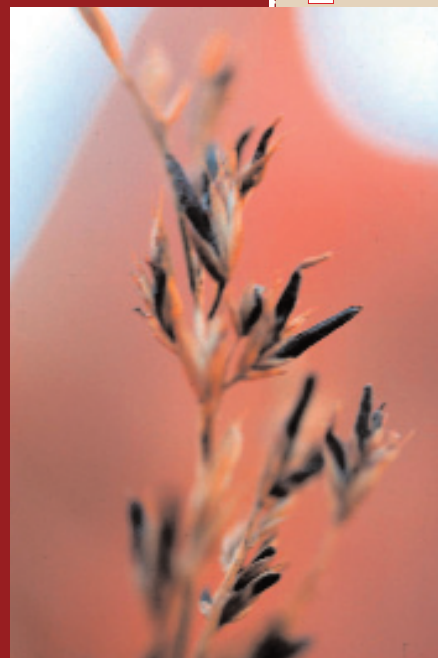
ZIKIRIO-OTASA beltzez hasi nintzen aurreagokoan eta ezin buka! Añoia, añigua, añoa, año izenek atentzioa eman zidaten, eta hari horri tiraka nator.

Ainoa zikirioaren eta beste laboreen gaitza da, ludoia eta erdoia bezala ere jaso izan dena –"Arbiari nabotua jakona da gariarentzat ludoea, artoarentzat artaputza, liñagorarentzat larrazpia"–. Gaztelaraz *niebla*, *nublo* eta *anublo* eta frantsesez *nieble* eta *brouillard* deitzen zaio. Behe-lainoak ekarritako hezetasunak elikatzen duen ontto bat da gaitzaren iturri. Garbi da bai, Azkuek "lainho" jasotzen du "año"-ren sinonimo. Lainoak ekarritako gaitzak soroa lainotu egiten du.

Garai batean zikirioa bera, iraka edo belar txartzat zuten gari eta garagar soroetan. Hor-tik ote datorkio añoa izena? Kaltetik, alegia? Zikirioa beste uzten ainoa. Eta zikirio uztarena? Zekale-ainoa edo zikirio-ainoa! Zer da ba zikirio-ainoa? Zerk lainotzen du zikirioa?

K.a. 600. urtean asiriarrak ba omen zuten zikirio-ainoaren berri. Zikirioaren galburua erasotzen duen ontto bat da aino hau (*claviceps purpurea*). Gero otasa beltzean nahasian dator eta jaten duenak, asko uste gabe, sekula ez ahazteko moduko bide-zidorrari ekingo dio, zekaleria edo ergotismoaren zidorra. Aranzadi Zientzia Elkarteko mikologoek zidor hau honelakoa dela diote: "arazo neuro-psikiatrikoak, haluzinazioak, zorabioak, iñurridurak, mugimendu kontrolaezinak eta tetanosaren antzeko konbultsioak izaten dira. Kasu larrietan, iskemia zeinu larriak agertzen dira, gorputz-adarretako basoen uzkuarte sistemikoaren ondorioz; horrek gangrena ere ekar dezake (San Antonioren sua)". Izurri beltzak adina ez, baina otasa jaleen artean sarraski ederrak eragin ditu zikirio-ainoak milaka urtetan. Inguruan ezagutzen den azken razzia Frantziako Pont Saint Esprit herrian gertatu zen 1951n.

Claviceps purpurea,
sarraskigile isila,
zikirioaren galburuetan
apopilo.

teen eragina zuzentzeko ez zuten ahalmenik; hau ez da gertatzen txori migratzaileekin, horiek ia etenik gabe joaten baitira bere posizioa zuzentzen.

Badirudi, beraz, dortoek Lurraren eremu magnetikoa neurri handi batean erabiltzen dutela, baina beste hainbat elementurekin osatuz, hala nola, usaimenarekin.

Hori bai, dortokak askatutako lekuan askatu, beti ailegatzen ziren helburura, nahiz eta batzuetan aurkako norantzan aritu.

Saiakuntzak aurten jarraituko du eta horretarako beste espezie batzuk ere erabiliko dira. ■

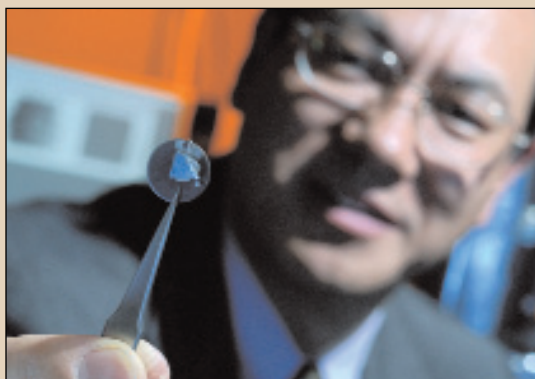
ELEKTRONIKA

Elektronika malgua

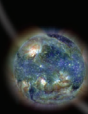
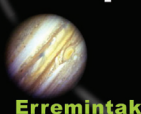
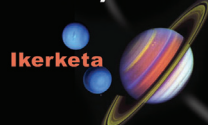
STANDFORD ETA KALIFORNIAKO unibertsitateetako ikerlari talde batek bide berri bat zabaldu dio egungo elektronikari.

Egun ezagutzen ditugun txipak pieza zurrinak dira, nahiz eta nahi bezain txikiak izan, baina aipatu unibertsitateko ikerlariek trantsistore organikoetan (karbonozkoak) oinarritutako piezak aztertu eta garatu dituzte.

Ez da lehen aldia bide hori ikertzen dena, baina orain arteko emaitzak kaxkarrak izan dira. Aldiz, berriki argitara emandako artikulu batean beldurrik gabe tolestu daitezkeen trantsistoreen berri ematen dute eta beren propietateak tolestu ondoren berdin jarraitzen dutela ziurtatzen dute. Bide honek trantsistoreak orain arte kokatu ezin ziren lekuetan kokatzea ekarriko du, hau da, ingurunearen egitura geometrikoa edozein dela ere, trantsistoreak kokatzerik izango da orain arte ez bezala, beti ere zerbait leuna den bitartean. ■

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

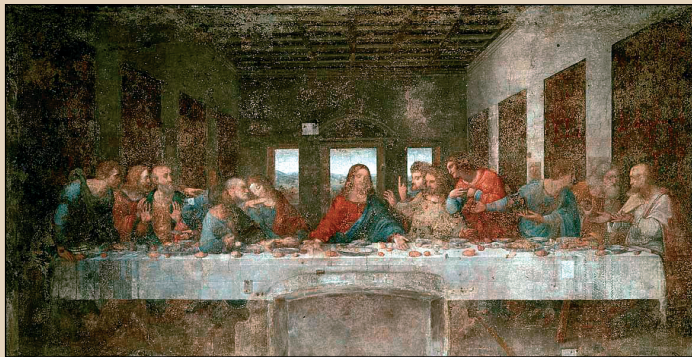
Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

Denboraren makina

NAGORE IRAZUSTABARRENA

Leonardo sukaldari

Leonardo Da Vinci **Azken afarian** jaki sinpleak margotu zituen; bere bizitzan askoz sukaldaritza sofistikatuagoa landu zuen.

VINCI, TOSCANA, 1452. Leonardo margolari, eskultore, arkitekto, musikari, idazle, diseinugile eta ingeniaria jaio zen. Eta sukaldaria, jeinuaren alderdi hau gutxitan aintzat hartzen bada ere.

Accatabriga di Piero del Vacca aita-ordea gozogilea zen eta txikitatik jaso zuen harengandik janarekiko maitasuna. Florentziako Le Tre Lumache (hiru barraskiloak) tabernan sukaldari aritu ondoren, Sandro Boticelli lagunarekin batera jatetxea zabaldu zuen. Bertan bere sukaldaritza berritzailea praktikan jarri ahal izan zuen, baina arrakasta gutxirekin. Izan ere, Berpizkundek sormenaren eztanda ekarri zuen hainbat esparrutan, baina italiarren urdailek Erdi Aroko ohiturak mantentzen zituzten oraindik *cinquecento*an. Gauza bera gertatu zitzaion Leonardori Sforzatarren aginduetara lan egin zuenean. Besteak beste, *Azken afaria* margotzeaz gain, hainbat afari prestatu zituen Vinciko semeak familia harentzat. Ludovico Sforzari kosta egin zitzaion Leonardoren plater sofistikatuak onartzea, baina Sforzatarren sukaldeko ardura-dun izendatu zuen azkenean. Eta Ludovicok bere iloba baten ezkontzarako menua presta zezan ere eskatu zion. Besteak beste, “bokartan bildutako arbia, igel forman tailatua” jasotzen zuen Leonardoren proposamenak. Hots, XX. mendeko *nouvelle cuisine*tik gertuago zegoen sukaldaria, bere nagusiaren gustu “barbaroetatik” baino. Eta Ludovicok proposamena baztertu

zuen. Ezkontzan 200 txekor, 200 kapoi, 600 saltxitxa, 60 indioilar... jan zituzten, Leonardoren zoritxarrerako eta gonbidatuen osasunaren kalterako.

Leonardo jakiek osasunean zuten eraginaz ere kezkatzen baitzen. Hala jasotzen da behintzat *Codex Romanoff* lanean. Lan honen kopia 1982an aurkitu zuten eta oraindik hainbatek bere autentikotasuna zalantzan jartzen badu ere, badirudi Da Vincik Sforzarentzat lan egin zuen garaian idatzitako sukaldaritza liburua dela. Tipula, baratxuria, dilistak edo ilarrak nola prestatu azaltzeaz gain, osasunarentzat dakartzaten onurak ere azaldu zituen bertan.

Espagetiak ere berak asmatutako tramankulu bati esker sortu ziren. Antzinaroan Apiciok lasagnaren antzeko pasta lamina zabalak asmatu zituen eta geroago Marco Polok Catay urrunetik bertako pasta ekarriko zuen. Baina Italian dekoraziorako soilik erabiliko zuten. Leonardoren makinak pasta hari luzeak sortzen zituen eta *spago mangiabile* esaten zien hark. Mahaikideak eskuekin jaten eta aurpegia edozein modutara garbitzen ikusten nazkatua, hiru hortzako sardea eta ahozapia asmatu zituen. Baita irabiagailua, piperbeltza xehatzeko errota eta kortxo-ateratzekoa ere.

Beste hainbat esparrutan bezala, Leonardo aitzindari izan zen sukaldean ere. Baina bizitza guztian pasioz landutako jarduna ahaztu eta Giocondaren irribarrearen atzean dagoen misterioa aztertzen jarraitzen dugu. ■

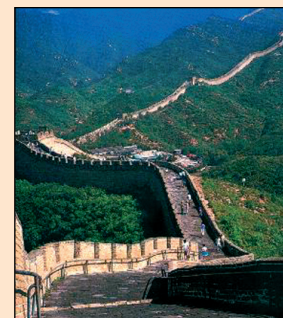
ARRASTOAK

KAPITOLIOKO OTSOA Erroma bera baino zaharragoa dela uste izan da orain arte, baina Erromako arkeologia superintendenteak eskultura ezaguna askoz berriagoa dela baieztatu berri du. Erdi Aroko lana dela esan du eta erreferentziak IX. mendetik aurrera aurki daitezkeela.

Dirudienez adituek 2000. urtean dagoeneko bazekiten *lupa capitolinaren* benetako adina, baina Erromaren fundazioaren sinbolo izaki, orain arte isilean mantendu dute berria, aurkako erreakzioen beldur.

HARRESI HANDIA arriskuan dago. Txinatarrek harresi zatiak hartzen omen dituzte euren erai-kuntzatarako. Horregatik Txinako gobernua lege berri bat ipini du indarrean, monumentuari egindako edozein kalte gogor zigortuz.

Javier Madrazo

«ETAk ez dio Batasunari heldutasuna aitortu»

1960an jaioa. Riañokoa (Santander) sortzez eta bilbotarra izatez. EB-Berdeak-en koordinatzaile nagusia eta Eusko Jaurlaritzako Etxebizitza eta Gai Sozialetarako sailburua da. Bake eta normalizazio prozesuari buruzko berbez osatu dugu elkarrizketaren zati handiena. Horren parte bat baino ez dugu ekarri paperera. Alabaina, Espainiako Gobernuak presoekiko daraman politika eta sistema judiziala kritikatu ditu. Maiatzeko hauteskundeei nahiz etxebizitzari buruzko aburu interesgarriak eskaini dizkigu. Hauetako mamitsuenak paratu ditugu jarraian.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Judit Fernandez

ETAren Barajasko atentatutik hilabete bat iragan denean, eman ezaguzu bake prozesuaren egoeraren ikuspegia.

Prozesu politikoaren normalizazioan geldialdia bizitzen ari gara, baina denbora luze gabe prozesuari berrekinen zaiolakoan nago. Azken lauzpabost urtetako perspektibatik begiruta, prozesua aurrera ari da, ez gaude duela bost urte bezala. Ziklo honetan egoera politikoaren eboluzioak bide ona egin du, Barajasko atentatuak “geldialdia” ekarri du, nik ez nuke “apurketa” berba aipatuko. Barajasko kolpe gogorraz harago joanez, sakoneko joerak ez dira aldatu, bake eta normalizazio politikorantz garamatzen eboluzioa ukaezina da. Bistan denez, bake prozesua oinarri berrien gainean berreraiki beharko da.

Zein ondorio atera duzu Ibarretxe lehendakariak Bilbora deitu zuen manifestazioaren inguruan gertatuaz?

Jendearen erantzuna ona izan zen, politikoena berriz txarra. Euskal gizartea politikoen aurretik doala ageri zen, ardura handiko gizartea dela. Alderdiek espektakulua nahiko penagarria eman genuen: zatiketak, oldarrak, elkarrekiko ikamikak... Edonola ere, alde baikorrenekin geratu naiz, hau da, gizartea biolentziaren kontra eta bakearen alde mugitzeko prest dagoela eta politikariok elkarrizketatzera behartzen gaituela.

Lehendakariaren autokritikarekin bat zatoz beraz.

Autokritika benetakoa izan zen, bat nator lehendakariarekin, autokritika osasuntsua da, politikariek etengabe praktikatu behar dugu, manifestazioaren lemarren inguruan eman zen espektakulua atsekabetsua izan baitzen.

Manifestazioaren lema desberdintasunak sorrarazi zituen alderdi politikoen artean. Nola atera da lbarretxe lehendakaria gorabehera haien ondoren?

Ni neu lehendakariak politikari ematen dion bulkadarekin gustura nago. Gobernuan eroso gaude berak markatzen dituen norabide eta lerroarekin, zentralitatearen politika da, eta besterik frogatzen ez den bitartean hori da politika baliagarri bakarra. Hirukoaren politikak Batasuna nahiz PSOE mugiarazi ditu. Ez da kasualitatea bi alderdi hauek elkarrekin hitz egiten hastea hiruko gobernu osatu ondoren. Nik hirukoak ordezkatzeko duen zentralitatean sinesten dut: ezberdinen arteko bizikidetzarako esparru anitza da, normalizazio politikoen bidean politika baikorra eta aurrerakoia egiten dituen.

**Batasunak ETari su-etena indarrean mantentzeko eskatu zion. Batzuek jarre-
ra berriak ikusi dituzte Batasunaren deian. Zuk zeuk?**

Baita ere. Mundu horretan oro har, eta Batasuneko zenbait buruzagien adierazpenak eta eskaerak oso adierazgarriak dira. Alabaina, nik itxaro dudana da ezker abertzalekoek eta NAEMeko buruzagiek jarrera berri horiek barneratzea eta gauzatzea. Batasunak aitzindaritza politikoa hartu behar dio ETari, berak seinalatu behar du prozesuaren bidea. Irlandan Sinn Fein-ek hartu duen aitzindaritza Batasunak hartzea nahi genuke: Sinn Fein-en buruzagitza heldua da, pisu handikoa eta Irlandako errepublikar independentismoaren gidaria. Prozesua lehenbailehen martxan jar dadin, eta prozesuaren ebazpenean heldutasunez jarduteko, funtsezkoa da, besteak beste, Batasuna benetako mintzakidea bihurtzea.

**ETak su-etena berretsi zuen azken agirian. Zein irakurketa egin duzu agiri-
az?**

Agiria anbigua da, nahasmendua sorrarazi du jendearengan baita ezker abertzalean ere. Bi arazo ikusten dizkiot: batetik su-etena baldintzatua da. Erasotzen bagaituzte erantzun egingo dugu dio ETak. Zer da eraso eta zer ez? Beraz, ez da su-etena. Su-etena baldintzatua da eta ETak erabakiko du noiz eraso egin eta noiz ez. Bigarrenik, ETak komunikatuak baketzea eta normalizazio politikoa nahasi ditu. Bere hitzetan su-etena gauzatuko da baldin

eta zenbait jomuga politiko betetzen badira. Anoetako proposamenen hori bereizia dago, bi errailen autonomia aipatzen da. Alderdien arteko mahai politikoa autonomia dela dio Anoetako proposamenak. ETak su-etena xede batzuen menpe jarri du ordea, prozesua tutelatuta nahi du...

**“Kritikatzen dutenek
gobernatu dute lehenago.
PSEk non egin du gehiago,
noiz? Eta Batasunak? Non
egin du alokairuko etxerik?”**

**Batasuneko Marije Fullaondok tutelajea-
rena gezurtatu du orrialde hauetan.
Batasuna heldua dela esan digu.**

Nik ez dut horrela ikusi. Batasunak Anoetan bi errailen adierazpena egin zuen. Bi errailetan eta prozesu paraleloan sinesten badu, kontsekuentzia guztiekin sinestu behar du. Ezin dena da errail batetik batek bestea baldintzatu, ETak ezin du alderdi politikoen mahaia baldintzatu, ETak Batasunari autonomia eman behar dio euren interes politikoen defentsa egin dezan. ETak ez du oraindik barneratu bi errailen edo mahaian funtzioak autonomia direla. Hori da arazoa. ETak ez dio Batasunari heldutasuna aitortu. Hitzez bai, baina praktikan ez. Alderdi politikoen arteko mahaia iristeko lana, ETak eta Gobernuaren arteko baina harago joan da. ETak, antza denez, ez du ontzat eman alderdien arteko mahaia hartu duen norabidea, garbi dago mahaia tutelatuta nahi

**“Batzuek diotenez,
hauteskundearen emaitza
txarren beldur osatu
dugu EB-Aralar
koalizioa. Koalizioak ez
du deus ikustekorik
bake prozesuarekin,
ezta Batasuna
aurkeztearekin edo ez”.**

duela. Eta nahiz ezker abertzaleko buruzagien deklarazioak norabide onean doazen, praktikan ez dakigu zertan geratuko diren adierazpen hauek.

**Nola ikusi duzu Zapatero presidentea,
nolako bidea geratzen zaio?**

Zapatero noraezean ikusi dut, harrituta eta zurtuta, ideia garbirik gabe, nokeatutako boxeolaria legez. Gidoi arazoak izan dituela dirudi, baita mintzakideekin arazoak dituela ere. Aurrera egiteko arazoak non dauden detektatu behar du: PSOEn, Gobernuan, bitartekariengan edota ETaren aldean. Berak ondo aztertu beharreko arazoa da. Zapatero bakarti ikusten dut PSOEn barruan, ez du bere alderdiaren laguntza nahikorik. PSOeko sektore batzuek erosotasuna nahi dute, PPren posizioetara hurbildu eta Terrorismoaren Aurkako Ituna berrartu seguru eta eroso egoteko, arriskutik salbu. Zapatero arriskuak hartzeko eta prozesu elkarriketatuen bidean urratsak emateko prest dago. Alabaina, aurrera egiteko arriskuak hartzen eta gainditzeko joan behar du Zapaterok, norabide horretan aurreratzeko soluzio politikoa eskaini behar ditu, eta su-etenez geroztik ez du horrelakorik egin...

Egin, hala nola zer?

Presoen politikan ez da deus aldatu, alderdien legea indarrean dago. Alderdien mahaira ere laguntza gehiago ekarri behar zuen, Zapaterok jarrera ona agertu du, baina ez da berau gauzatzera iritsi. Honelako prozesu bati ez zaio soilik jarrekin eusten, erabakiak hartu behar dira.

Maiatzean hauteskundeak izango dira. Ez dira orain hilabete aurreikusten zen egoera politikoan burutuko, antza denez.

Egoera ez da finkoa, baina denbora joan ahala jokalekua argituz joango da. EB-Berdeak-ek alderdi guztien partehartzea defendatzen du. Barajaskoa izan edo ez, Batasunak eskubide osoa du aurkezteko. Alderdien legeak ez du zentzurik, lege hau aldatu behar da, zaila da demokrazian gaudela esatea lege hau indarrean den bitartean.

Nola joka dezake Espainiako Gobernuak foru eta herri hauteskundeei begira?

Zaila da jakiten, baina Batasuna bere izenez aurkeztea zaila ikusten dut. Oanean, jokalekua egonkorra balitz, atentaturik gabe, beste aukerak izan litezke. Barajasko tamainako atentaturen bada, zaila izango du EHAK-k ere aurkeztea.

EB-Aralar koalizioaren bilakaera aldatu da azken hilabete honetan?

Ez. Batzuek diotenez, hauteskundeen emaitza txarren beldur osatu dugu koalizioa. Koalizioak ez du deus ikustekorik bake prozesuarekin, ezta Batasuna aurkeztearekin edo ez. Koalizioa ez da hauteskundeetarako ekimena, apustu estrategikoa da, euskal ezkerraren definizioa bilatu aldera egindako apustua, ezkerreko indarrak batzeko eta indartzeko da, elkarrekin bizitzen eta elkarbanatzeko duguna partekatzen ikasteko. Prozesua konplexua da, ez da zerrenda bakarra aurkeztzen dena, udal asko daude eta. Azken erabakiak hartzea falta zaigu, akordioa ona izango da.

Etxebizitza sailaren politikara etorritz. Zer ekarriko du lurzorua legeak?

Legeak etxebizitzaren politika aurrera-koia eta eraginkorra egiteko lanabes berriak ekarri ditu. Etxe babestua eraikitze, adibidez. Orain arte ez genuen oinarri politiko finkoa eman digu legeak, emaitza berriak ekartzeko Legearen arabera ezin da dentsitate gutxiko etxebizitzarik egin, zorua eraikigarritasuna eta eraginkortasuna landuz baliatu behar da, lurra optimizatu.

Halaber, hainbat udalei etxe babestua eraikitze plana lantzea eskatu zaio, eta lehen ez zeuden behartuta. Lehen eskaera 7.000 biztanletik gorako herriek bete behar zuten eta orain 3.000tik gorakoek. Alegia, EAEko askoz herri gehiagok etxe babestua eraikitze politikak sustatu behar dute. Etxebizitza babestuen eskaera askoz gehiago dago lehen baino, alokatze eskara handitu da. Hiri-gintza askoz arinago kudeatuko da agentearen figura sortu baitugu. Lehen lur jabeek lurren eskubide guztia zuten eta orain udalak lurra enkantean atera ditzake. Bitarteko berri hauekin politika anbiziotsuagoa landuko dugu emaitza hobeto lortu aldera.

Sektore batzuek ez dela nahiko diote.

Noski, denok nahi dugu gehiago. Aurreko planaren bidez 16.000 etxebizitza aurreikusi ziren, alabaina 20.000 baino gehiago egin dira. Orain 27.000 aurreikusi dira eta gehiago eraikiko dira, eta hauetako herena alokairukoak. 2001ean, etxebizitzaren parkean alokairuko 700 ziren eta orain 9.000 dira. 19.000ra iritsi nahi dugu. Gora goaz, gehiago nahi dugula? Bistan da. Eta nork ez du gehiago orain arte? Baina nork egin du gehiago orain arte? Kritikatzeko duten gobernatu dute lehenago. PSEk non egin du gehiago, noiz? Eta Batasunak? Non egin du alokairuko etxerik? Esan diezagutela. Sail honetatik etxebizitza gehiago egin nahi dugu, baita alokairuko gehiago ere, eta udalen laguntzaz nahi dugu eraiki. Alokairuko etxebizitzak egiteko lurra behar da, eta saltzekoekin ez bezala, hauekin dirua ez da berreskuratzen. Udalen inplikazio handiagoa behar dugu etxebizitza gehiago egiteko, alegia lurra eskainiz. Hor dago etxebizitza politikaren meritua.

Hutsik dauden etxebizitzaren politika berria ere lantzen ari zarete. Denak ez bide daude konforme.

Bai, jakina. Batzuk haserretu dira, zimentarriak mugitu direlako. Baina guk ez dugu politika egingo etxea inori kentzeko, aitzitik, jabeek etxeari erabilpen duina eman diezaioten nahi dugu. Etxe hutsak dituzten jabeek ari naiz, jabea pribatua ez da mugatua, etxeak funtzio soziala bete behar du. Bizigune izena du programak. Bere bitartez, etxebizitza sustatu nahi dugu. Orain, jabea beldur da maizterrak edo errentariak ez ote dion pagatuko. Gobernutik kontratu bat eskaini diogu kudeaketa geure gain hartzeko. Gobernuak gainera, etxea zainduko eta berrituko dio. Asko zaharrak baitira eta egokitzen hasi gara. Areago, jabeek dituzten gastuak maizterren errentetatik ordainduko ditugu, baina interesik gabe. Maizterrari, berriz, alokairu babestua ematen diogu, etxearen errenta ordaintzen laguntzen baitiogu. 3.000 etxebizitza ari gara kudeatzen programa honen bidez, eta plana oso ondo doa. Bestalde, programan sartu nahi ez duen jabea bere bigarren etxebizitza luxua dela adierazi diogu, eta kanon bat sortu dugu jabeaari diru kopuru bat kobratzeko. ■

Getxoko Udalean bi trebatzaile euskara afinatzen

Administrazioko langileentzat, izan euskaltegitik datozenentzat ala euskara etxetik dakartenentzat, arazoa izaten da lanpostuan euskaraz jarduteko ezagupide nahikorik eza. Hizkuntza jakiteak ez du ziurtatzen administrazioko hizkuntza menperatzea. Horri aurre egiteko, urteak dira Gipuzkoan euskara trebatzailea sortu zutela, Bizkaian berriz makalago dabilta.

UNAI BREA

Argazkiak: Iñigo Azkona

Izaskun Lekue musika irakaslea Getxoko Udal Musika Eskolako hurrekin. Nerea Laskibar trebatzaileak laguntzen dio eskolak euskaraz emateko prestatzen.

GOZATEGI ANAIEN KANTUAN bezala, badakizkite nor-nori-nork, baldintza eta subjuntiboa. Hala ere, administrazioko langileentzat, *zeniezadake* dotore bat eraikitzen jakitea ez da beti lanean euskaraz aritzeko bermea; inprimaki ofizialetako euskarak, maiz, aditz korapilotsuak baino are misterio ilunagoak gordetzen ditu bere baitan. Horretaz jabeturik, Bizkaian, udal batzuek langileak kontratatatu dituzte, euren funtzionarioei misterio horiek argitzen lagun-

du diezaieten. Getxo da aitzindarietako bat, eta hara jo dugu guk euskara trebatzaileen zereginaz galdezka.

“Euskara munduan, trebatzaileak 90eko hamarkada hasieran sortu ziren gutxi gorabehera”, diosku Jabi Aranguena udal euskara teknikariak. Haien zeregina erraz azaltzen da: langilea euskaraz lan egiteko gaitzea eta motibatzea. “Euskaltegira ez doazen eta maila jakin bat daukaten langile guztiak dira trebagaia”, gehitu du Aran-

guenak, “baina guk lehentasun batzuk ezarri ditugu”.

Irizpide nagusia, zer esanik ez, jende aurreko lanpostua edukitzea da. “Bestalde, argi geneukan, hasiera-hasieratik, zegokien hizkuntza eskakizuna beteta zeukatenekin arituko ginela”, dio Nerea Laskibar trebatzaileak. Laskibar 2004tik ari da Getxon beste lankide batekin batera, eta dagoeneko 52 beharginekin egin dituzte trebatze saioak. “Banakako saioak dira gehienetan.

Astean behin ordu eta erdiz elkartzen gara langilearekin, haren lantokian beti. Euskaltegitik irten eta gero lanera itzultzen direnerako baliabideak ematen dizkiegu, administrazioak hizkera berezia daukala jakinda”.

Alazne Galdospinek Getxoko Hiritarrentzako Arreta Zerbitzuan dauka lantokia, eta azken hilabeteetan trebatzailea eduki du aldamenean ostegunero. “Orain hamar urte hasi nintzen Udaletxean lanean –diosku–, artean euskalduntze planik ez zegoe-la. Baina nik banekien euskaraz ordu-rako, udal euskaltegian ikasita. Treba-tzailearekin egin nuen lehenbiziko lana inprimaki guztiak egokitzea izan zen. Batik bat hori egiten dugu. Ahoz-koa ez hainbeste”.

Nerea Laskibarrek agertu duenez, “lehenik eta behin pertsonak aukera-tzen ditugu, gero beraiekin hitz egin eta, prest badaude, lanpostuan dituzten beharrak aztertzen ditugu, horren ara-berako baliabideak emateko”. Termi-nologiari dagokionez, esaterako, langi-leari azaldu egiten zaio zer nolako tresnak dituen eskura. Gehienetan, interneten gaur egun topa daitekeen hiztegi mordoia, orokorrak zein espezi-fikoak. Baina terminologia “bost minu-tuan” gaunditzen den oztupoa da, Las-kibarren iritzi-z.

Langileen beldurak uxatzen

Jabi Aranguenaren esanetan, adminis-trazio hizkera egokia erabiltzea ez da hiztegi kontu hutsa: “Langilea hizkera modernoa erabiltzeko gai izatea nahi dugu. Hau da, ulertteraza, argia, esteti-ka ere pixka bat zaintzen duena... ez da terminologia bakarrik”. Kontuak kontu, langileen arazorik handiena, Nerea Laskibarren ustez, beldurra da. Esaldi batean ergatiboa ipini behar den ez jakitea, alegia. “Halako zalantza txi-kiak nahikoa dira euskararenganako jarrera uzkuartzeko. Horregatik, oso garrantzitsua da motibazioa”. Alazne Galdospinentzat, esaterako, trebatze

Nerea Laskibar, Getxoko euskara trebatzailea.

saiokak bultzada ederra izan dira: “Hitz egiteko erraztasuna eman didate, oraindik kostatzen zaidan arren”.

Getxoko Udaleko Euskalduntze Plangintzaren helburuetako bat, izan ere, langileen hizkuntza ohiturak alda-tzea da. Diotenez, behin baino gehiagot-an gertatu zaie, langile batengana lehe-nengo aldiz joanda, aldameneko lankidea orduantxe konturatzeko urtetan alboan eduki duena euskalduna dela. Lankideen arteko komunikazio-hizkun-tza aldatzeko, erabilera taldeak antolatu dituzte, gehienetan trebatze saioetan aritu diren langilez osatutakoak. Horrez gain, aholkularitza eta zuzenketa zerbi-tzua sortu dute –dagoeneko trebatzaile-rik gabe molda daitezkeen langileent-zat–, eta bide batez udalaren euskara irizpideak ezartzen eta inprimaketako hizkuntza normalizatzen dabilta.

Ez ei dago zabalduetgia Bizkaian

Leku gutxitan egiten omen da treba-kuntza Getxon egiten den modura. “Eta udaletxe handitan baino ez, Biz-kaian behintzat”, nabaritu du Jabi Aranguenak. Harritzekoa, orain hamabost urte inguru jaiotako ekime-na izaki. 1989koa da, hain zuzen, ALET –Administrazioako Langileak Euskaraz Trebatzeko– programa, HAEE-IVAP eta HABEk sortutakoa. “Denbora luzez ez da trebakuntza landu –dio Aranguenak–; kontuan hartu Bizkaian, behinik behin, langile euskaldun gutxi dagoela adminis-tra-zioan. Azkeneko urteetako zeregin

Musika ere bai

Getxoko euskara trebatzaileen zere-gina ez dagokio administrazio-hiz-kuntzari soilik. Izaskun Lekue, udal musika eskolako irakaslea, iaz hasi zen trebatze-saioak egiten, hiru urtez euskaltegian jardun eta gero. “Liberatuta egon ostean eskolak euskaraz ematen hasi nintzen, baina arazoak neuzkan musika-terminolo-giarekin”. Hala, Nerea Laskibar tre-batzailearen laguntzaz ekin zion hutsune hori betetzeari. “Zorte han-dia izan dut –azaldu du Lekuek–, Nereak musika dakielako. Hala ez balitz, ezin izango genuke ezer egin, oso hizkera espezializatua delako, oso teknikoa”.

Laskibarren gidaritzaz, Lekuek aspaldidanik zekizkien musika-hiz-kuntzari buruzko teoria-lanak itzuli zituen. “Horietan ia termino guztiak daude, garrantzitsuenak behintzat bai. Dagoeneko 200-300 inguru euskaratu ditugu. Eta orain hobeto moldatzen naiz eskola emateko. Tre-batze-saioek ziurtasuna eman dida-te”. Getxoko Euskara Zerbitzuak adierazi digunez, musika eskolako hainbat irakaslek lan horren berri izan dute, eta baita parte hartzeko gogoia agertu ere. Hortaz, aurtan bost irakaslearekin arituko dira. Bes-talde, musika-hizkuntzatik falta zaiz-kien hitzak euskaratu eta tresnen izenekin hasiko dira.

nagusia euskara zerbitzuak egonkor-tzea izan da, eta uste dut orain hasiko dela trebakuntza indar hartzen”. Laski-barrek, berriz, aitortu digu ez duela Getxokoa bezalako ekimen asko eza-gutzen: “Toki batzuetan trebakuntza esaten zaie, baina gramatikari buruzko zalantzak argitzea besterik ez da”. Azkenean, nor-nori-nork ere ez omen dakigu uste genuen bezain ondo. ■

Babeslea: Hernaniko Udala

Hernaniko Udala

Euskararik egokiena, erabiltzen dena
www.hernani.net

Bero-beroan

ONINTZA IRURETA

Magan kazetariaren odisea: Irlanda zeharkatu gaelikoa erabiliz

SUSTATU.COM-EK eman digu Irlandako TG4 telebista publikoak egindako erreportaje sortaren berri. Telebista kateak Manchán Magan kazetari gaztea Irlandara bidali zuen baldintza batekin: kosta ahala kosta gaelikoz hitz egingo zuen, beti gaelikoz. Bi gauza egiaztatu nahi zituen TG4 kateak: batetik, erroldan, gaelikoa hitz egiteko gai direla dioten 1,6 milioi irlandarrek egiaz gaelikoz badakiten jakitea eta bestetik, ea ingelesez hitz bakar bat ere egin gabe Irlandan moldatzerik baden. Kazetariak 1.600 kilometro egin ditu Irlandako bazter guztietatik, eta sagar zukua erosten, autoa konpontzeko mekanikoa telefonoz lortzen, diskotekan ligatzen, zakur lasterketetan apustua egiten... saiatu da, gehienetan ezin elkar ulertu eta aurpegi arraro asko. Gaelikoa Europako Batasunean ofizial egin berri dute.

Bideoak kazetariaren web gunean daude (www.manchan.com) eta youtube-n ere bai.

“Busturialdeko Hitza” bost egunetan

ASTEARTETIK IGANDERA banatu da orain arte *Busturialdeko Hitza*, baina hemendik aurrera asteartetik larunbatera banatuko da, hau da, astean bost aldiz. Erabakia “Bizkaiko Foru Aldundiaren eta eskualdeko udal gehienek diru laguntza politikaren” ondorioz hartu dutela jakinarazi du zuzendaritzak. Erabaki hori hartzeaz gain, harpidetza kanpaina abiatu dute. *Lea-Artibai* eta *Mutrikuko Hitza*ekin ere erabaki bera har dezakete arrazoi berberengatik.

“Andolin gogoan”

ANDOLIN EGUZKITZA idazle eta hizkuntzariaren omenez argitaratu dute liburua. Itziar Laka eta Beatriz Fer-

nandez EHuko Hizkuntzalaritza irakasleak eta Eguzkitzaren lagunak aritu dira hizkuntzalaritza kontuak jorratzen dituen liburua prestatzen.

Eskola Kontseiluak hizkuntz eredu bakarra eta malgua onartu du

EUSKADIKO ESKOLA KONTSEILUKO Batzorde Iraunkorrak horixe onartu du, aldeko hamasei boto, hiru kontra eta beste hiru abstentziorekin. ELAk (bi abstentzio eta aurkako boto bat) oraingo ereduaren sistema aldatzeko eskatu eta euskalduntzeko erritmo azkarragoen alde egin du. LABeko ordezkariak proposamenaren aurkako botoa eman dute. Besteak beste, gizarte elebidunaren kontzeptuaren ordezkariak “kide eleantzez osatutako komunitate euskalduna” erabiltzea proposatu dute eta onartu egin zaio. Aldeko botoak CCOO sindikatuak eta gurasoen elkarteetako kideek eman dituzte, besteak beste.

Biribiltzeak eta komisioak

Gorako biribiltzeak kentzea zerbitzu batzuetan, telefonia mugikorrean kasu, erabateko aztoramendua sortzen ari da enpresotan. Horiek, ordaintzen, segunduko salneurri-zerrenda berria izango dute martxoaren 1etik aurrera. Deiak ezartzea 15 zentimo igoko da, horrek %25eko igoera esan nahi du eta minutuko prezioaren %15-20 esan nahi du. Egun horretarako Internetetik “Sakelakorik gabeko” protesta egunaren deialdia egiten ari dira, telefono-operadoreen gehiegikeria salatzen. Ez dago gaizki, baina beldur gara sakelakoak berdin-berdin entzungo ez ote diren leku guztietan. Zerbait gehiago behar da: legeria sendoa, prezio egokiak ezarriko dituen eta horietatik gora egiten duten telefono-operadoreak irmoki zigortuko dituen. Egungo zigorrak hain dira txikiak, non telefono-operadoreek nahiago baitute ordaindu eta

abusatzen segi, erabiltzailearen lepotik milaka euro irabazten baitituzte (Movistarrek, Vodafonek eta Orangek iaz 800 milioi euro baino gehiago irabazi zuten biribiltzea egiteagatik). Horrelako zerbait egin beharko litzateke bankuko komisioekin. Kreditu txartelen komisioak %19,4 igo ziren 2006an, KPlaren igoera (%2,7) baino zazpi aldiz gehiago, Espainiako Bankuaren arabera. Banku eta Kutxen erabiltzaileek 228 euro ordaintzen dituzte batzuetan, aurrezki- eta kontu-korronteak erabiltzeagatik, txartelak erabiltzeagatik eta transferentziengatik. Eta hori ez da egiten diguten burla bakarra, komisio horiek igotzen jarraituko dutela dio Bankuen Elkarte Espainolak, Europako beste estatuak baino txikiagoak omen dira eta! Aski da!

Juan Mari Arregi

BAHEA

Pablo Suberbiola Arkaitz Zarragari [erantzunzuzen.com-en](http://erantzunzuzen.com/en): “Zer gertatuko litzateke, funtzionario izateko asmotan diren PL 2 eta 3-ko ikasle (potentzial)ei, euskara, ikasi ‘beharreko zerbait bezala’ proposatu beharrean (nolabait esatearren), erabat hautazkoa den lorpen bezala planteatuko balitz, eta gainera lorpen hori diruz ondo sari-tu? (...) Demagun hartzen duela Osakidetza (edo, zergatik ez, Herrizaingo Sailak) eta halako zerbait proposatzen duela, publikoki: ‘2010 edo 11ko lan eskaintza publiko batean parte hartzeko orain izena ematen duen edozein euskal herritarri, eta gaur egun euskara batere ez edo gutxi dakien hari, eta hemendik hiru-lau urtera lan eskaintza publikoko probak berriz BECean egiten direnako, euskara ikasi duenari, ikasteko moldatu denari (klaseetara joanda –lanorduz kanpo–, ezagunekin hitz eginda, EITB ikusi-entzunda...) lehenetasun majo bat (x) emango zaio lan eskaintza horretan plaza lortzeko. Eta lan eskaintzan lehenetasun hori emateaz gain, funtzionario plaza lortzen badu, sari gisa, sartu aurretik euskara ikasteko moldatu delako, adibidez 60.000 euro emango zaizkio’. (...) Zer inpresio?”

XABIER LETONA

MALTZAGATIK

18/98: auzipetuen une gogorra

AZKEN TXANPAN sartu da 18/98 makroauzia, zigorren eremuan edo amesgaiztoarekin bukatzeko unean. Denetarik egongo baita ezker abertzalea kriminalizatzeko inoiz izan den epaiketarik handienera. Urtebetetik gora astero, Madrilgo jipoia jasan ondoren, une gogorrenetakoari egin beharko diote aurre auziperatuek, batetik orain ezagutuko dituztelako zigor eskararak mantendu ala aldatzen

diren; bestetik, laster epaiketa bukatuko delako.

Epaiketan zehar anabasa nagusitu da eta akusazioen ahuldadea agerian geratu da, baina alde horretatik ez da berrikuntzarik, hasieratik ezaguna zelako operazio juridikoa baino operazio politikoa zela. Epaia honek bi aurrekari ditu, bata ona eta bestea txarra: Haika-Segi auziko epaia da txarra eta Egunkaria auziko fiskalaren artxibatze eskaera ona. Egunkariarena Barajasekoaren aurrekoa da, ezker abertzaleko gazteena ostekoa. Martxoaren lehenengo hamabost aldirako espero da epaiketaren amaiera, eta martxoaren 10ean *J'Accuse* kanpainaren amaiera aurreikusuten da, eskubide politiko eta zibilen

Milakabilaka ekimenak larunbatean egin zuen bere lehen ekitaldi jendetsua eta milaka pertsona bildu zituen Bilbon.

aldeko manifestazio batekin. Azken finean, une politikoaren termometro bat gehiago da auzia eta honen inguruan hartuko diren erabakiak.

THE TIMES-EK agerkari digitalean plazaratu duen argazkiak Iñaki de Juanaren egoera larria agertu du, lehenbiziz irudiz. Astelehenean aztertuko du bere kasua Espainiako Auzitegi Gorenak eta jadanik denetarik argitaratzen ari da Espainiako komunikabideetan.

Hasiera batean bost epaileri zegokien gaia jorratzea, baina azkenean Zigor Aretoko osoko bilkura osatzen duten 13 epailek erabaki beharko dute; hauetatik zortzi *kontserbado-reak* ei dira eta bost *aurrerakoiak*.

Hipotesi ugari ari da kale-ratzen, baina presoaren behin-behineko askatasunaz Entzutegi Nazionalak erabakitakoaren ondoren ezkortasuna handia da.

De Juanak eutsi diezaioke bere egungo egoerari, agian beste 50 egunez edo gehiagoz, GRAPOko presoan aurrekariak hor dira, eta akaso bihar bertan hil, medikuek ohartarazi duten moduan. Auzi-

epaiaz bakarrik ez, Gorenako togadunek De Juanaren heriotzaz ere erabaki beharko dute.

MILAKABILAKA, Bider mila, Konponbide.com, Bilboko gotzaitegiko ekitaldia, Kataluniakoak... Herritarrek bake prozesu batean duten garrantziaz ohartu bide dira orain indar politiko eta instituzioak; Barajasekoaren aurretik ere lantzen ari ziren ekimenak dira, baina ostean erabateko zentzua hartu dute.

Bake prozesua krisi larrian dago, baina oraindik ez da guztiz hautsi. Ikusten dugunetik abiatuta, denak adierazten du lur azpiko korrontean ura badabilela; ikusiko da ea azaleratzea lortzen duen edo ez.

REZOLA

- Sagardotegia urtariletik apirilera.
- Arkumea eta txerrikumea burduntzian enkarguz.
- Jatetxea eta kupelak zabalik urte osoan

Astigarraga

Tel: 943 55 66 37 | rezolasagardotegia@euskalerrria.org

Atera ditzagun bioerregaien benetako kontuak

Bioerregaiak modan daude negu honetan: laboreen prezioak igoarazi eta ondorioz, Mexikon bezala beste lekuetan, herritarren kexuak piztu dituztelako; eta AEBetako lehendakariak erregai horiek sustatuko dituela iragarri duelako. Baina zenbakiak eginez gero, kontuak ez dira ateratzen.

JAVIER BLAS *EXPANSION* Madrilgo egunkari ekonomiazkoan erredaktore da. Merkatuan eta liberalismoan sinesten duen kronikagile izanik, bere jarretatik oso urrun dauden beste idazleekin errespetuz eztabaidatzen du energiaren krisiari buruzko gaitan. Petrolio kontuetaz idazten du *Expansionen*. Blas duela gutxi bioerregaiak mintzatu da “Etanol: el rey maíz” izeneko artikuluan.

Hasierarako, *The West Wing* telesailiko (*El Ala Oeste de la Casa Blanca* gaztelaniaz, *A la Maison Blanche* frantsesez) elkarrizketa bat hautatu du. AEBetako lehendakaria bere gabineteburuarekin ari da Iowan egiteko hitzaldia prestatzen, eta eztabaidatzen dute ea arto-etanolarentzako diru-laguntzak eman ala ez. Hauteskunde bezperan dagoen presidenteak dio: “Kontua da etanolarekin aurrezten duguna baino petrolio gehiago xahutu behar dugula”. Idazkaria urduri dago: “Ez duzu pentsatuko hitzaldia aldatzea?” Eta presidenteak: “Ez kezkatu, ez naiz suizida: diru-laguntzak igotzeko promesa egintu dut”.

Javier Blasek uste du telesailiko eztabaida horixe dagoela Bushek oraintsu bere urteko hitzaldi nagusian egin duen promesaren sustraian. Alderdi barruko hauteskundeak 2008an izango dira AEBetan, eta Iowan jokatu duela lehenbizi. Hemen artoa da errege (“The King Corn”). Bushek urtarrean

agindu du 2017rako AEBek urtean 130.000 milioi litro etanol ekoitziko dituztela (gaurko 7 halako), arto, soja eta beste laborez eginak. Ahalegin handi hori, herritarrei atzerriko petrolioaren zama arintzeko.

Javier Blasek argudiatu duenez, jadanik hasi dira ikusten bioetanolaren aldeko apustuaren ondorioak. Artoa azken 10 urteotako preziorik altuenean pagatzen da, garia ere garestitu da, eta ekonomialariak hasi dira “etanoinflazioa” aipatzen. Mugaren beste aldean bizi diren mexikarrek dagoeneko igarri diote, beren “tortilla” (talo) beharrezkoen garestitzearekin. Hori, oraindik AEBetako artoaren %25a eramaten denean etanoletarako; portzentaia %60ra iritsi behar badu, artoa urte bihurtuko da. Horrez gain, gaur artotarako dabilzaten hektareak bi halakotu beharko dituzte yankiek, eta hori ezin da lortu soro gehiago horretara jarri eta are baso gehiago erauzi gabe.

Mereziko ote du horrek guztiak? Blasek aipatu du Energiaren Nazioarteko Agentzia. Honen kontuetan, bioerregai honek ematen duen energia artoa erein eta etanola lortu arteko bidean galtzen da %80an. Aurrerago ikusiko dugunez, beste aditu askok are errendimendu kaxkarragoa daukala diote: bioetanola egiteko berak daukana baino energia gehiago erabili behar izan dela.

Kontua da urteak daramatzatela etanola egiten, AEBetako Gobernuak orain aipatu dituen helburuak markatu baino lehenagotik. Nola liteke, bioetanola defizitarioa baldin bada? “Laguntza fiskalekin”, erantzun du Javier Blasek. Etanol galo bakoitzak (3,78 litro) 50 zentaboko diru-laguntza dauka aspalditik, eta honek helburu bakarra dauka: arto produkzioa era artifizialean sustatzea. Zeren eta kanpotik inportatutako etanolarekin alderantziz jokutzen baitu Washingtonek: galoiko 54 zentaboko zerga ezartzen dio.

Blasen iritzian, etanolarekin erregaien eskaintza nahi du hobetu eta, eta bere ustez katearen beste muturrean eragin behar da, erregai eskaria mugiarazi, aurreztera behartu. Bioerregaiengatik berriro herrialde txiroak dira pagatzaile, behar duten janaria atzerritik inportatzen dutelako.

Etanolak ez dauka hainbeste gradu

Beste ikuspegi batetik abiatuta, Eusko Herriko Laborarien Batasunak (ELB) argitaratzen duen *Laborari* aldizkaria antzeko ondorioetara iritsi da, joan den abenduan plazaratutako “Coûts et efficacité des biocarburants” artikuluan. Frantzia ere gobernuak, batik bat petrolioaren garestitzeagatik, bioerregaiak gartzeko plana jarri du martxan.

Ezkerreko argazkian, gaur AEBetako parlamentuko lehendakaria den Nancy Pelosi iazko udan –hauteskunde kanpainan– Minnesotako arto-ekoizle handiekin bildu zenean. Etanola egiteko prozesuaz Pelosik deklaratu zuen: “Ikusi dut eta sinetsi egin dut”. Beste argazkian emakume mexikar bat ageri da, egunero familietan jaten diren “tortilla” edo taloak (artopilak) prestatzen. Eskuinean, ekologisten aldizkari batean azaldutako komikia. Erakusten duenez, bioetanola ekoizteko nekazariak ongarri kimikoak eta xomorrontzako pozoiak erabili behar ditu soroan, eta industriak petrolio asko behar du artoa transformatzeko. Gasolindegiko langileak diotso txoferrari: “Etanolak petrolio aurrezten du eta kutsadura gutxitzen.

Laborariren artikulua daukan dohainetako bat da bioerregaiak ondo eta garbi bereiztea. Batetik daude landare-olioak, sukaldean erabili ditzakegunak bere horretan. Bigarrenik dieterrak: olioak prozesatzetik ateratzen dira eta petrolioarekin nahastuta erabiltzen. Hirugarren taldean etanolak daude: artoa, erremolatxa nahiz garia hartitzearen poderioz eskuratzen den alkohola. Azkenik, etanola petrolioarekin sintetizatuta lortzen den ETBE delakoa dago.

Petrolioaren ordez landareetatik ekoiztutako erregaiekin bi helburu nagusi lortu nahi lituzkete estatuek: negutegi eragina daukaten gasak gutxitzea (Lurraren beroketa geldiarazteko) eta atzerriko petrolioarekiko menpekotasuna arintzea. Baina bioerregaiak hain ezberdinak direnez,

bakoitzaren efikazia neurtu da bi parametro hauen arabera: batetik energi-efikazia, ea erretzean zenbat energia ematen duen alderatuta erregai hori sortzeko gastatu den energiarekin; eta bestetik, zenbat CO₂ eragiten duen.

Bioerregai bakoitzak emaitza oso ezberdina ematen du, eta hori azaldu dute koadro garbi batean *Laborarin*. Denetan emaitzarik kaxkarrena hain zuzen bioetanolak ematen du, eskaintzen duena baino energia gehiago xahutzen du eta. Diesterrak performantagoak dira. Efikaziarik handiena olioak ematen du: 3,8 da bere efikazia indizea eta gasoilaren aldean %10 dira sortzen dituen gasak. Hala ere, emaitza horiekin, baditu arazo gaindiezinak bioerregaien industriak.

Industria honek errentagarri izateko diru-laguntzak behar ditu, eta hauek zergak arintzearen bidetik eskaintzen zaizkio. Eta kalkulatu badugu zer gertatzen den Estatuak kobratu gabe uzten dituen zerga horiekin? *Laborarik* aipatutako adituek diote herritarrei bestelako zergak handitzea ekarriko diela, eta ordainetan lanposturik sortu gabe.

Beste arazo handia hondakinena da. Honetan gauza bitxia gertatzen da. Bioerregaien errentagarritasuna justifikatzen da horiek egiteko erabili diren laboreetatik (artoa, garia, kol-tza, eta beste) ganaduentzako janariak ere atera daitezkeelako. Baina hori egin ahal izateko, sekulako espazioa behar duten lantegiak sortu behar dira, eta gainera bolumen izugarri handiak erabili behar direnez, ez da ikusten nola eraman ahal izango diren bazka horiek prezio merkeetan 100 kilometro baino urrunago.

Laborariren azterketatik argi ateratzen dena da bioerregaietan zerbait izatekotan justifikagarri nekazariak beren traktoreetan berek sortutako landare-olioa erabiltzea dela. Horrela eginez gero, Frantziako traktore guztiak mugitzeko bertako soro guztien %12 beharko litzateke. Gainerakoan, bioerregaien kontuak gorrian.

ELBkoentzat dossier hau idatzi duen Olivier Cattenoz-ek honako oharra paratu du: “Nekazarien bokazio nagusia gizakiei janaria ematea da, ez dezagun ahantz”. Norbaitek ahaztu du, eta berehala herritarrak autoekin hasi dira borrokan artoogatik. ■

<http://www.argia.com/nethurbil>
helbidean, gai honi buruzko informazio
gehiago eta Interneteko loturak.

G A R A N T I A

**Konfiantza
delako
garrantzitsuena**

Egunez egun
zure konfiantza
geureganatzen dugu,
etengabe produktu
berriak eta
zerbitzu berriak
bilatzearen bidez.

**ZINKUNEGI
OPTIKA**

Hernani, 4 - 20004 DONOSTIA
e-posta: zinkunegi@euskalnet.net
TEL.: 943 420 624

Aingern Epaltza

Fanatismoa euskaraz mintzo zenean

F

ederalismoa eta sineskeria behe bretoieraz mintzo dira; emigrazioa eta Errepublikarekiko herria, alemanez; kontrairaultza, italieraz, eta fanatismoa, euskaraz”. Bertrand Baréré diputatu frantsesaren hitz ezagunak dira. 1794an jaurti zituen, Frantziako Konbentzio Nazionalean. Leku berezia dute, euskararen eta euskaldunen kontra menderen mendetan egin diren irain, laido eta bidegabekeriak oro oroitarazteko gure liburu beltz eta zurietan.

Euskaltzale ikasiak ederki dakien gisara, Baréré ez dago bakarrik gure glotoziden zerrendako ohorezko lekuan. Haren ondoan, Henri Grégoire dago, apezta eta Konbentzio bereko partaidea. Bi diputatu horien arrazoieta erroto zen Iraultzatik hona Frantziak eta modu apalagotan Espainiak ere eremu urriagoko hizkuntzekin eraman duten politika suntsitzailea.

Komeni ez diren lanak hartu izanak eraman nau, ezustean, Baréréren eta Grégoireren jatorrizko testu osoetara. Ezusteagoan harrapatu nau bi testuen edukiak eta doinuak. Hitz gogor ezagun horietatik ondoriozta daitekeen ez bezala, ez Grégoire ez Baréré ez ziren euskaldun eta gainerako herri tikien gorrotoz ari. Maite zituztelako erauzi nahi zieten mintzaira ahotik.

“Herri gozo eta kemen-tsua” deitzen ditu Grégoirek euskaldunak. Baréréren mihia ere ezti: “herri artzain eta nabigatzailea, inoiz ez esklabo ez jaun izan ez dena (...), gure despoten despotismoak sekula uztarpera ekarri ez duena”. Eta are eztiago, euskararen gainean: “hizkuntza belarriarendako atsegina eta irudiz betea da, arbasoen oparia, beren jatorriaren zigilu eta ondare”.

Alabaina Grégoire penaturik dago: “euskaldun anitzen artean fanatismoak aise egiten du habia, hizkuntzak traba egiten baitio argiaren hedapenari”. Barérék xehetasunak ematen ditu: “euskaldu-

ALBERTO ELOSEGI

nek apezak dituzte, eta apezak haien mintzairaz baliatzen dira jendea fanatizatzeke. Ez dakite Frantziako eta Errepublikaren legeen hizkuntza. Beraz, ikasi beharko dute”. Frantziakoa ikasi eta, ahal izatera, berena ahantzi.

Errana da: Grégoire eta Baréré urrun dira etnozida bihozgabearengandik. Grégoire askapenaren teologiaren ordezkari izanen zatekeen gure denboretan. Ernesto Cardenal bat. Helder Cámara bat. Konbentzio Nazionalari *patois* delakoak aienatzeko neurriak eskatu zituelako dugu guk gogoan. Eta horrexegatik madarikatzen. Frantziako historia liburretan, berriz, esklabotza legez kanpo uztea erdietsi izanak eman dio sarbidea.

Grégoirek hizkuntza tikiak galdu nahi baditu, aristokraziak herri xehea mendepean atxikitzeke tresna izan ez zitezen galdu nahi ditu. Barérék bezala. Askatasunaren eta berdintasunaren amodioz, iraultzaren defentsan eta, jakina, beren hizkuntza frantsesaren handitasunaren eta edertasunaren miran ari ziren bi diputatu haiek. Euskararen gaur egungo apostolu franko bezalatsu, artetik errateko.

Grégoire eta Baréré infamiaren gure historia partikularrean sartu ditugu. Euskara fanatismoarekin eta atzerakoikeriarekin parekatu zuten, eta ez diegu barkatu. Badaezpada ere, ez diogu

geure buruari galdetu arrazoi pixka bat bederen ez ote zuten. Lan, bertzalde, beltz egin dugu, bi diputatu haiek –eta haiek bezalako bertze batzuk?– gezurti uzteko, gure hizkuntzaren eta argien arteko ezkontza posible zela frogatu nahirik. Ez dugu ahalegin aski egin, ordea. Gaur egun, gure inguruan ditugu Grégoire eta Baréré tikiak. Oraingo haiek ere fanatismoa eta hertsikeria ikusten dute euskara dagoen lekuan. Horri aurre egin ezinak gehiago kezkatzen nau A eta B ereduak indarrean egoteak baino. ■

Gaur egun, gure inguruan ditugu

Grégoire eta Baréré tikiak. Oraingo

haiek ere fanatismoa eta hertsikeria

ikusten dute euskara dagoen lekuan.

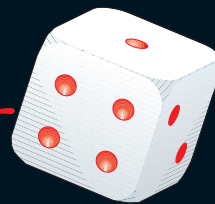
Horri aurre egin ezinak gehiago

kezkatzen nau A eta B ereduak

indarrean egoteak baino

ASTE HONETAKO

zozketak

Arrigorri itsas pentsioa

Gaua eta gosaria
bi lagunentzat

Arrigorri, 3
Ondarroa, BIZKAIA

www.arrigorri.net

1

Fito & Fitipaldis 2006 gira

Martxoaren 2ko
kontzerturako
3 harpidedunentzat
bina sarrera

Anoetako belodromoan,
Donostia, GIPUZKOA

www.lasttourinternational.com

2

Istilu banaketak

4 arropa sorta

Kalamua 25, behea
Elgoibar, GIPUZKOA

www.istilu.com

3

Olaberriako kartinga

5 harpidedunentzat
bina sarrera

Gainera auzoa, z/g
Olaberria, GIPUZKOA

www.vilarinomotor.com

4

Badakit edizio berritua

2 mahai jolas opari

www.argia.com/denda

5

AURREKO ASTEKO IRABAZLEAK

MATTEO JATETXEA

- Andoni Sarriegi Eskisabel (Beasain)

LURDES LERIA STUDIO

- Oihane Zabaleta Mujika (Urretxu)

SINONIMOEN KUTXA

- Aitor Bravo Encinas (Getxo)
- Juan Ignacio Elozegi Aldasoro (Berastegi)
- Pili Manterola Iribar (Getaria)
- Francisco Javier Zuberogoitia Espilla (Markina-Xemein)

- Inigo Elozegi Alaba (Donostia)

UZTARTZA ATERPETXEA

- Jon Etxabe Jauregi (Elgoibar)

ERLEA GURE SENDAGILE

- Sabin Martiartu (Arrasate)
- Easo LH Errekurtso Gela (Donostia)
- Primitiba Eizagirre Zinkunegi (Ordizia)
- Julen Albizbeaskoetxea Hormaetxea (Forua)

ez baitira besteak bezalako ikasleak bainan...

Zer balio luke hitzetan jori izateak baina obretan xuhur ?
Eskubideak aldamikatzea horien aplikapena bermatzeko
medio egokirik gabe ?

Ahalmen urriko haurrak ez dira besteak bezalako ikasleak. Medio gehiago aitortu behar zaie hain xuxen ere ahalmen gutiago baitute, beren urritasunaren ordainez : lekuak, programak, materialak, giza laguntzak egokituz haien hezkuntza behar bereziak erantzun. Beren ezberdintasuna hitzez eta ekintzez ezagutu. Direra onartu, ez direra izan daltezen eskatu gabe.

Horretarako du Seaskak integrazio dispositibo bat eraiki : Hezkunde Nazionalak proposatzen dituen AVS-laguntzaileez gain, hezitzaileak ere enplegatuz batez ere adimen urritasunaren arloan ; Pedagogi Aholkulari bat denbora erdiz arituz proiektuak osatzen eta ebaluatzen laguntzeko ; koordinatzaile batek denbora herenez familiak lagunduz eta integrazioen bideratzea eta segimendua segurtatuz.

Ezen besteak bezala ikasleak dira, eskubide berak dituzte, hala nola eskola arruntean eskolatuak izatekoa, beren ezberdintasuna euskaraz bizitzekoa eta, oroz gainetik, bizi bat duina ukaitekoa, besteekin eta bestearen artean. Elkarrekin bizi eta ikas dezaten. Elkarrekin bizitzen ikas dezaten.

Aurten ahalmen urriko 13 haur eskolatuak dira Aloze, Sohüta, Amikuze, Uztaritze, Miarritze, Senpere, Sara, Lohizune - Ziburu, Hendaiako ikastoletan eta Ziburuko kolegioan, horietatik 10 medio berezi batzuei esker.

2005eko legeak piztu itxaropena urtu du medioen eskasiak. Hezkunde Nazionalak 3 AVS postu bazi ez digu eman, ondorioz 7 haurrentzako postuak (AVS edo hezitzaile) eta koordinatzailearena gure gain baitira 75 000 € bildu behar dugu aurten. Zuzenbidez ezin bada, eskubidez egin : zure elkartasuna baitzepadakoa dugu ematen ez zaizkigun integrazio medioak ukan ditzagun eta haurren eskubideen aplikapena berma dezagun.

Ezberdintasuna integratu nahi duen eskola baten
partaide izan
eta zure diru emaitza bidal lehen bai lehen

besteak bezala ikasleak baitira

Ezberdintasuna integratu nahi duen eskola baten PARTAIDE izan

ZURE DIRU EMAITZA BIDAL :
INTEGRAZIO BATZORDEA
16, LARREGI ETORBIDEA
64500 DONIBANE LOHIZUNE

BABESLEAK

LAGUNTZAILEAK

Ekartza

le journal

